

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
PLAN VE BÜTÇE KOMİSYONU
TUTANAK DERGİSİ

29'uncu Toplantı
6 Mayıs 2025 Salı

(TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı tarafından hazırlanan bu Tutanak Dergisi'nde yer alan ve kâtip üyeler tarafından okunmuş bulunan her tür belge ile konuşmacılar tarafından ifade edilmiş ve tırnak içinde belirtilmiş alıntı sözler aslına uygun olarak yazılmıştır.)

İÇİNDEKİLER

I.- GÖRÜŞÜLEN KONULAR

II.- OTURUM BAŞKANLARININ KONUŞMALARI

1.- Komisyon Başkanı Mehmet Muş'un, Komisyonun bugünkü gündemine ilişkin açıklaması

III.- SUNUMLAR

1.- Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Başkanı Fatih Karahan'ın, 1211 sayılı Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Kanunu'nun 42'nci maddesi gereğince Merkez Bankasının faaliyetleri hakkında bilgilendirme sunumu

IV.- AÇIKLAMALAR

1.- Ağrı Milletvekili Heval Bozdağ'ın, Adana Milletvekili Ayyüce Türkeş Taş'ın, Merkez Bankasının faaliyetleri hakkında yapılan bilgilendirme sunumuyla ilgili konuşmasında geçen bazı ifadelerine ilişkin açıklaması

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
PLAN VE BÜTÇE KOMİSYONU

-----0-----
29'uncu Toplantı
6 Mayıs 2025 Salı
-----0-----

I.- GÖRÜŞÜLEN KONULAR

TBMM Plan ve Bütçe Komisyonu saat 15.49'da açıldı.

Komisyon Başkanı Mehmet Muş, Komisyonun bugünkü gündemine ilişkin açıklama yaptı.

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Başkanı Fatih Karahan tarafından, 1211 sayılı Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Kanunu'nun 42'nci maddesi gereğince Merkez Bankasının faaliyetleri hakkında bilgilendirme sunumu yapıldı.

Ağrı Milletvekili Heval Bozdağ, Adana Milletvekili Ayyüce Türkeş Taş'ın, Merkez Bankasının faaliyetleri hakkında yapılan bilgilendirme sunumuyla ilgili konuşmasında geçen bazı ifadelerine ilişkin açıklama yaptı.

Komisyon gündeminde görüşülecek başka konu bulunmadığından, (2/3067) esas numaralı Kanun Teklifi'ni görüşmek için 7 Mayıs 2025 Çarşamba günü saat 10.00'da toplanmak üzere 19.34'te toplantıya son verildi.

6 Mayıs 2025 Salı
BİRİNCİ OTURUM
Açılma Saati: 15.49
BAŞKAN: Mehmet MUŞ (Samsun)
BAŞKAN VEKİLİ: İsmail Faruk AKSU (İstanbul)
SÖZCÜ: Orhan ERDEM (Konya)
KÂTİP: Nilgün ÖK (Denizli)
----- 0 -----

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Plan ve Bütçe Komisyonumuzun değerli üyeleri, Merkez Bankasının Değerli Başkan ve Yardımcıları, değerli bürokratlar, basınımızın kıymetli temsilcileri; Başkanlık Divanı adına sizleri sevgiyle saygıyla selamlıyorum. Komisyonumuzun 29'uncu Birleşimini açıyorum.

II.- OTURUM BAŞKANLARININ KONUŞMALARI

1.- Komisyon Başkanı Mehmet Muş'un, Komisyonun bugünkü gündemine ilişkin açıklaması

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Gündemimizde 1211 sayılı Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Kanunu'nun 42'nci maddesi gereğince Merkez Bankasının faaliyetleri hakkında Komisyonumuzu bilgilendirme sunumu bulunmaktadır.

Sunuma başlamadan önce burada bulunan bürokratların kendilerini Komisyonumuza tanıtmalarını rica ediyorum. Buyurun lütfen.

(Katılımcılar kendilerini tanıttılar)

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Teşekkür ediyorum.

Değerli milletvekilleri, şimdi sunumunu yapmak üzere Merkez Bankası Başkanı Sayın Fatih Karahan'a söz veriyorum. Sayın Karahan, buyurun lütfen.

III.- SUNUMLAR

1.- Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Başkanı Fatih Karahan'ın, 1211 sayılı Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Kanunu'nun 42'nci maddesi gereğince Merkez Bankasının faaliyetleri hakkında bilgilendirme sunumu

TÜRKİYE CUMHURİYET MERKEZ BANKASI BAŞKANI FATİH KARAHAN - Sayın Başkan, değerli milletvekilleri, Saygıdeğer Komisyon üyeleri ve kıymetli basın mensupları; sizleri Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası adına saygıyla selamlıyorum.

1211 sayılı Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Kanunu'nda yer aldığı üzere uyguladığımız politikalar ve bankamız faaliyetleri hakkında bilgi vermek için yeniden burada bulunmaktayız.

2024 yılı Haziran ayından bu yana dezenflasyon süreci devam ediyor. Geldiğimiz noktada enflasyonun ana eğilimi geriledi, hizmet enflasyonundaki düşüş belirginleşti, mal enflasyonu da düşük seviyelerde seyrediyor. Uyguladığımız politikalar sonucunda talepte oluşan dengelenme enflasyondaki düşüşe katkı verdi, enflasyon beklentileri gerileme eğilimine girdi. Mart ayında finansal piyasalarda yaşanan hareketlilik karşısında proaktif bir biçimde gerekli tedbirleri aldık. Önümüzdeki dönemde de para politikasındaki kararlı duruşumuzu sürdürerek dezenflasyonun devamını sağlayacak şekilde hareket edeceğiz.

Toplantımıza küresel ve yurt içi makroekonomik görünüm ile para politikası duruşumuza dair değerlendirmelerimizi içeren bir sunumla başlayacağım, sunumunda son dönem gelişmeleri karşısında attığımız politika adımlarından da bahsedeceğim, sonrasında sizlerin sorularını yanıtlayacağım.

Saygıdeğer milletvekilleri, konuşmama son dönemde öne çıkan küresel ekonomik gelişmelerle başlıyorum. Sizlerin de yakından takip ettiği üzere küresel çapta önemli değişimlere şahit oluyoruz. 2 Nisan tarihinde ABD tarafından geniş kapsamlı bir gümrük vergisi paketi açıklandı. Duyuru öncesinde sektörel ya da bölgesel olacağı düşünülen bu vergilerin 180'den fazla ülkeyi kapsayacak şekilde tasarlandığını gördük. Küresel ticaret dinamiklerini derinden etkileyebilecek bu gelişme hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkelerin ekonomik verilerine ilk andan itibaren yansımaya başladı. Grafikte taralı alanlar 2017 ile 2020 arası ve mevcut tarife adımları dönemlerini gösteriyor. Son dönemdeki tarife kararlarının önemli bir kısmının ertelenmesine rağmen küresel ticaret ve ekonomi politikalarına dair belirsizlik yüksek seviyelerini koruyor. Bu belirsizlikler küresel büyüme üzerinde aşağı yönlü riskleri artırırken enflasyon üzerinde ise ülkeden ülkeye değişen olası etkiler söz konusu. 2 Nisan tarihinde açıklanan tarife adımları sonrasında beklenen oynaklığı ölçen VIX Endeksi'nde keskin yükselişler görüldü. Son dönemde ABD yönetiminden yapılan ek açıklamalar sonrası bir miktar gerileme görülse de oynaklık endeksleri yüksek seviyelerde kalmaya devam ediyor. Bu süreçte ABD Dolar Endeksi gerilerken gelişmiş ülkelerin uzun vadeli tahvil faizlerinde iki yönlü keskin değişimler oldu. Küresel borsalarda da iniş çıkışlar görüyoruz. Varlık fiyatlarındaki bu değişimler finansal kuruluşların bilançoları üzerinden makro finansal riskleri artırıyor. Bu dönemde küresel belirsizliklerdeki artışla birlikte gelişmekte olan ülke risk primlerinin de yükseldiğini görüyoruz. Küresel ticarete dair açıklanan korumacı önlemler büyük ekonomilerin büyüme beklentilerinin bozulmasına neden oldu. ABD başta olmak üzere tüm büyük ekonomilere dair büyüme beklentilerinin gerilediğini görüyoruz. Bu durum ülkemizin dış talebine dair beklentileri de olumsuz etkiledi. Örneğin en önemli dış ticaret ortaklarımızdan Almanya'nın 2025 yılı büyüme tahmini Ekim ayında yüzde 0,8 olan seviyesinden Nisan ayında sıfıra güncellendi. Küresel büyümedeki zayıflama beklentisiyle enerji emtia fiyatlarında yakın dönemde belirgin düşüşler gördük. Enerji dışı emtia fiyatları ise keskin bir düşüşten sonra değerli metal fiyatları kaynaklı olarak yükseldi. Küresel talep görünümü, jeopolitik riskler ve arz yönlü faktörlerin emtia fiyatları üzerinde belirleyici olmaya devam edeceğini düşünüyoruz. Enerji tarafındaki düşüş ham petrol fiyatlarında daha belirgin oldu. Doğal gaz fiyatları da tarife adımları sonrası geriledi. Son gelişmelerin enflasyon beklentileri üzerindeki etkileri ülkeden ülkeye farklılaşıyor. Özellikle

gelişmiş ülkeler için cari yıl enflasyon beklentisinin yıl başına kıyasla bir miktar yükseldiğini görüyoruz. Korumacı eğilimlerin artmasıyla küresel enflasyondaki düşüşün yavaşlaması bekleniyor. Tarifelerin büyüme ve istihdam üzerindeki etkilerine bağlı olarak enflasyon büyüme görünümünün eş anlı bozulduğu ekonomilerde politika ödünleşmesinin artabileceğini değerlendiriyoruz. Küresel piyasalarda tarife adımları sonrası daha fazla faiz indirimi fiyatlanıyor. Bununla birlikte merkez bankaları politika iletişimlerinde indirim süreçlerini temkinli sürdüreceklerini vurgulamaya devam ediyor.

Değerli katılımcılar, şimdi sizlerle yurt içi makroekonomik gelişmelere ilişkin tespitlerimizi paylaşmak istiyorum. 2024 yılının son çeyreğinde iktisadi faaliyet toparlanma kaydetti. Bu dönemde kampanyalar ve öne çekilen taleple hane halkının mal talebi güçlü seyretti. Böylece özel tüketim çeyreklik olarak arttı. Yıl geneline baktığımızda ise yurt içi talebin büyümeye katkısı belirgin düşerken net ihracatın pozitif katkısı ön plana çıktı. 2024 yılının ikinci ve üçüncü çeyreklerinde gerileyen sanayi üretimi yılın son çeyreğinde yeniden artışa geçti. 2025 yılı Şubat ayı itibarıyla ise çeyreklik bazda yükselişini sürdürüyor. Hizmet Üretim Endeksi de 2024 yılının son çeyreğinde ılımlı bir toparlanma gösterdikten sonra 2025 yılının ilk çeyreğinde artışını sürdürdü.

Mal talebine ilişkin göstergeler yurt içi talebin ılımlı seyretilmekle birlikte bir miktar dirençli olduğunu gösteriyor. Ocak ve şubat aylarında Perakende Satış Hacim Endeksi artış kaydetti. Öte yandan kartla yapılan reel harcamalar daha zayıf bir görünüme işaret ediyor. Özellikle hizmet sektörlerinde yapılan harcamaların ılımlı seyrettiğini görüyoruz. Bu noktada talep göstergelerini yakından takip ettiğimizi ve talep koşullarındaki gelişmelerin dezenflasyon sürecini olumsuz etkilemesi durumunda gerekli önlemleri alacağımızı vurgulamak isterim. İç talepteki daha dengeli seyirle uyumlu olarak cari işlemler hesabında belirgin bir iyileşme gerçekleşti. 2024 yılının son çeyreğinde cari açığın millî gelire oranı yüzde 0,8 seviyesine geriledi, yakın dönem verileri ise 2025 yılında cari işlemler açığında bir miktar artışa işaret ediyor. Cari dengeyi 2025 yılında etkileyebilecek faktörlere baktığımızda küresel ticarete ilişkin belirsizlikler ve ihracat kaynaklı aşağı yönlü riskler öne çıkıyor. Tüketim malları ithalatında ise son dönemde yüksek bir seyir gözlemledik. Bunlara rağmen, 2025 yılında da cari açığın millî gelire oranının 2024 yılından yüksek olmakla birlikte uzun dönem ortalamalarının altında kalmasını bekliyoruz.

Dış ticaret eğilimlerine daha yakından baktığımızda geçmiş dönem ortalamalarına göre zayıf seyreden dış talebe rağmen ihracatın ılımlı bir artışla gücünü koruduğunu görüyoruz. Nitekim, Avrupa Birliğinin mal ithalatındaki zayıf seyre karşın Türkiye'nin ihracat payını artırmış olması ihracatçıların genel olarak rekabetçilik düzeylerini koruduğuna işaret ediyor.

Yakın dönem gelişmeleri açısından ise küresel ticarete belirsizlik hâlen sürmekte. ABD tarafından nisan ayı başında açıklanan kapsamlı ilave gümrük tarifeleri Çin dışındaki ülkeler için bir süreliğine askıya alındı. Bu tarifelerin sonradan ne şekilde uygulanacağı henüz netlik kazanmadı. Ancak Türkiye'ye uygulanacak ilave gümrük tarifelerinin diğer ülkelere göre daha düşük oranda olması durumunda ülkemizin ABD'yle olan ticaretinde daha rekabetçi hâle geleceğini ve pazar payını artırabileceğini düşünüyoruz.

Saygıdeğer katılımcılar, şimdi de sizlerle enflasyon görünümüne ilişkin değerlendirmelerimizi paylaşmak istiyorum. 2024 yılının Haziran ayında başlayan dezenflasyon süreci devam ediyor. Tüketici enflasyonu nisan ayında yüzde 37,9 oranına gerileyerek 2024 Mayıs ayındaki tepe noktasına kıyasla kesintisiz ve önemli bir düşüş gösterdi. Enflasyondaki gidişatı daha sağlıklı görebilmek amacıyla oluşturduğumuz ana eğilim göstergelerini de yakından takip ediyoruz. Bu göstergeleri oluştururken enflasyonu geçici şoklardan, mevsimsel etkilerden ve dalgalanmalardan arındırıyoruz. Ana eğilim ocak ayındaki artışın ardından şubat-mart döneminde önemli bir yavaşlama gösterdi, nisan ayında ise finansal piyasalardaki gelişmelerin etkisiyle ana eğilimde kendi hesaplarımıza göre bir yükseliş izledik. Bununla birlikte, gerek kullandığımız 6 göstergenin ortalaması gerekse tahmin post performansı görece iyi olan medyan enflasyona baktığımızda bu göstergeler yıllıklandırılmış enflasyonun yüzde 30'un biraz üzerinde olduğunu ima ediyor, bu da bize dezenflasyonun süreceğini gösteriyor.

Tüketici gelişmelerine alt gruplar bazında baktığımızda mal enflasyonunun görece düşük seyrettiğini görüyoruz. Temel mal enflasyonu yılın ilk üç ayındaki ılımlı seyirle birlikte yıllık bazda yüzde 20 seviyesine geriledi, finansal koşullara duyarlılığı yüksek olan dayanıklı tüketim mallarında ise yüzde 19 seviyesinde bir enflasyon söz konusu. Mallara kıyasla kademeli bir biçimde gerçekleşse de hizmet sektöründe de yavaşlama eğilimi görüyoruz. Son bir senede hizmetler sektöründeki enflasyon 40 puandan daha fazla bir düşüş gösterdi. Yıllık olarak baktığımızda düşüş eğilimini sürdüren gıda fiyatları mart ayında ramazan ayının da etkisiyle yükselmesinin ardından nisan ayında daha ılımlı bir artış kaydetti ancak geçtiğimiz ay yurt genelinde gerçekleşen zirai don hadisesi önümüzdeki dönem için başta meyve olmak üzere işlenmemiş gıda fiyatları üzerinde yukarı yönlü riskleri artırdı.

Hizmet enflasyonuna daha yakından baktığımızda, geçmişe endeksleme eğilimi güçlü eğitim ve kira gibi kalemlerin burayı yukarı çektiğini görüyoruz. Kira enflasyonu, deprem ve hızlanan kentsel dönüşüm gibi konut sektörüne özgü unsurların da etkisiyle hizmet grubunun kalanına kıyasla daha belirgin bir atalet sergiliyor. Eğitim hizmetlerinde ise özel okul ve üniversite ücretlerine bağlı yüksek artış söz konusu. Bu sektörün geçmiş enflasyona endeksli fiyat belirleme davranışı hizmet enflasyonundaki yavaşlamanın hızını sınırlıyor. Diğer yandan, talep koşullarına duyarlılığı görece yüksek olan hizmet alt gruplarında daha ılımlı bir seyir izliyoruz.

Son dönem finansal piyasalardaki gelişmelerin fiyatlara ve beklentilere olan yansıması bir diğer önemli konu. Nisan ayında aylık temel mal enflasyonunun yükseldiğini, hizmet enflasyonundaki artışın görece sınırlı olduğunu gördük. İthal girdi içeriğine bağlı olarak kur gelişmelerine hassasiyeti yüksek olan dayanıklı tüketim malları gibi bazı temel mal kalemlerinde bu dönemde fiyat artışları güç kazandı. Öte yandan, nisan ayı fiyat gerçekleştirmeleri, döviz kurunda gerçekleşen artışın tüketici enflasyonuna ilk yansımalarının emtia fiyat düşüşlerinin de etkisiyle 2023 yılına kıyasla daha sınırlı olduğunu ima ediyor. Bu konuda daha sağlıklı bir değerlendirme için mayıs ayı fiyat gelişmeleri önemli olacak. Döviz kurunda gerçekleşen artışın tüketici fiyatlarına olan yansımasında toplam talep koşullarının seyri önemli bir rol oynayacak. Buna ek olarak, emtia fiyatlarında küresel ticarete yönelik kaygılarla yakın dönemde gözlenen düşüşün kalıcı olması durumunda kur kaynaklı yukarı yönlü etkinin bir kısmını telafi edebileceğini değerlendiriyoruz. Özellikle uluslararası ham petrol fiyatları bir önceki enflasyon raporunda öngördüğümüz patikanın önemli ölçüde altına gerileyerek ithalat fiyatlarının manşet enflasyonuna olan etkisini hafifletti. Tüketici fiyatları üzerindeki maliyet kaynaklı baskılar hafifletmekte, bu durumun belirli sektörlerden kaynaklanmayıp genele yayılması bizim açımızdan önemli bir gelişme. Sektörler arası ayrışmayı incelediğimizde para politikasına görece duyarlı olan gruplarda gelenen seviyelerin daha

düşük olduğunu görüyoruz. Bu bağlamda, yurt içi üretici fiyatları ve İnşaat Maliyet Endeksi'nde son bir yıldaki görece düşük seyir öne çıkıyor. Söz konusu gelişmeler özellikle tüketici tarafında mal enflasyonunu olumlu etkiliyor. Dezenflasyon sürecinde enflasyon beklentileri ve firmaların fiyatlama davranışlarının seyri büyük önem arz ediyor. Alınan politika tedbirleri ve manşet enflasyondaki düşüşü takiben enflasyon beklentileri sektörel farklılık göstermekle birlikte gerileme eğilimine girdi. Son dönemde finansal piyasalarda yaşanan gelişmelerin etkisiyle ise nisan ayında enflasyon beklentilerindeki iyileşme duraksadı. Enflasyon beklentileri dezenflasyon patikamızın üzerinde seyretmeye devam ediyor. Bu görünüm para politikasındaki sıkı ve kararlı duruşumuzu korumayı gerekli kılıyor.

Saygıdeğer katılımcılar, konuşmamın bu bölümünde ise sizlere son dönem piyasa gelişmeleri ve para politikası duruşumuz hakkında bilgi vereceğim. Belirsizliklerin arttığı bir ortamda riskten kaçınmanın bir sonucu olarak mart ayının ikinci yarısında finansal piyasalarda değer kayıpları ve oynaklıklar gördük. Bu durumun makroekonomik görünümü bozmaması için hızlı bir biçimde gerekli önlemleri aldık. Böylece aşırı oynaklık sergileyen göstergelerdeki artış daha sınırlı kaldı. 2 Nisan tarihinde açıklanan ek gümrük tarifelerinin beklentilerin çok üzerinde olması küresel piyasalarda oynaklığı ve satış baskılarını arttırdı. Bu hareket ülkemizi en çok risk priminde gözlenen artış üzerinden etkiledi. 9 Nisan tarihinde Çin'e uygulananlar dışında kalan ek tarifelerin üç ay süreyle ertelenmesiyle birlikte piyasalarda olumlu fiyatlamalar gerçekleşti.

Finansal piyasalarda yaşanan gelişmelerin enflasyon görünümü açısından oluşturabileceği riskleri değerlendirerek sıkı parasal duruşu destekleyici adımlar attık. Söz konusu adımları üç başlıkta ele alabiliriz. Bunlar; Türk lirasının fonlama maliyetlerini arttırıcı adımlar, likidite adımları ve döviz talebini sınırlayıcı adımlardır.

Fonlama maliyetiyle başlamak gerekirse, öncelikle 20 Mart tarihinde bir ara toplantı düzenledik. Bu toplantıda oynaklığın geçici olabileceğini değerlendirerek politika faizini arttırmak yerine Merkez Bankası gecelik borç verme faiz oranını yüzde 44'ten 46'ya yükselttik. Bir hafta vadeli repo ihalelerine ise bir süreliğine ara verdik. 2 Nisan sonrası küresel finansal piyasalarda artan oynaklığın enflasyon görünümünde kalıcı riskler yaratabileceğini öngörerek 17 Nisan toplantısında politika faizini yüzde 42,5'ten yüzde 46'ya yükselttik. Ayrıca, Merkez Bankası gecelik vadeli borç verme faiz oranını yüzde 46'dan 49'a, borçlanma faiz oranını ise yüzde 41'den 44,5'e yükselttik. Bunun yanı sıra, 20 Martta ara verdiğimiz bir hafta vadeli repo ihalelerine tekrar başlanmasına karar verdik.

Likidite yönetim adımlarına gelecek olursak, bu kapsamda Türk lirası depo ihalelerinin vadelerini uzattık. Ayrıca likidite araçlarımızın çeşitliliğini arttırarak kısa vadeli likidite senetleri ihraç etmeye başladık.

Son olarak döviz talebini sınırlamaya yönelik attığımız adımlar geliyor. Bu çerçevede, TCMB nezdinde Türk lirası uzlaşmalı vadeli döviz satım işlemlerine başladık. Bu işlemler ileri tarihte yabancı para cinsinden işlem yapacak firmaların kur riskinden korunmalarını sağlıyor, bu yolla kurlarda gözlenen oynaklıkları azaltarak döviz piyasalarının etkinliğini destekliyor. Para piyasası fonlarından çıkışların yaratabileceği dolarizasyon risklerini ve faiz oynaklıklarını engellemek adına DİBS alımları gerçekleştirdik. Finansal piyasaların etkin işleyişinin sürmesi amacıyla piyasa kuralları içinde tüm para politikası araçlarını proaktif bir yaklaşımla kararlılıkla kullanmaya devam edeceğiz. Bu çerçevede, dezenflasyon sürecinin devamına yönelik kararlılığımızı korurken likidite koşullarını yakından izlemeyi ve likidite yönetimi araçlarını etkin şekilde kullanmayı sürdüreceğiz.

Finansal koşullara baktığımızda, bileşik bazda mevduat ve ticari kredi faizleri yüzde 57, tüketici kredisi faizleri ise yüzde 67 civarında oluşuyor. Politika faizinde yaptığımız artışlar mevduat ve kredi fiyatlamalarına beklentilerimiz ölçüsünde yansdı. Para politikası duruşumuz ve makroihtiyati çerçeve sayesinde mevduat faizlerinin seviyesi Türk lirasına geçişi ve tasarrufları destekliyor.

Kredi gelişmelerine baktığımızda, tüketici kredilerinin aralık ayında dönemsel faktörlerin de etkisiyle bir miktar ivmelendiğini görüyoruz. Bu ivmelenme ağırlıklı olarak kredi kartı kaynaklı olarak gerçekleşmişti. Tüketici kredisi büyümesi ocak ayından sonra ise yeniden ılımlı bir seyre döndü. Tüketici kredilerinin iç talepteki dengelenmeyi tesis edecek bir hızda seyretmesi kritik önemde. Bu nedenle tüketici kredisi artışının ılımlı bir patikada kalmasını sağlayacağız. Ticari tarafta ise Türk lirası kredi büyümesi aylık büyüme sınırları ve kredi talebiyle uyumlu. Diğer taraftan, devam eden güçlü yabancı para kredi talebi nedeniyle bu kredilerdeki aylık büyüme sınırını mart ayında yüzde 0,5 seviyesine indirdik ve istisnaların kapsamını daralttık. Bu değişiklik sonrasında yabancı para kredilerdeki büyüme hedeflerle uyumlu bir patikada seyretmekte. Mevduat tarafındaysa KKM hesaplarının toplamı 2023 Ağustos ayında 140 milyar doların üzerine yükselmişti, mevcut durumda bakiye 19 milyar dolara geriledi. Şubat ayında da tüzel kişi KKM hesapları için yeni açılış ve yenilemeler durduruldu. KKM bakiyesindeki azalış finansal istikrar üzerinde risk oluşturmaktan ve Türk lirası cinsi mevduatı önceleyerek sağlandı. Son on iki ayda vadesi dolan KKM hesaplarından dövize geçiş oranı yüzde 13,8 seviyesinde kaldı. KKM bakiyesinin azalması Türk lirası mevduat payını arttırarak parasal aktarım mekanizmasını güçlendiriyor ve Merkez Bankası bilançosu üzerindeki riskleri azaltıyor. Son dönemde görülen finansal oynaklıkların sistemdeki toplam TL payı üzerindeki etkisi de sınırlı oldu. Nitekim, Türk lirası mevduatın payı yüzde 58'le tarihsel ortalamasına yakın bir seviyede ilerlerken yatırım fonlarını da dâhil ettiğimizde görünüm değişmemekte. Ocak ayından itibaren belirginleşen dezenflasyon süreciyle birlikte ülkemize olan sermaye girişleri pozitif ayrııştı. Finansal piyasalarda son dönemde yaşanan gelişmeler ve azalan risk iştahıyla birlikte gelişmekte olan ülkelerden ve Türkiye'den sermaye çıkışları belirginleşti. Mart ayının ikinci yarısından bu yana Türkiye'den çıkışların tarife adımlarının açıklanmasıyla hızlandığını görüyoruz. Yurt içi ve yurt dışı yerleşiklerin Türk lirasına olan güveninin artması rezervlerimize olumlu yansırken son dönem yerel ve uluslararası gelişmelerin özellikle yurt dışı kaynaklı döviz talebinde artışa sebep olduğu görülüyor. 22 Mart 2024'te 124 milyar dolar seviyesinde olan brüt rezervler, 14 Mart 2025'te 171 milyar dolara yükselmiş olup 25 Nisan 2025 tarihinde 141 milyar dolar seviyesinde gerçekleşti. Swap hariç net rezervse 22 Mart 2024'ten 14 Mart 2025 tarihine kadar eksi 65 milyar dolardan 66 milyar dolara yükselirken 25 Nisanda 17 milyar dolar olarak kaydedildi.

Sonuç olarak, 22 Mart 2024 ile 25 Nisan 2025 tarihleri arasında brüt rezervler 17 milyar dolar artış gösterirken swap hariç net döviz pozisyonumuz 81 milyar dolar iyileşti.

Saygıdeğer milletvekilleri, finansal piyasalarda oynaklıkların ve küresel belirsizliklerin yüksek olduğu bir dönemden geçiyoruz. Kısa vadede enflasyon üzerinde kur gelişmeleri ve gıda fiyatları kaynaklı yukarı yönlü bir baskı da söz konusu. Bunun

yanında enflasyon görünümü üzerinde aşağı yönlü etkiler de bulunmakta. Emtia fiyatları daha ılımlı seyredererek dezenflasyona katkı sağlıyor, yurt dışı talep zayıflıyor, para politikasında aldığımız önlemler sayesinde yurt içi talep de zayıflamakta. Diğer taraftan, belirsizliklerin geçmiş döneme göre daha yüksek olduğunu da göz önünde bulundurarak ihtiyatlı ve sıkı bir para politikası duruşu sergiliyoruz. Sıkı para politikası duruşumuz, enflasyonda kalıcı düşüş ve fiyat istikrarı sağlanana kadar da sürecek.

Bir kez daha vurgulamak isterim ki fiyat istikrarı, sürdürülebilir büyüme ve toplumsal refah artışı için ön koşuldur. TCMB olarak dezenflasyon sürecinin devamını sağlayacak, enflasyonu, belirlediğimiz ara hedeflerle uyumlu olacak şekilde düşürmek için kararlılıkla çalışmalarımızı sürdürüyoruz.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; konuşmamı burada bitirirken hepinize teşekkür ediyorum ve saygılarımı sunuyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Teşekkür ediyorum.

Değerli milletvekilleri, şimdi siyasi parti gruplarından milletvekillerimize söz vereceğim. Böylece müzakerelerin sonunda, en sonunda Sayın Merkez Bankası Başkanımıza tekrar değerlendirmesi için söz verip toplantıyı biteceğim. İlk olarak Cumhuriyet Halk Partisinin başlıyorum. Öncelikle gruplarımızın sözcüleri, sonra da milletvekillerimize, sonrasında Komisyon üyesi olmayan sayın milletvekillerine söz vereceğim.

Sayın Türel, buyurun lütfen.

RAHMİ AŞKIN TÜRELİ (İzmir) - Teşekkür ederim.

Sayın Başkan, Plan ve Bütçe Komisyonunun değerli üyeleri, Merkez Bankamızın Değerli Başkanı, yöneticileri, değerli basın mensupları; konuşmama başlarken hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Bugün antiemperyalist ve tam bağımsız bir Türkiye ideali için hayatlarını feda eden Deniz Gezmiş, Hüseyin İnan ve Yusuf Aslan'ın idamlarının 53'üncü yıl dönümü. Üç fidanımızın bağımsızlık, özgürlük ve eşitlik ideallerinin her daim takipçisi olacağımızı bir kez daha ifade ediyor, anıları önünde saygıyla eğiliyorum.

Geçtiğimiz hafta TBMM Meclis Başkan Vekili ve DEM Parti İstanbul Milletvekili Sırrı Süreyya Önder'i kaybettik. Sırrı Süreyya Önder, entelektüel kimliği, renkli kişiliği ve esprili ve keyifli sohbetleriyle bizlerde hiç unutulmayacak izler bıraktı, onu hep hatırlayacağız. Kendisine Allah'tan rahmet, yakınlarına, sevenlerine ve DEM Parti ailesine başsağlığı ve sabırlar diliyorum.

Diğer taraftan, Genel Başkanımız Sayın Özgür Özel'e yapılan alçakça saldırıyı bir kez daha lanetliyorum. Bu alçakça saldırı sadece Cumhuriyet Halk Partisi Genel Başkanına değil demokrasimize ve millî iradeye yapılmış bir saldırdır. Bu alçakça saldırının arkasında kim ya da kimler varsa tespit edilmeli ve en ağır cezaya çarptırılmalıdır.

Evet, öncelikle bu güzel sunum için Sayın Karahan'a teşekkür ediyorum. Merkez Bankamızın kanununa tanımlanmış şekilde yılda 2 kere düzenli olarak sunuşları yaptığını görüyoruz. Bu da bizi memnun ediyor. Bu anlamda, Plan ve Bütçe Komisyonu Başkanımıza da -sizi unutmadım- teşekkür etmek istiyorum. Yani buradaki bu bilgilendirme süreci bizim için önemli. Tabii, ayrıntılı konuşacağız zaten.

Şimdi, konuşmama geçersen, Türkiye büyük bir kriz içinde. Ekonomik, sosyal, siyasal, yönetsel bir krizle karşı karşıyayız ve bugün önümüzdeki ay içinde 2023 seçimleri sonrasında uygulamaya konulan ekonomik programın ikinci yılını tamamlamak üzereyiz. İki yıllık bir program önemlidir yani istikrar programları genel olarak zaten bir buçuk iki yılda sonuçlarını ortaya çıkartır fakat burada öyle baktığımız zaman, ortada başarılı bir sonuç yok ve daha ilginç ortada bütüncül ve kapsamlı bir ekonomik istikrar programı da yok. Dezenflasyon hedefine kilitlenmiş bir para politikası programı var. İki temel kanal üzerinden ilerlemeye çalışıyor. Bir taraftan yurt içi talebi kısma, hem hane halkı harcamaları hem reel sektör açısından yüksek faiz politikasıyla talebi azaltarak talep enflasyonu yönünde gelecek olan etkileri bertaraf etmeye, diğer taraftan da yüksek faizin yurt dışından sermaye hareketini, özellikle kısa dönemli, kısa vadeli sermaye "carry trade" dediğimiz sermaye biçimlerinin de girişini sağlayarak döviz kurunu baskılamaya, buradan da bir maliyet enflasyonu yönünden gelecek olan etkiyi, enflasyonist etkiyi ortadan kaldırmaya çalışıyor. Böyle bir program var ama ne yazık ki baktığımız zaman buna ilişkin ortada bir başarı yok.

Bakın, çok ilginçtir, şunu göstermek isterim: Değerli milletvekilleri, Sayın Başkan; bu, Ağustos 2023 yılında Plan ve Bütçe Komisyonunda yapılmış bir sunuş. 3 dönemden oluşuyor: Eylülde başlamış. Haziran 2024'e kadar bir geçiş dönemi vardı. Haziran 2024'ten Haziran 2025'e kadar yani bir ay sonraya kadar bir dezenflasyon dönemi olacaktı, arkasında da Haziran 2025'te dezenflasyon tamamlanmış olacaktı süreçte ve istikrar dönemi olacaktı ama nerede? Daha dezenflasyonu gerçekleştirmiş değiliz ve ne zaman gerçekleşeceği belli değil. Böyle bir şey olabilir mi? Yani bu şekilde Merkez Bankasının itibar kazanması ve ciddi anlamda bir istikrar programını uygulayabilmesi mümkün mü? Zaten uygulamadığı ortada. Ne beklentiler kırılabilir ne ciddi bir yapısal önlem var, yapısal tedbir var. Ekonomideki eksik rekabetçi yapılar devam ediyor. Oturup da dışarıdan dış dinamikler, işte, yurt dışındaki gelişmelerin Türkiye'ye etkisi falan gibi şeyler tabii ki olur, her ülkeye olur ama ciddi anlamda baktığımızda dışarıdan gelen bir etki yok; tamamen içeride uygulanan politikalardan kaynaklanıyor bu.

Peki, bu krizin nedeni ne? Bu krizin nedeni çok açık ve net. 2021 yılının Eylül ayında Cumhurbaşkanının "Faiz sebep, enflasyon sonuç" tezinin, kendisine kanunla verilmiş görev fiyat istikrarını sağlamak ve Türk lirasının değerini korumak olan Merkez Bankası tarafından uygulanması sonucunda bugün geline nokta. Hatırlayın, dört ay içinde, aralık ayına kadar yüzde 19'dan yüzde 14'e inmiştir faizler; yüzde 19 olan enflasyon önce yüzde 35'lere, sonra yüzde 80'lere kadar çıkmıştır ve dolar kuru 8 lira 30 kuruştan 18 lira 30 kuruşa çıkmıştır ve kur korumalı mevduat sistemi gelmiştir. Bugün ekonomi içinde yaşadığımız bütün sıkıntıların altında bu var. Bugün konut ve kira fiyatlarındaki artışın -ki hizmet fiyatlarında katılıktan bahsedildi- altında bu var çünkü insanlar paralarının değerini koruyamayınca önce dövize, altına gittiler; kur korumalı mevduat sistemiyle baskılanınca da nereye gittiler? Gayrimenkule ve aynı şekilde mal alımı da o dönemde ciddi anlamda hane halkı tüketimlerinde, özel tüketimde de ciddi artış oldu. Bu kur korumalı mevduat sisteminin nereye geldiğini biraz sonra konuşacağız ama bunun topluma olan maliyeti çok yüksek oldu ne yazık ki.

2023 Haziran sonrası ise birdenbire para politikasında 180 derece bir dönüş oldu. Hatta Mehmet Şimşek o dönemde "Türkiye'nin artık rasyonel politikalara dönmekten başka bir çaresi yok." diye ifade etti görüşünü ve onun sonucunda birdenbire yüzde 8,5'lara kadar inen faiz artışları sonrasında yukarıya doğru çıktı, yüzde 50'lere kadar tırmandı. Ama bugün geldiğimiz

noktada şunu görüyoruz -biraz önce de gösterdim grafikte- dezenflasyon üzerine odaklı olan program son derece başarısızdır. Bakın, 2025 Nisan ayı enflasyon rakamı yüzde 37,86. Yıl sonu enflasyon hedefi neydi OVP'de? Önce yüzde 17,5'tu, sonra Merkez Bankası bunu yüzde 21 yaptı, sonra yüzde 24'e çıkardı. "Yüzde 24" dediğiniz zaman da bir de alt ve üst sınırlar var; yüzde 19 alt sınır, yüzde 29 üst sınır.

Değerli arkadaşlar, bu kadar geniş bir tahmin aralığı olur mu? Yüzde 19 ile yüzde 29 arasında o kadar çok fark var ki yani yaklaşık yüzde 50'ye yakın bir şey var arada, yüzde 19 ile yüzde 29 puan arasında -10 puanı koyduğunuz zaman- yüzde 50'den daha fazla. Peki, ne olacak şimdi? Merkez Bankası ne yapacak? Enflasyon hedefini güncelleyecek, revize edecek mi? Bunu sizden duymak isteriz çünkü ben bir hesap yaptım, yüzde 24 için enflasyonun önümüzdeki sekiz ayda aylık ortalama yüzde 1,13 artması lazım ancak o zaman tutuyor; yüzde 29 için aylık ortalamanın yüzde 1,63 olması lazım. 2024 yılı Mayıs-Aralık ortalaması yüzde 2,48'miş, bir önceki aya baktım -yani orada dezenflasyon uygulandığı bir dönemde- ona göre yüzde 2,48 aylık ortalama versek sekiz ayda -mayıs ve aralıkta- yüzde 37,9 oluyor; her ay yüzde 2 artırsak yüzde 32,8 oluyor. Çok açık ve net, yüzde 35'lik ortalama bir enflasyon var, yıl sonu enflasyonu yüzde 35'in altına inmez, inemez; ortada rakamlar var. Yani tek haneli enflasyon falan hayal. Hani 2026 sonunda tek haneydi, sonra olmayacağını bilince OVP'de 2027 yılına ertelediniz; 2027'de de tek haneye inmez ve bu uygulanan politikanın yükü bu ülkede yaşayan milyonlarca insanın sırtında, işçinin, emeklinin, memurun, çiftçinin. O maliyeti ödettiniz yanlış politikalarla, şimdi de ödetmeye devam ediyorsunuz. Bekleyecek ki vatandaş nasıl durumu iyileşsin, refahı nasıl artsın? Enflasyon tek haneye insin, Ondan sonra durumunuz iyi olacak. Bir laf var Türkçede: "Ört ki ölem." Böyle gayriciddi bir iş olmaz. Ondan sonra, 19 Mart sonrasında da birdenbire mart ayında politika faizini yüzde 45'ten 42,5'a indirmiştiniz, nisan ayında yüzde 42,5'ten yüzde 46'ya yükseltiniz yeniden. Niye yani neden? Bunu ayrıntısıyla öğrenmek isteriz. Genel bir açıklama... Neden böyle yaptınız? Rezervlere bakıyoruz -bu dönemde uygulanan- bu 19 Mart sivil darbe girişiminden sonra şunu görüyoruz: Brüt rezervler -14 Mart-25 Nisan kıyaslaması yapıyorum, yaklaşık bir buçuk ay- 171,1 milyar dolardan 141,1 milyar dolara inmiş, 30 milyar dolar azalış var. Net rezervler 73,9 milyar dolardan 35 milyar dolara inmiş, 39 milyar dolar azalış var. Swap hariç net rezerv 65,6 milyar dolarmış, 16,7 milyar dolara inmiş; 49 milyar dolar azalış var ve bu dönemde de 57 milyar dolarlık bir döviz satışı var.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Türel, buyurun.

RAHMİ AŞKIN TÜRELİ (İzmir) - Teşekkür ederim.

Kısa vadeli dış borçlara bakıyoruz -orijinal vadesine bakılmadan, vadesine bir yıldan az kalmış- 223,6 milyar dolar. Hani bir rasyo vardır, brüt rezervin kısa vadeli dış borçları karşılama oranı yüzde 63. Bunun yüzde 100'ün altında oluşu zaten ekonomi açısından, o rezerv politikasından beklenen gerekli yararların sağlanamayacağını ortaya koyar.

Diğer taraftan, kur korumalı mevduat sistemi, Merkez Bankası zararı: Bakın, 2023 yılında 818,2 milyar lira zarar etti Merkez Bankası. Her yıl kâr eden Merkez Bankası, önceki yıllar... Daha önceki sunuşlarda da konuştuk, siz de buradaki açıklamanızda Sayın Başkan "830 milyar TL'si bunun KKM'den geliyor." dediniz. Şimdi, 2024'te de 700,4 milyar lira bir zarar var. Yani nasıl bir iş? Bunun ne kadarı -şunu da öğrenmek isteriz- kur korumalı mevduat sisteminden ya da değerlemeler varsa onların hepsini ayrıntılı bir biçimde öğrenmek istiyoruz çünkü bir önceki gelişinizde size sormuştuk bunu "Ne kadarlık şu ana kadar tahmin?" diye. "Bilanço henüz daha çıkmadı, bunlar bağımsız denetimden geçecek." falan demiştiniz ama artık bitti bunlar, bunları görmek isteriz. Yani, buradaki hikâye şu: Son iki yılında 1 trilyon 519 milyar lira zarar etmiş Merkez Bankası. Bütün bankalar kâr ediyor, bankaların bankası Merkez Bankası zarar ediyor. Bir de şöyle düşünün: Yüzde 55'inin hazineye ait olduğunu düşündüğünüzde, Merkez Bankası kârları hazineye aktarılır, ihtiyat akçesi vardır, kurumlar vergisi ödenir yani şimdi böyle bir şey olmaz. Merkez Bankasını böyle bir zararla neden karşılaştırdınız? Bu zararın nedenini ayrıntılı bir biçimde öğrenmek isteriz. Bütün bunların hepsi, bugün gelinen nokta, bu uygulanan politika, dezenflasyon politikası bugün Türkiye'yi ciddi anlamda çok boyutlu bir krizin içine sokmuştur. Büyüme hızı gittikçe yavaşlıyor. Bakın, 2025 hedefi yüzde 4'tü OVP'de; en son IMF'nin açıklaması var, yüzde 2,7. İşsiz sayısı artıyor. İşsiz sayısını oturup da TÜİK'in dar tanımlı işsizlik açısından bakınca, işte, yüzde 7'ler, 8'ler civarında gösteriyoruz ama gerçek işsiz sayısı, geniş tanımlı işsizlik yüzde 30'lara yakın. Geçici olarak çalışanları çıkardığımız zaman -ki TÜİK yapıyor, atıl iş gücü diye de hesaplıyor bunu, ona sendikalar aynı zamanda geniş tanımlı işsizlik oranı diyor- 11,5 milyon kişi işsiz. Reel ekonomide ciddi bir sıkıntı var, iflas eden şirketlerin sayısı her gün artıyor, konkordato ilan eden şirketler artıyor; insanların, hane halklarının borçları artıyor.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Türel, ilave süre veriyorum size iki dakika daha.

Buyurun.

RAHMİ AŞKIN TÜRELİ (İzmir) - Reel anlamda baktığımız zaman ekonomide ciddi bir sıkıntı var. Hepsinden önemlisi, gelir dağılımı bozulmaya devam ediyor. Bakın, emeğin millî gelirden aldığı pay azalıyor, yoksulluk yaygınlaşıyor ve derinleşiyor.

MUSTAFA KALAYCI (Konya) - En tepede...

RAHMİ AŞKIN TÜRELİ (İzmir) - EYT'deki rakamlara bakmayın. EYT nedeniyle emeklilikten gelen primler onlar; ondan önce, 2016 ile 2022'yi kıyaslayın; Sayın Kalaycı, orada çok açık ve net gözüküyor her şey.

Bakın arkadaşlar, asgari ücret 22.104 lira, açlık sınırı 24.035 lira; açlık sınırı bile geçmiş, yoksulluk sınırı 78 bin liranın üzerinde yani bugün 22.104 lirayla bir asgari ücretlinin geçinmesi mümkün mü? En düşük emekli maaşı 14.469 lira. Yani uygulanan bu politikanın yükü bu ülkede yaşayan milyonlarca insanın sırtında, sabit gelirlinin sırtında. Şöyle söyleniyordu hep: "Hadi biraz dışınızı sıkın, dezenflasyon politikası uyguluyoruz; işte, 2026'nın sonunda indireceğiz tek haneye, ondan sonra durumunuz iyileşecek." Ama sizin sunuşunuzda görüyoruz ki -ortadaki rakamlarda da görüyoruz- bu hayal, böyle bir şey yok. Kim bilir ne zaman tek haneli seviyelere inecek? Orada tek haneden kasıt da yani bir ara OVP'de vardı tek hane, ilk yapıldığında, yüzde 9,7'ye tek hane diyorduk; öyle, yüzde 10'un 0,3 puan altı değil. Yüzde 5'ler civarında sürdürülebilir çünkü Türkiye enflasyon hedeflemesi rejimine başladığı zaman, Türkiye'nin enflasyon hedefleri orada OVP'deki rakamlar bazı seneler yüzde 3, bazı

seneler 4 ve 5'ler civarındaydı; yüzde 3-yüzde 5 aralığı hedefleniyordu ama bugün baktığımız zaman rakamlar bunun çok üstünde. Bu anlamda, bugün içinde bulunduğumuz kriz büyük bir kriz. Bütün bu yaşananlar...

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

RAHMİ AŞKIN TÜRELİ (İzmir) - Bitiriyorum Sayın Başkan.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Türelî, buyurun, toparlayın.

RAHMİ AŞKIN TÜRELİ (İzmir) - Teşekkür ederim.

Ekonomi, tabii, sadece ekonomi değil; onun dışında, bir ülkede ekonominin iyi işlemesi için öngörülebilirlik lazım, güven lazım; bunun için siyasal sistem iyi işlemeli, iyi işleyen bir hukuk düzeni olmalı, demokrasi olmalı. Bugün Türkiye'de baktığımız zaman, otoriter bir rejime gidişin, demokrasi dışı arayışların hepsinin bir biçimde Türkiye'nin ekonomisini son derece olumsuz etkilediğini görüyoruz. Bu anlamda, belki teknisyenler olarak siyasal anlamda yapılanlar burada Merkez Bankası, siz politikaları oluştururken -para politikasını, bu uygulamaları- belki sizi de etkiliyor ama sonuç itibarıyla, siz şimdi burada para politikasını temsil eden önemli bir kurumun başındasınız, yöneticileri olarak geliyorsunuz. Bu anlamda, Türkiye'nin içinde bulunduğu bu krizi aşması gerekiyor fakat son tespitim, özet olarak şunu söylemek isterim, son söz olarak: Bugüne kadar uygulanan yaklaşık iki yıllık politika son derece başarısızdır. Bundan sonra da bunun başarılı olacağına ve bir biçimde dezenflasyon hedefini gerçekleştireceğine açıkçası kimse inanmıyor, zaten beklentilere baktığınız zaman siz de bunu çok açık ve net olarak görüyorsunuz çünkü beklentilerin düşmediği bir yerde ekonomide enflasyonu da düşürmek mümkün değil, ekonomideki kaynak dağılımını doğru bir biçimde ortaya koyabilmek mümkün değil ve bunun sonucunda -biraz önce de söyledim- ekonomideki kriz, sosyal anlamda yaşanan kriz, yoksulluk, değerlerdeki yozlaşma, ciddi anlamda bunların hepsi bugün ekonomik, siyasal, sosyal, hukuksal ve ekolojik olarak Türkiye'nin büyük bir kriz içinde olduğunu bize gösteriyor.

Teşekkür ediyor, saygılar sunuyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Türelî, teşekkür ediyorum.

Sayın Bozdağ, buyurun lütfen.

HEVAL BOZDAĞ (Ağrı) - Teşekkürler Sayın Başkan.

Plan ve Bütçe Komisyonunun değerli üyeleri, sayın bürokratlar; hepiniz hoş geldiniz, hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Meclis Başkan Vekilimiz Sırrı Süreyya Önder'in vefatı hepimizi çok üzdü. Bundan dolayı taziyelerde bulunan, başsağlığı mesajları ileten herkese çok teşekkürler. Hepimiz için büyük bir kayıp olduğunu düşünüyoruz, yerinin de doldurulamaz olduğunu açıkçası.

Şimdi, ben de sözlerime aslında bugünün önemi dolayısıyla, üç fidanı anmakla başlamak isterim. Türkiye halklarının eşitlik, özgürlük ve sosyalizm ideallerini gerçekleştirmek için yola çıkan ve bu uğurda yaşamlarını feda eden Deniz Gezmiş, Hüseyin İnan ve Yusuf Aslan'ı özlem ve minnetle anıyoruz. Darağacına giderken bile "Yaşasın Türk ve Kürt halklarının kardeşliği!" diye haykıran Deniz ve yoldaşlarının idamı bu ülkeye, halka ve geleceğe karşı işlenmiş bir büyük günah olarak varlığını korumaktadır. Onları idam edenler Türkiye halklarının vicdanında mahkûm edilirken hayatlarını halka adayan üç fidan, aradan geçen yarım asra rağmen gittikçe büyüyen bir sevgiyle milyonların yüreğinde taht kurmuştur. Adanmışlığın, fedakârlığın ve büyük yaşamanın timsali olan üç fidanın yaktığı meşale bugün hem bizlerin hem de eşitlik ve özgürlük isteyen herkesin yolunu aydınlatmaya devam ediyor. Anılarına bağlılık sözüyle, sevgi ve minnetle anıyoruz, asla unutmayacağız.

Bir üzücü olay da tabii ki Cumhuriyet Halk Partisi Genel Başkanına karşı işlenen çirkin saldırı. Bunun özellikle taziye sırasında gerçekleşmiş olması da bizleri ayrıca üzdü. Bundan dolayı Cumhuriyet Halk Partisine öncelikle geçmiş olsun diyoruz. Sorumluların mutlaka açığa çıkarılması gerektiğini ve cezalandırılmalarının gerektiğini, aynı zamanda bunun bir provokasyon olduğunu düşündüğümüzü belirtmek isterim.

Bunun dışında ben birkaç tane soru sormakla yetineceğim, bunları şöyle sıralayabilirim: Aslında, enflasyon tabii ki önemli. Enflasyon hedeflerinin tutturulamadığı herkesçe malum. TÜİK'in açıkladığı şaibeli enflasyon rakamları da Türkiye halkları tarafından zaten kabul edilebilir ölçüler değil. En son nisan ayı enflasyonu yüzde 3, yıllık da yüzde 37,8 olarak açıklanmış. Bağımsız enflasyon araştırma grupları var, bunun çok üzerinde enflasyon rakamları tanımlıyorlar; nisan ayını yüzde 4,46; yıllık enflasyonu da yüzde 73 olarak tanımladılar. Şimdi, aslında burada sizin daha önceki bir beyanınızdan yola çıkarak bir soru sormak istiyorum: Siz enflasyonun nedeninin asgari ücret olabileceğiyle ilgili bir söz kullanmıştınız önceki bir açıklamanızda. Asgari ücret 22.104 lira olarak...

TÜRKİYE CUMHURİYET MERKEZ BANKASI BAŞKANI FATİH KARAHAN - Kullanmadım.

HEVAL BOZDAĞ (Ağrı) - Biliyorum, daha önce de sordum ve sonrasında kullanmadığınızı söylediniz bunu ama böyle bir ifadenizin olduğunu...

TÜRKİYE CUMHURİYET MERKEZ BANKASI BAŞKANI FATİH KARAHAN - Bir gazetenin haberi.

HEVAL BOZDAĞ (Ağrı) - Peki.

Ben şöyle ifade edeyim o zaman: Asgari ücret sabit, en düşük emekli maaşı ortada, bunların enflasyon oranlarının çok çok altında zamlar aldığı da yine hepimizin malumu; şimdi, bu durumda -enflasyon rakamları da yine ortada ve sürekli revize ediyorsunuz- işçinin, emekçinin aldığı ücretler, asgari ücrete yaptığınız zamlar mıdır hâlâ enflasyon rakamlarını yükselten diye sormak istiyorum.

Bir soru da aslında şu: Geç müdahale etmediniz mi yani Merkez Bankası gecikmiş adımlar atmadı mı? Bu da piyasaya güven kaybına neden olmadı mı ve bugün acaba enflasyon artık kalıcı hâle de gelmiş olabilir mi? Sadece para politikalarıyla enflasyonla mücadele etmek sizce mümkün mü? Bunu başarabildiğinizi düşünüyor musunuz? Şu anda sarf ettiğiniz efor buna yetiyor gibi mi? Mesela, yaşadıklarımız; ülkede adaletsizlikler var, siyaseten Hükûmetin, iktidarın yönetme tarzı çeşitli krizlere neden olabiliyor ve bunların sonuçlarında da ilk etkilenen ekonomi, para politikaları, döviz kurları, enflasyon rakamları. Siz bu mücadelede kendinizin tek başınıza yeterli olacağını, bunun sürdürülebilir olduğunu düşünüyor musunuz? Ve bundan doğru iktidara, ekonomik kurmaylarına herhangi bir tavsiyeniz oluyor mu? Bunu da öğrenmek isterim.

Şimdi, uzmanlar şöyle diyorlar: "İki yıl geçti, henüz bir sonuç alamadık." İstikrar programlarında kısa sürede aslında sonuçlar alınır. İki yıllık bir süreçte artık bir istikrar programı tanımlamasının geçerli bir tanımlama olduğu noktasında fikriniz nedir bu konuda? Bunun artık aslında bir kalkınma stratejisine dönüşmüş olması gerekmez miydi diye ben sormak isterim.

Bir konu da aslında, tabii ki maliye politikalarıyla ilgili, vergilendirme... Servet vergisi, zenginden vergi alma meselesi. Biz bunu neredeyse tüm Plan ve Bütçe Komisyonu oturumlarında dile getirmeye çalıştık ama maalesef ki mevcut vergilendirmenin bile yeterli düzeyde sonuç almadığının farkındayız. Böyle bir şey düşünmez misiniz? Neden bu konuda herhangi bir tartışma yürütülmemekte hâlâ ve sosyal politikalar açısından bunun bir yeri yok mu diye sormak isterim.

Bir soru da hâlâ döviz satıyor musunuz? Yani 57 milyar dolardan bahsediliyor. Bunun şu anda devam edip etmediğiyle ilgili olarak devam ediyorsa ne kadar, nasıl, hangi miktarlarda bu satışlara devam ediliyor diye sormak isterim. Buradaki 19 Mart operasyonu, darbesiyle ilgili olarak sizin görüşleriniz nedir? Açıkçası bunu da öğrenmek isterim.

Bu kadar.

Teşekkürler.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Bozdağ, teşekkür ediyorum.

Sayın Bozdağ'dan sonra Sayın Usta, hazırsanız size söz vereceğim.

Buyurun lütfen.

ERHAN USTA (Samsun) - Evet, teşekkür ederim.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri, Sayın Merkez Bankası Başkanı ve değerli bürokratlar, basın mensupları; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Ben de öncelikle, hayatını kaybeden Sırrı Süreyya Önder Bey'in ailesine, sevenlerine DEM PARTİ Grubuna taziye dileklerini iletıyorum. Ayrıca, dün şehidimiz vardı, ona da Cenab-ı Allah'tan rahmet diliyorum.

Aynı zamanda, 3 Mayıs günü Türk dünyasının lideri Alparslan Türkeş'in mezarı başında Alparslan Türkeş'in kızına yapılan hain saldırıyı ve ekibine yapılan saldırıyı ve yine iki gün sonra da veya bir gün sonra da Cumhuriyet Halk Partisi Genel Başkanına yapılan saldırıyı da aynı şekilde kınıyorum.

Şimdi, kendi değerlendirmeme geçmeden önce Sayın Başkan, sizin yaptığınız sunumla ilgili çok kısa birkaç şey söylemek istiyorum, bir kısım detayları konuşmam içerisinde vereceğim. Bir defa "Son dönem finansal gelişmeler." deyip böyle üstü kapalı bir şey kullandınız sürekli, son dönem finansal gelişmeler ve bunu da zımnen aslında hep böyle 2 Nisan sonrası işte bu ticaret adımlarına filan bağladınız. Bunu biraz daha açmanız lazım yani sanki Türkiye'de 19 Marttaki gibi bir siyasi tasfiye operasyonu olmamış gibi davrandınız. Bunun Genel Kurulda da bir kere sözünü ettiniz ama bugün Komisyonunda onunla ilgili hiç söz etmediniz. Bunu ben analizleriniz açısından yani büyük bir eksiklik olarak görüyorum, bunu üstü kapalı değil, o günle ilgili yani 2 Nisandan sonra elbette bizi etkileyen birtakım şeyler oldu ama bizdeki o "son dönem finansal gelişmeler" dediğiniz, "son dönem dalgalanma" dediğiniz şey 2 Nisandan önce başladı. Bunu net bir şekilde söylemek lazımdı.

Şimdi, bir kısım göstergeleri verirken hep değişime bakıyorsunuz, hiç seviyeye baktığınız yok. Yani enflasyon 500'den 400'e inmiş olabilir, enflasyonu 100 puan düşürmüş olabilirsiniz, bu çok başarılı ama enflasyonunuz 400'dür veya CDS. Yani hep değişim üzerinden gidiyorsunuz. O zaman şöyle bir şey mi yapsaydık yani mesela, Bakan Nebati daha kötü yönetseydi veya Şahap Kavcıoğlu -sizden iki önceki Merkez Bankası Başkanı- daha kötü yönetseydi siz bugün daha başarılı olurdunuz değil mi; böyle bir analiz olmaz. Yani değişim üzerinden bakmak önemlidir elbette ama sadece değişime bakarsanız bu sizi yanıltır.

Bu rezerv meselesini de böyle üstü kapalı geçtiniz yine. Yani orada da brütteki veya netteki düşüşü de yine Bakan Nebati'nin en kötü olduğu döneme göre söylediniz ama son dönemde, işte, sizin de hesabınıza göre burada 49 milyar dolar ama yine, bu işi bilenlerin yaptığı hesaplara göre de 55 milyar dolar veya daha üzerinde bir rezerv erimesi var 19 Mart sonrasında. Zannediyorum, sizin hesabınızda bu altın fiyatlarındaki artıştan dolayı altında bir değerlendirme oldu; o, bir kısım rezerv erimesini daha eksik gösteriyor, herhâlde sizin 49 milyar dolar çıkması da ondandır diye düşünüyorum. Şimdi, bu önemli tabii ama buraya biraz daha bakmak lazım, bununla ilgili sorularım olacak ama oraya geldiğimde söyleyeyim onu.

Şimdi, maliye politikasıyla ilgili hiçbir şeyden bahsetmediniz. Yani biz yıllardır bu işin içerisindeyiz, burada Merkez Bankası Başkanı... Burada olur veya dışarıda olur yani sadece burada bahsetmediğiniz gibi dışarıda da bahsetmiyorsunuz. Yalnız para politikasıyla -ki o da tartışılır ne kadar doğru olduğu veya işte, nihayetinde kalitesini ve gücünü gördük- sadece para politikasıyla enflasyon düşer mi, sadece para politikasıyla ekonomiye istikrar kazandırabilir miyiz? Kazandıramayız, bunun net bir cevabı var. E, sizin o zaman Merkez Bankası Başkanı olarak "Ey Hükümet, bana niye maliye politikası konusunda şu şekilde yardımcı olmuyorsunuz?" diye bir soru yöneltmeniz, bununla ilgili bir değerlendirme yapmanız gerekmiyor mu? Bakın eski Merkez Bankası başkanlarına -Kavcıoğlu'nu falan demiyorum tabii, daha eskiye gidin- maliye politikasıyla ilgili bu enflasyon raporları açıklandığı zamanlarda veya farklı zamanlarda Merkez Bankası başkanının değerlendirmeleri olmuştur. Ha, bunu tabii bir siyasetçi gibi yapacak değilsiniz, usulü dairesinde yapılacak ama geçen yıl millî gelire oran olarak yüzde 4,9 bir bütçe açığı var bu ülkede ve dünya kadar vergi artırılmasına rağmen siz maliye politikasından hiç bahsetmiyorsunuz. Veya yapısal reform ajandası... Yani hiçbir yapısal reform yapılmadan bugünkü verimsizlik devam ederken, bugünkü bir anlamda soygun düzeni devam ederken, denetimsizlik devam ederken, kamu mali yönetimdeki problemler, Kamu İhale Kanunu'ndaki problemler devam ederken siz sadece şu aldığınız tedbirlerle Türkiye ekonomisine veya Türk parasına istikrar kazandırabilir misiniz veya fiyat istikrarını sağlayabilir misiniz? E, bunlardan birazcık bahsetmeniz lazım, en azından şu şu şu yönlerde bir adım atılmasının bizim para politikamıza yardımcı olacağını değerlendiriyoruz gibi. Yani bu kadar, böyle hiç kimseyi rahatsız etmeyecek, basit bir cümleyi bile kurmuyorsunuz. Bu sizin itibarınız ve kredibiliteniz açısından çok önemli. Bakın, biz Merkez Bankasının itibarına, kredibilitesine önem veriyoruz ama burada bizim verdiğimiz önem kadar sizin de önem vermeniz lazım Sayın Başkan. Burada ciddi bir eksiklik olduğundan bir defa bahsetmem lazım.

E, mesela, bugünkü sunumda istihdamdan da hiç bahsetmediniz. Atıl iş gücü oranı -TÜİK açıklıyor bunu- yüzde 28,8'e çıkmış ve ciddi bir artış trendi içerisinde yani bundan biraz bahsetmek gerekmiyor mu? Nihayetinde bütün bunları niye yapıyoruz; insanlara ekmek, aş sağlamak için yapıyoruz değil mi? Yani temeli budur bu işin; gelir sağlamak, iş sağlamak için yapıyoruz. E,

bundan da bahsetmediniz. E, büyüme analizi de yapmadınız. Yani tamam, bileşenleriyle ilgili, talep şöyle falan bir şey söylediniz ama yani biraz daha Türkiye'ye yönelik bir büyüme analizi beklerdik sizden. Bunları sunumuzun eksiklikleri olarak değerlendiriyorum.

Şimdi, 43 yaşınızda Merkez Bankası Başkanı oldunuz, son dönemin en genç Merkez Bankası başkanlarından birisiniz. Türkiye'ye geldiğinizde, daha doğrusu Başkan olduğunuzda sadece altı aylık bir Türkiye tecrübeniz vardı yani iyi eğitilmiş olabilirsiniz, yurt dışında iyi, güzel işlerde, Amazon'da falan çalışmış olabilirsiniz ama Türkiye tecrübeniz altı aylıktı. Şimdi, bunu niye söylediğimi birazdan söyleyeceğim çünkü 19 Martta ciddi bir sınav verdiniz ve bu sınavda ne kadar başarılı oldunuz, buna bakmamız lazım. Şimdi, hepimiz biliyoruz ama yine de bilmeyen arkadaşlar için hatırlatayım: Dünyadaki Merkez Bankası başkanlarına baktım, biraz bilinen Merkez Bankası başkanlarına; şu andaki Powell 65 yaşında Başkan olmuş, şu anda 72 yaşında; önceki Yellen 69 yaşında olmuş; Bernanke 53 yaşında olmuş; Greenspan 61 yaşında olmuş, 80 yaşına kadar sürdürmüş; Lagarde 69 yaşında Avrupa Merkez Bankası Başkanı olmuş; yine Draghi 64 yaşında Başkan olmuş; Trichet 62 yaşında olmuş; Japonları zaten söylemiyorum, onlar 70'in üzerinde başkan olmuşlar. Şimdi bunu niye söylüyorum biliyor musunuz? Yani tabii, genç olmak kötü bir şey olduğu için falan değil, kimse öyle bir şey anlamasın ama tecrübe önemli. Şimdi, sistemin oturduğu Amerika gibi, Avrupa gibi yani iktisat teorilerinin çalıştığı ülkelerde bile tecrübeye bu kadar önem verilirken iktisat teorilerinin hiç çalışmadığı ama tecrübenin çok önemli olduğu bir ülkede tecrübeye önem verilmemesini ben bir eksiklik olarak görüyorum. Bu eleştirim size değil tabii, birisi sizi Merkez Bankası Başkanı yaparken sizin "Beni yapmayın." diyecek hâliniz yok ama bu, ülke açısından önemli.

Şimdi, ilk sınavı 19 Martta verdiniz. Ne kadar başarılı oldunuz? Geldiğimiz noktada... Tabii, Türkiye'de kriz algısı biraz nedir? İşte, dolar arttıysa kriz var, dolar artmadıysa kriz yok. Yani işte dolarda yüzde 3'lük, 4'lük bir artış oldu 19 Mart siyasi tasfiye operasyonu sonrasında ama böyle bir ortamda dolar daha fazla artmasın diye -ki dolar şu anda bütün dünyada zayıflıyor, işte euro dolar karşısında yüzde 10 değerlenmiş o günden bugüne- yaklaşık işte 55 milyar dolar rezerv yaktınız Sayın Başkan ve bunu yaparken de hiç şeffaf olmadınız. Şimdi bunu soracağız yani çünkü biz 128 milyar dolar hikâyesini biliyoruz, o zaman siz yurt dışındaydınız yani 128 milyar doları çok da konuştuk, bu ülke onun şeffaf olmamasından kaynaklanan çok ciddi bir bedel ödedi ama şimdi aynı şeyi siz de devam ettiriyorsunuz. Hangi kanaldan nasıl bu rezervler eritildi? Lütfen bunu bir soru olarak alın, buna bir cevap istiyoruz sizden. Veya bunu niye açıklamıyorsunuz? Hadi bugün burada cevap ne kadar verirsiniz bilmiyorum ama bunun daha net bir şekilde kamuoyuyla paylaşılması lazımdı.

Şimdi, 55 milyar dolar rezervimiz gitti. Ne oldu? 900 baz puan faiz artışı oldu. Niye böyle diyeceksiniz? Politika faizi 42,5'tu, şu andaki politika geceliğe döndü, 49 oldu; 6,5 buradan geliyor. Bunlar olmamış olsaydı -normalde 40 bekliyorduk değil mi- şu anda politika faizi 40 olacaktı, 40 ile 49 arasında 900 baz puan bir artış var. Yani 19 Mart operasyonu ve sonrasında etkisinin son derece sınırlı olduğunu düşündüğüm ticaret savaşlarının getirdiği bu türbülansın sonra yani Türkiye'de 900 baz puan politika faizinde artış oldu. Kredi faizlerindeki, ticari kredi faizlerindeki artış bunun çok daha üzerinde, mevduat faizleri buna yakın şekilde oldu yani böyle bir şey oldu. Dolayısıyla yani 55 milyar doları yaktık, politika faizi açısından baktığımızda 900 baz puan bir faiz artışı var, ondan sonra dolar kuru bütün dünyada zayıflıyor, bizde yüzde 4 civarında bir dolar kuru artışı var. Yani bilmiyorum, ben size soruyorum yani bu 19 Mart ve sonrasındaki bu gelişen şokun -Mehmet Şimşek türbülans olarak değerlendiriyor- bu türbülansın karşısındaki mücadelede başarılı olduğunuzu düşünüyor musunuz? Bunu soru olarak size yöneltmek istiyorum.

Şimdi, tabii, eleştiriler var size karşı; "Ya, madem bu kadar sonrasında faiz artıracaktınız, o zaman niye bu kadar rezervi yaktınız?" diye de bir eleştiri var. O eleştiriye ilişkin de ne dersiniz, onu da merak ediyorum. Şimdi, tabii, türbülans dedik, Mehmet Şimşek "türbülans" dedi ama Sayın Erdoğan ne diyor? "Bu, suni dalgalanma, geçici dalgalanma."

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

ERHAN USTA (Samsun) - Başkanım, daha başındayım, onu söyleyeyim.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Efendim?

ERHAN USTA (Samsun) - Daha başındayım.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Tamam canım, sürenizi ben veriyorum, o süre zarfında toparlayın yani Sayın Usta.

ERHAN USTA (Samsun) - Teşekkür ederim.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Yoksa size üç saat versem üç saat de konuşursunuz.

ERHAN USTA (Samsun) - Yok, o kadar konuşamam da ama bir yirmi, yirmi beş dakika konuşurum herhâlde.

Şimdi, suni dalgalanma mı, bir türbülans mı bu? Lütfen buna ilişkin bize bir değerlendirme yapın. Bunu bilmemiz lazım, bunu herkesin bilmesi lazım. Merkez Bankası şu anda yaşadıklarımızı geçici bir dalgalanma olarak mı görüyor yoksa Mehmet Şimşek'in deyimiyle ciddi bir türbülans, ciddi bir şok olarak mı görüyor? Bir televizyon yayınında -herhâlde sayılmış- 13 defa "türbülans" ve "şok" ifadelerini kullanmış.

Şimdi, tabii, programın hani geneline ilişkin çok şey söyleyebiliriz ama ona birazdan gelelim.

Bir şey daha söyleyeyim: Şimdi, 19 Mart siyasi tasfiye operasyonunu gördük, yaşadıklarımız ortada. Şimdi, Sayın Erdoğan diyor ki: "Turpun daha büyüğü heybede." Heybeden bir turp daha çıkarsa buna hazır mısınız, ne kadar barutunuz var? Şimdi, yani işte 16 milyar dolar civarında swap hariç net rezerviniz var; son bir ayda, bir buçuk ayda -neyse işte- 55 milyar dolar civarında yaktığınızı düşünürsek siz buna hazır mısınız veya faizi daha ne kadar artırabilirsiniz heybeden bir başka turp daha çıkarsa? Bir de "telef olma" ifadesi çıktı. Bakın, bunlar sizi çok yakından ilgilendiriyor, siyasi yorum yapmanız açısından bunları söylemiyorum, elbette onu sizden beklemiyoruz, yaparsanız ona ben de karşı çıkarım zaten ama şunu söylemeniz lazım bir Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olarak bana: Ya, Türkiye'de eğer yeniden bir siyasi operasyon olursa, bir telef olma olayı olursa -tırnak içerisinde çünkü Cumhurbaşkanı bunu da dedi- benim Merkez Bankam ne kadar hazır? Bunu sanayici merak ediyor, ticaret erbabı merak ediyor, tüketici merak ediyor. Milletvekillerinin de merak ediyor olması lazım, AK PARTİ milletvekilleri merak ediyor mu bilmiyorum. Dolayısıyla buna ilişkin de böyle bir şey olursa Türkiye buna ne kadar hazır, sizden bunu bize söylemenizi bekliyoruz biz.

Tabii, bu 19 Mart operasyonu iki şeyi çok net bir şekilde gösterdi. İki yıllık emeğe rağmen... Bakın, biz buna ciddi de kredi verdik yani bütün yanlışlarına rağmen yapılan işlere kredi verdik. Geçen sefer sizin buraya geldiğinizdeki değerlendirmelerimizi hatırlayın veya kamuoyunda değişik mecralarda yaptığımız değerlendirmelerde aslında yani yapılan işlere -yanlış var, eksiklerini söyledik- ciddi bir kredi verdik ama şimdi geldiğimiz noktada iki şeyi gösterdi 19 Mart operasyonu: Türkiye ekonomisi çok kırılanmış iki yıllık emeğe rağmen yani tabii, öncesinde o kadar kötü işler yapıldı ki oralara girmeyeceğim vakit darlığı nedeniyle; çok kırılanmış. İkincisi de 19 Mart operasyonu, AK PARTİ'nin iddia ettiği gibi bir yolsuzlukla mücadele, bir rüşvetle mücadele operasyonu değil bir siyasi tasfiye operasyonuymuş çünkü eğer kamuoyu, iç ve dış piyasalar bunu bir yolsuzlukla mücadele operasyonu olarak algılamış olsaydı bütün göstergeler bugün çok daha iyi olurdu. Niye? Bir ülkede yolsuzluk azalırsa göstergeler iyileşir. Değil mi? Yani insanlar derler ki: "Kaynaklar daha iyi kullanılacak." Bu şekilde insanlar üzerinde daha olumlu etkisi olur.

Şimdi, bu dövize müdahale meselesinde şeffaf olmadığınız eleştirisini getirdim. Bakıyoruz internet sayfanıza, ihaleyle alımlarda satışlarda 2011-2012...

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Usta, bir daha ek süre verdim.

Buyurun.

ERHAN USTA (Samsun) - Sağ olası Başkanım.

Doğrudan müdahale de en son 2021'de yapılmış. Dolayısıyla bu müdahaleler nasıl yapıldı, bu rezerv erimesi nasıl oldu? Bunu bize açıklarsanız çok sevinirim.

Şimdi, programın tasarımıyla ilgili sorun olduğunu öteden beri söylüyoruz. Sadece bu 19 Marttaki olaydan veya işte son dönemde yaşadığımız dalgalanmalardan dolayı değil çünkü bu program toplumun bütününe kapsayan bir program değildi. Bu program adaleti gözetmiyordu, üretimi desteklemiyordu, yıpranmış olan kurumların itibarını yükselten bir program da değildi. Sadece yüksek faiz, düşük kur ve sıcak paraya dayalı bir programdı. Zaten mesela kimi iktisatçılar bu program "Ölü doğmuştu." dediler. Kimisi de "Ölü doğmuştu." demeyenler de şu anda "Öldü." şeklinde diyorlar. Sorum şu: Şu andaki program sizin bundan sonraki enflasyonla mücadelenizde -sizin açınızdan enflasyonla mücadele- finansal istikrar ve tabii, fiyat istikrarı, ikisi birlikte bunları sağlamaya yetecek mi? Bir yanlış kurgu olduğunu düşünüyor musunuz? Bunun başka şekilde desteklenmesi gerektiğini düşünüyor musunuz?

Şimdi, tabii, yoksul kesimden yana Hükümetin hiçbir politikası olmadı ama buna siz de katıldınız. Mesela siz bir mektup yazdınız "Asgari ücrete sakın ara artış yapılmasın." şeklinde falan ama tabii, talebi kısmaya çalışıyorsunuz. Şimdi, şunu da net olarak görmemiz lazım: Şimdi, bu talep nereden kaynaklanıyor? Bunun analizini yaptınız mı? Yani şu anda Türkiye'deki talep hakikaten -yüzde 60 diyeyim- o çok yoksulluk sınırının hatta açlık sınırının çok altında olan kesimden mi geliyor? İşte, ortadaki yüzde 20'den mi veya en üst yüzde 20'den mi geliyor? Şimdi, özellikle en üst yüzde 20'nin gelirleri çok arttı bu dönemde. Şimdi, yüksek faiz, bunların önemli bir kısmının varlıkları var; faizler yüksek faiz, yüzde 30-40. On yıllık kağıtlarda... Sayın Başkan, en son on yıllık kağıtlarda hazine yüzde kaçla borçlandı? 34,6'yla mı borçlandı? On yıllık hazine kağıdında... Yani enflasyonun düşeceğine bu ülkede kimse inanmıyor. Arkadaşlar, on yıl sonra bile o kağıdı elinde tutan yüzde 34 faiz alacak. Ya, böyle bir şey var mı? Beş yıllıklarda yüzde 40 küsur. Yani rakamları şimdi burada birazdan söylerim. Şimdi, bu kesimin refahı acayip bir şekilde arttı. Bakıyorsunuz, ithalat, tüketim mallarında ve lüks tüketim mallarının ithalatında ciddi bir artış var. O zaman siz geliyorsunuz, gidiyorsunuz, yoksul kesim... Ya, insanlar aç zaten yani açın üzerine daha ne kadar gidebilirsiniz veya gitmiş olsanız bile bu politikalarla ne kadar sonuç alabilirsiniz? İşte, aldığınız-alamadığınız sonuçlar da ortada.

TÜİK meselesi var yani TÜİK yeniden rakamları makyajlamaya başladı; bu çok net. Buna katılıyor musunuz? Analiz edecek kadar vaktim yok.

Şimdi, aşırı kâr eden sektörler var; bunu söyleye söyleye dilimizde tüy bitti. Bütün dünya bunu konuşuyor, mesela bunun vergilenmesiyle ilgili bir şey yapılmadı. Sizin de buna ilişkin belki birkaç tane bir şeyler söylemeniz gerekirdi. Tabii, enflasyonun düşeceğine vatandaşın inanmadığı da ortada yani hane halkının yüzde kaç...

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Usta, buyurun.

ERHAN USTA (Samsun) - Yani sizin sunumunuzda da vardı şimdi rakamı tam hatırlayamadım ama yüzde 60 civarında, evet, yüzde 59 küsur hane halkı "Önümüzdeki on iki ay sonra enflasyon yüzde 60'a düşecek." diyor. Şimdi, toplumu inandıramadığınız bir programda nasıl başarılı olacaksınız? O zaman toplumu inandırmak için ne yapmanız gerekiyor? Toplumun bu programı sahiplenmesi için ne yapmanız gerekiyor? Bakın, yıllardır bu işin içerisindeyiz, şunu net bir şekilde söylüyorum: Toplumun sahiplenmediği, toplumun kabul etmediği hiçbir programın -bu siyasi program olsun, iktisadi program olsun, dezenflasyon programı olsun- başarılı olması mümkün değil yani bunu sizin görüyor olmanız lazım. Yani piyasa katılımcılarının, onların tamamı, finansal sektörle ilgilenenlerinki daha düşük ama mesela reel sektörünki de yüzde 40'ın üzerinde, on iki ay sonraki enflasyon. Zaten siz de muhtemelen o noktaya geldiniz çünkü yıl sonu enflasyonunu işte artırdınız, artırdınız, en son 21'den 24'e çıkardınız, şimdi hedef enflasyondan bahsetmiyorsunuz; neyden bahsediyorsunuz? Tahmin aralığının üst sınırından bahsediyorsunuz. Aslında şu anda hedef enflasyon yüzde 29 oldu yani o da tutarsa. Dolayısıyla, emin olun, kimse inanmıyor bu enflasyonun bu şekilde düşeceğine. Artık şeylere falan girmiyorum, hukukun olmadığı, adaletin olmadığı, demokrasinin olmadığı bir ülkede zaten buralarda yani sonuç almak çok fazla mümkün değil de ama rakamlara yansıyan... Sadece ekonomik boyutuyla baktığımız zaman bile, dediğim gibi, gerek devlet iç borçlanma senedine bakın gerekse piyasa katılımcıları, daha doğrusu anketlerdeki beklentilere bakın, buraların hepsine baktığımızda programda bir sahiplenme olmadığını, programın inandırıcı olmadığını görüyoruz; dolayısıyla bunun için bir şey yapmanız lazım. Yani bir şey yapmanız lazım, bunu söylemekteki kastımız o. Yani insanlar inanmıyorsa bu programa inandıracak adımları atmamız lazım, sahiplenmesine inandıracak adımları atmamız lazım.

Şimdi, zirai don olayının önümüzde riskler barındırdığını söylediniz. Mesela bir çalışma yapıldı mı, ne kadar, ne olacak? Çünkü ciddi bir şey, bütün bölgelerde hemen hemen oldu, bunun gıda fiyatları üzerinde ciddi bir artışı olacak. Tabii, bu sizin

politika alanınızın dışında, buraya sizin yapacağınız bir şey yok ama bununla ilgili bir çalışmanız varsa biraz daha -hani riski artırdı değil de- net bir şekilde onları söyleyin.

Şimdi, tahvil ihalelerinin notunu gördüm. Bakın, on yılın sonrasında bile yüzde 34,6 faiz vereceğim diyor Hazine. Beş yılda yüzde 39, iki yıllık hazine tahvillerinin faiz oranı yüzde 46,5. Bu yapısal reform ve maliye politikası ayağının olmadığını söyledik. Şimdi, geldik, gittik; hem Mehmet Şimşek hem de sizin aslında baktığımızda sunumunuzda da bu dünyadaki petrol fiyatlarındaki düşüşe bel bağlanmış görünüyor enflasyonla mücadele açısından. Hemen bir de şu soruyu soracağım, bu sizin işinizi de zorlaştırdı. 84 dolar civarındaydı orta vadeli programda 2025 yılı ortalama ham petrol fiyatı, bu baz alınarak bütün makro ve mikro göstergeler oluşturuldu, şu anda 65 dolar civarında brent petrol. Hani şeyin yaklaşık 20 dolar altında şu anda bir gerçekleşme varken yüzde 25 elektrik zammı yapıldı değil mi?

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Usta, lütfen toparlayın, yirmi dakikaya geldik, 30 kişi sırada bekliyor.

Buyurun.

ERHAN USTA (Samsun) - Toparlıyorum Başkanım.

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) - Salonda 30 kişi var mı ya?

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Bana yazdırıyorlar onlar, bende liste var.

ERHAN USTA (Samsun) - Dolayısıyla, işte buna ilişkin de sizin bir şey söylemeniz lazım. Bu, sizin işinizi de zorlaştıran bir şey. İşte sanayide yüzde 10 veya 15 yapıldı, konutta yüzde 25 yapıldı. Ya, bu ihtiyaç niye oldu? Ham petrol fiyatı düşüyor, doları tutmak için 50-60 milyar dolar harcıyorsunuz, bütün program onun üzerine zaten, işte yüzde 49 politika faizi var, doları da tutuyoruz iyi kötü ama bu elektrik zammı niye?

Refah düzeyi yüksek kesimin tükettiğini söyledik, bunu söylemekteki kastım şu: O zaman politika setinizi biraz o kesimi talebini kısımaya yönelik olarak yapmanız lazım, sizde bunu göremiyoruz. Siz "Aman, asgari ücret hedef enflasyona göre verilsin..." Şimdi, değerli arkadaşlar, insanların da memurun da işçinin de emeklinin de maaş ve ücretleri yüzde 21 enflasyon olacak diye verildi. Şu anda sizin söylediğiniz, zımnen söylediğiniz, Mehmet Şimşek'in zımnen söylediği yıl sonu enflasyon hedefi yüzde 29; ne olacak bu yüzde 21'e göre verdiğimiz insanlar? Şunu söylemeyin sakın bana: "Efendim, biz bunu enflasyon farkı olarak altı aylık dönemlerde sonra veriyoruz." Asgari ücrette altı ay bile değil on iki ay sonra. O aradaki dönemdeki refah kaybı ne olacak? Orada bir üçgen oluşuyor her defasında, o refah kaybı insanlara negatif olarak yazıyor. Bunlar için o zaman bu kesimin... Şunu söylemeye çalışıyorum yani ücreti baskılayarak bir rekabet gücü yaratmaya çalışırsanız bu ülkede bununla başarılı olma imkânınızın olacağını hiçbir şekilde düşünmüyorum.

Şimdi, bu yüksek faize ekonomi dayanır mı, ne kadar daha dayanabiliriz? Faiz kötü bir şey, yüksek faiz çok kötü bir şey. Tabii, ben niye yükselttiniz de demiyorum. Bakın, şartlar onu gerektirdi, tamam filan ama şunu görmemiz lazım: Yani eğer bir şey yapılmazsa, bu program desteklenmezse, bu program güçlendirilmezse bu yüksek faiz devam edecek demektir. Buna ekonomi ne kadar dayanır, sanayi ne kadar dayanır? Yani şimdi, bakın, yandaş olmayan sanayici...

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Usta, çok meseleler var, kesmek istemiyorum sözünüzü ama arkadaşlar var, bekliyorlar.

ERHAN USTA (Samsun) - Çok teşekkür ediyorum Başkanım müsamahanıza.

Hemen bir iki konu kaldı, sizi çok ilgilenen ticaret savaşları konusu da var, onunla ilgili de hemen birkaç soru soracağım. Dolayısıyla bu şeyi...

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Eski Ticaret Bakanı olarak...

ERHAN USTA (Samsun) - Eski Ticaret Bakanı olarak tabii. Burada bunu söylemezsem bir eksiklik olarak görürsünüz.

Sanayicinin feryadını görmek lazım. Bakın, yani buralarda zaten patlama başladı, hakikaten çok daha kötü durumda oluruz, çok sıkı bir şekilde bir şey yapılması lazım. Hadi, bizim yanımda söylemeseniz bile daha kapalı ortamlarda Sayın Cumhurbaşkanını -çünkü tek seçici o, tek adam rejimi, bu rejim o- ikna edecek başka şeyleri ortaya koymamız lazım.

Bu ticaret savaşları meselesinde bir kafa karışıklığı var. İşte, Sayın Şimşek ilk açıklamalarında "Bu bizim lehimize olur." dedi. Siz de biraz aslında onu söylediniz, ben öyle anladım çünkü rakiplerinize daha fazla konuldu. Yani "Bizim bir elimizi kırdılar, onların iki elini kırdılar, biz iyi durumdayız." filan mı, böyle mi olur? Amerika'da rekabet gücü kazanmış olabiliriz ama Çin, Amerika'ya satmadığı malları Türkiye'ye satmaya çalışırsa bizim sanayicimiz, bizim üretimimiz, bizim büyümemiz ne olur, bunların analizi yapıldı mı? Bunların analizinin sektör olarak yapılması lazım. Sektörel konuda Türkiye'de en iyi analizleri yapan kurum sizin kurumunuz, bunu biliyoruz yani bunun yapılması ve bunun kamuoyuyla paylaşılması lazım ve belki de buna ilişkin de tedbir alınması lazım çünkü bizim Çin'le ticaretimiz, biliyorsunuz, 1'e 10, 1 satıyorsak 10 alıyoruz. Ya, o 20 olabilir yarın bir gün çünkü Çin saldıracak yani Çin bir miktar büyümesini aşağı çekebilir ama Çin bütün dünyaya saldıracak. Dolayısıyla bunun bizim büyümemiz ve dünyada artan fiyatlar nedeniyle enflasyonun üzerindeki etkisinin ne olacağı konusunun çok daha iyi çalışılıp bu konuda kamuoyunun bilgilendirilmesinin ben doğru olacağını düşünüyorum.

Son konu olarak da Sayın Başkanım, hemen müsaadenizle, artık zarar meselesine filan girmeyeceğim yani bu zarar tabii... Ha, Merkez Bankasının kâr etmesi gerekir mi? Etmesi gerekmez. Zarar edebilir mi? Edebilir. Merkez bankaları aslında ne zaman kâr eder? Normal şartlarda ülkede kriz olduğu zaman dolarınız artar -güçlü bir rezerviniz varsa- rezerv değerlendirmesinden dolayı merkez bankaları kâr eder.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Buyurun.

ERHAN USTA (Samsun) - Kâr ettiği zaman da böyle kâr etmiş olsaydı sizi böyle eleştirebilirdik, o ayrı bir şey ama bu zarar niye edildi, ona da bakmak lazım. Ya, özellikle burada kur korumalı mevduat meselesi önemli bir meseledir, buna ilişkin sizden -zamanım olmadığı için detayına girmeyeceğim- biraz daha detaylı bir analiz bekliyoruz; bunu da soru olarak lütfen kabul edin.

Son konu olarak da bu banknot meselesi... En büyük banknotumuz hâlâ 200 lira yani artık söylemeye gerek yok, ilk çıktığında 131 dolara denk geliyor, şimdi 5,2 dolara denk geliyor yani bunu niye yapmıyorsunuz ben anlamıyorum. Şu iddia edilebilir: "Ya, kayıt dışılıkla mücadele açısından insanlar böyle tonlarca TL'yi götürmeyeceği için bankadan transfer yapıyor, kayıt dışılıkla mücadelede bize yardımcı oluyor." diyebilirsiniz. Ben bunu da biraz düşündüm, acaba bundan mı yapıyorlar filan dedim fakat piyasaya sordum, piyasa şunu söylüyor: "Hayır, artık 'transaction' olarak TL kullanılmıyor, herkes dolar..." Yani dövize talebi artırıyor aslında sizin bu tutumunuz yani bu banknotların büyütülmemesi çünkü insanlar şöyle bir valizle gitmek yerine işte, eline 2 tane deste alarak gidip ödemesini yapıyor.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Buyurun.

ERHAN USTA (Samsun) - Yani dolayısıyla banknot meselesi önemli, kâğıt maliyetleri açısından da önemli. Mesela, bununla ilgili lütfen bizimle bir analizinizi paylaşın. Ya, bunun bir nedeninin olmuş olması lazım yani bu kadar yüksek enflasyondan sonra, alım gücünün bu kadar düşmesinden sonra, 200 liranın artık bahşiş olarak bile kabul edilmediği bir ortamda hâlâ niye Merkez Bankası bırakın yani 500'lüğü, 1.000'liği falan değil, bence 5.000'liği çıkarması lazım. Bunlar niye çıkarılmıyor, buradaki sizin bakış açınız nedir? Siyasi bir müdahale mi var yoksa Merkez Bankasının teknik bir argümanı mıdır? Bu konuda da bize bilgi vererseniz sevinirim.

Çok teşekkür ediyorum ben. Hayırlı olmasını diliyorum. Umarım iyi günlerde tekrar sizlerle karşılaşırız.

Teşekkür ediyorum Sayın Başkanım.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Evet, teşekkür ediyorum.

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) - 5.000 lira çıkarsa asgari ücret için 4 tane para verecekler. O zaman psikolojik etkisi var onun, millet kafayı yer!

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Teşekkür ediyorum.

Sayın Gürer yine önemli bir tespitte bulundu. Sayın Gürer, listeye yazdım sizi de.

ALİ KARAOBA (Uşak) - Kayıtlara geçsin bu, önemli.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Gürer birazdan kayıtlara geçirecek konuşmasını.

Sayın Kısacık, buyurun lütfen.

SADULLAH KISACIK (Adana) - Teşekkür ediyorum Sayın Başkanım.

Sayın Başkanım, Plan ve Bütçe Komisyonumuzun değerli üyeleri, değerli milletvekilleri, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasının Değerli Başkanı ve değerli bürokratları, basınımızın güzide mensupları; hepiniz hoş geldiniz. Saygıyla tüm hazırını selamlıyorum.

Konuşmamın başında, geçen hafta sonu kaybettiğimiz Meclis Başkan Vekilimiz Sırrı Süreyya Önder'e tekrar Allah'tan rahmet diliyorum. DEM ailesine ve sevenlerine başsağlığı diliyorum. Gerçekten de hem taziye süreci hem cenaze süreci gösterdi ki birleştirici, bütünleştirici, babacan bir abimizdi; Allah rahmet eylesin.

Yine, taziye çıkışında çirkin bir saldırıya uğrayan Cumhuriyet Halk Partisi Genel Başkanı Sayın Özgür Özel'e yapılan saldırıyı kınıyorum.

Yine, babasının mezarı başında çirkin bir saldırıya uğrayan Değerli Komisyon üyemiz, Adana Milletvekilimiz Ayyüce Türkeş Taş'a yapılan çirkin saldırıyı da kınıyorum, tekrar geçmiş olsun diyorum.

Şimdi, tabii, Merkez Bankası yöneticileri olarak Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasının kurulduğu 1931 yılından bugüne bence en zor görevi yürütüyorsunuz. Bunu kalpten söylüyorum, Allah yardımcınız olsun -biraz sonra konuşmamın detayında açıklayacağım- çok zor bir dönemde, çok zor bir siyasi iklimde ve siyasi iktidarda zor yapılacak bir işi yapıyorsunuz; Allah yardımcınız olsun, bunu kalpten söylüyorum.

Şimdi, 2023 Genel Seçimlerine kadar maliye yönetiminde ve para politikalarında kimsenin anlamadığı ve öngöremediği irrasyonel politikalarla yönetilen bir dönem yaşadık. Biliyorsunuz, 2021 yılının Eylül ayında Merkez Bankası politika faizi yüzde 19'du, enflasyon yüzde 19'du, dolar kuru 8 lira 30 kuruştı; birdenbire Sayın Cumhurbaşkanı tarafından yeni bir ekonomi politikası ortaya atıldı, ben buna "nas ekonomi politikası" diyorum. Bu nas ekonomi politikasıyla birlikte faiz dört ayda yüzde 19'dan yüzde 14'e indi; bunun sonucunda, 8 lira 30 kuruş olan dolar kuru dört ayda 18 lira 30 kuruşa çıktı; sonrasında, enflasyonun önce yüzde 35, sonra 85'lere kadar çıktığı bir süreç yaşadık bu nas ekonomi politikası çerçevesinde. Bu süreçte, maalesef, kur koruma garabetini de yaşadık; ekonomimiz büyük yara aldı, halkımız çok büyük bedeller ödedi. 2023 Genel Seçimleri sonrasında Sayın Mehmet Şimşek rasyonel politikalara dönüleceğini açıkladı. Yeni ekonomi yönetimi geleli iki yıl oldu, bugün itibarıyla çok da bir yol almış gözüküyoruz. Şimdi, neden rasyonel maliye politikalarından sonuç alamıyoruz? Bunun sebebi şu: Çünkü siyaseti rasyonel zeminde yapmıyoruz; siyaset, öngörülebilirliğini kaybetti.

Şimdi, Napolyon'a atfen anlatılan bir hikâye vardır: Bir savaş kaybedildikten sonra Napolyon, komutanını çağırır "Savaşı neden kaybettik?" diye sorar; komutan "Bu savaşı kaybetmemizin beş temel sebebi var majesteleri; birincisi, barutumuz yoktu." der; "Tamam, gerisini anlatmaya gerek yok." der. Şimdi, biz de şu anda öyle bir durum yaşıyoruz ekonomi yönetiminde; siyasi akıl olmayınca, rasyonel siyaset yapılmayınca maliye politikasının da para politikasının da finansal istikrarın da hepsinin boş olduğunu görüyoruz. Yani, aslında bunların birinci şeyi siyasetin rasyonel zeminde olması, siyaseti rasyonel zemine taşımak olmalı.

Şimdi, değerli milletvekilleri, bakın, halkımızın ağır fedakârlıklar sonucunda büyük bedeller ödeyerek ve yine Merkez Bankamızın binbir güçlüğüle, emek emek iki yıldır biriktirdiği döviz rezervini 19 Mart sürecinde bir haftada tüketti, yazık oldu. İşte, onun için iş siyasetten başlıyor diyorum; yazık oldu, iki yıldır verilen emekler maalesef bir haftada tükendi. İki yıldır kazanılmaya çalışılan güven... Rakamlar ortada; yabancı hemen pıllını pırtısını toplayıp gitti. Zaten borsada yıllardır çıkış var, büyük şirketler de önüne geleni satıyor, önüne geleni satıyor yabancı, şimdi bulsa şimdi de satıp çıkacak ama böyle durumlarda arkasına bile bakmadan satıp çıkıyor. Bunu nereden anlıyoruz? Hazine ve Maliye Bakanı Sayın Mehmet Şimşek'in -siz de vardınız herhâlde- yabancılara yaptığı sunumdan -orada rakamlar da var- ilk önce yabancı yatırımcıların anında nasıl çıktığını net bir şekilde gördük çünkü döviz talebinin çoğunluğu oradan geldi doların ilk 42'ye çıktığı zamanlarda.

Şimdi, şunu görüyoruz: Siyasi krizler, para politikasını da maliye politikasını da geçersiz kılıyor. Para politikası, maliye politikası, finansal istikrar önemli ama siyasal istikrarın olmadığı bir ülkede bunun hiçbir anlamı yok. Şimdi, biraz önce sunumda yaptığınız öngörüler benim için çok bir şey ifade etmiyor çünkü bu ülkede altı ay veya bir yıl gibi kısa bir sürede siyasetin nereye evrileceğini ben bilmiyorum. Yani ben milletvekili olarak, bir siyasi partinin Genel Başkan Yardımcısı olarak, altı ay sonra, bir yıl sonra -o da ekonomide kısa bir dönemdir- ne olacağını ben bilmiyorum; birçok şeye evrilebilir. Şimdi, maalesef, öngörünün bu kadar zor olduğu bir yerde siz tahmin yapabilir misiniz; sanayici neye göre borçlanacak, ticaret neye göre dönecek, siz neye göre politika üreteceksiniz? İşte, bundan dolayı, konuşmamın başında Allah yardımcınız olsun dedim.

Şimdi, mesela sizin işiniz enflasyon tahmini bir taraftan. Bakıyorum, Merkez Bankası, 2024 yılı -2024 yılı için konuşuyorum- enflasyon tahminini ilk raporda yüzde 34 olarak belirledi, 2'nci raporunda yüzde 38'e çekti, 3'üncü raporunda böyle bir bant aralığı verdiler, yüzde 34-yüzde 42 yani 42'ye kadar bir marj tanıdı. Son raporda yani 4'üncü raporunda 44'e yükseldi. Bakın, tahmine bakın, 1'inci rapor ile 4'üncü rapor arasında 10 puan fark var. Şimdi, bence bu, Merkez Bankasına yakışmıyor. Böyle bir tahmin olur mu ya? Bir yıl içerisinde 1'inci rapor ile 2'nci rapor arasında 10 puan fark var.

Şimdi, gelelim 2025 yılı enflasyon hedeflerine. Şimdi, 4 Eylül 2022 tarihinde Resmî Gazete'de yayınlanan 2023-2025 Orta Vadeli Program'a göre 2025 yılı için öngörülen enflasyon oranı yüzde 9,9. Bunu da herhâlde Fahrettin Altun orada bir imza atmış. Pazarlamada psikolojik fiyatlama diye bir şey vardır, "10" yazmazsınız da "9 lira 90 kuruş" yazarsınız. Hani bu da tek hane olsun diye, tek haneye düşürme hedefi olsun diye yüzde 9,9 diye yazılmış. Bakın, şu anda ne kadar uzaklaştık orta vadeli programdan.

Şimdi, Merkez Bankasının açıkladığı tahmin Kasım 2024'te yüzde 21, son olarak 7 Şubat 2025'te açıkladığınız tahmin yüzde 24 olarak güncellendi. Tabii, orada da yine bir aralık oldu. "Yüzde 19 ile yüzde 29 arası olabilir." diyor Sayın Mehmet Şimşek de katıldığı bir televizyon programında. Tabii, bu yüzde 19'a nasıl düşecek, neye göre bir tahmin yaptınız? Bunu gerçekten de merak ediyorum. Yani hangi parametrelerle en iyi gitse bile yüzde 19 yıl sonu enflasyonu var, ben bunu merak ediyorum eğer böyle bir şey varsa.

Şimdi, son iki yılda enflasyon tahminlerinin tablosu ortada. Şimdi, böyle bir tahmin modeli ulusal ve uluslararası yatırımcılara güven verebilir mi diye de soruyorum. Ya, Merkez Bankası bizim kurumumuz, prestiji önemli paramızın değeri açısından, ekonomimizin sağlıklı işlemesi açısından önemli. Bu anlamda tahminlerinin, raporlarının da bu hassasiyetle hazırlanması lazım. Bakın, yani "Aman, iletişimi güçlendirelim, işte burada halkı yatıştıralım, mesaj verelim." moduyla olmaması lazım.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Buyurun.

SADULLAH KISACIK (Adana) - Şimdi, sizi de anlıyorum yani onun için işiniz zor dedim, sizi de anlıyorum. Bu kadar siyasi belirsizliğin olduğu, "Yok artık, bu kadar da olmaz." denen olayların olduğu, bir şeyi eleştirdi diye, bir sunum yaptı diye hakkında soruşturma başlatılan, tutuklama talebinin olduğu iş adamı derneklerinin olduğu, her gün yeni bir belediye başkanının içeriye alındığı, kayyum atandığı, tutuklama talebiyle içeriye alındığı bir dönemde, siyasi parti liderlerinin içeride olduğu bir ülkede sizi de anlıyorum; tahmin yapmak zor. Bu belirsizlikte nasıl tahmin yapacaksınız? Çok iyi anlıyorum, doğru. Onun için size bir önerim olacak. Enflasyon tahmini yaparken modellemenize bir de otoriter rejim katsayısı ekleyin yani normal şartlarda çıkan sonucu bir de otoriter rejim katsayısıyla çarpın çünkü bu ülkede -biraz önce Sayın Usta da bahsetti- turplar bitmez. Yani biz Türkiye olarak inanın bir siyasi afet yaşıyoruz, her sabah kalktığımızda bir deprem yaşıyoruz, her sabah kalktığımızda şaşırduğumuz olaylar oluyor. Demokrasi açısından "Ya, bu kadar da olmaz." dediğimiz, şimdiye kadar olmamış, şimdiye kadar yaşanmamış olayları yaşıyoruz. Onun için, bence tahmin yaparken böyle bir katsayıyla biraz alanı geniş tutmanız lazım diye düşünüyorum.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

SADULLAH KISACIK (Adana) - Toparlıyorum Sayın Başkanım.

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM - Sayın Başkanım, toparlayalım.

SADULLAH KISACIK (Adana) - Şimdi, eskiden -yaşı yetenler bilir- doğan görünümü şahinler vardı yani araba şahin...

ERHAN USTA (Samsun) - Merkez Bankasında pek öyle ona yaşı yetecek yok.

SADULLAH KISACIK (Adana) - Var maşallah, Başkanımız yeter, biz aynı yaştayız hemen hemen.

Şimdi, doğan görünümü şahin... Bakarsınız, şahin ama görünümü doğan. Şimdi, biz de dalgalı kur rejimindeyiz. Nasıl dalgalı ki müdahaleyle sabit tutuyoruz ama rejim dalgalı kur rejimi ama müdahale ettiğimiz açık. Şimdi, ben buna "dalgalı görünümü sabit kur rejimi" diyorum. Aslında bizim şu anda yönetim sistemimiz de öyle, demokrasi görünümü otoriter sistem yani görüntüde demokrasi var ama demokrasi görünümü otoriter sistem. İşte, bunu biz halka yutturabiliyoruz belki. Bakın, şu Çukurambar'da zaten güzel bir İletişim Başkanlığı var, o işi yürütüyor ama bunu yabancı yatırımcılara yutturamıyoruz, yabancı yatırımcılara anlatamıyoruz. Bu nedenle, buradan, Merkez Bankasından benim ricam mümkün olduğu kadar işin şeffaf olması.

Burada şunu sormak istiyorum: Kur müdahalelerini niçin şeffaf olarak açıklıyorsunuz? "Bugün şu kadar alım yaptık." diye açıklayın. Zannediyorum, Sayın Genel Başkanımız Ali Babacan zamanında bunlar internet sitesinde yayınlanırdı, doğru mu Başkanım? Yani bugün şu kadar alım yapıldı ya da satımla müdahale edildi gibi.

ERHAN USTA (Samsun) - Tabii, hem ihalelerin hem de doğrudan müdahalelerin hepsi yayınlanırdı.

SADULLAH KISACIK (Adana) - Tamam, bu, Berat Bey zamanında "Aman, her şey iyiye gidiyor." algısını yıkmamak için gizlendi, örtüldü ama artık açıklayın bunu. Yani millet hafife gibi "Acaba Merkez Bankası ne kadar kur sattı?" diye onu hesaplıyor. Bu size de zarar veriyor; bir bakıyorsunuz, biri "50 milyar sattı." diyor, biri çıkıyor "150 milyar sattı." diyor yani dilin kemiği yok. Onun için şeffaflık...

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

SADULLAH KISACIK (Adana) - Başkanım, son, bitiriyorum.

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM - Lütfen...

SADULLAH KISACIK (Adana) - Bu gizlilik Merkez Bankasına yakışmıyor.

Diğer bir sorum, son sorum: Şimdi, TÜİK'in enflasyon sepetindeki fiyatları açıklaması... Yani TÜİK, şu anda enflasyon sepetindeki fiyatları açıklamıyor; enflasyon verilerini bu anlamda millet güvenilir bulmuyor. Yine bundan dolayı da başka kurumlar referans alınıyor. TÜİK'e bir uyarınız oldu mu? "Ya, bu enflasyon sepetindeki verileri açıkla, sepetteki fiyatları açıkla." diye TÜİK'e bir uyarınız, isteğiniz oldu mu ya da olacak mı? Bunun sebebinin söyleyeyim: Enflasyon verilerine güvenin artması sizin yani Merkez Bankasının enflasyonla mücadelesinin başarısını artırır. Yani TÜİK'i bu konuda uyardınız mı veya uymayı düşünüyor musunuz diyorum.

Ben teşekkür ediyorum.

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM - Teşekkür ederim.

Milliyetçi Hareket Partisi adına Mustafa Kalaycı.

Buyurun.

MUSTAFA KALAYCI (Konya) - Sayın Başkan, değerli milletvekilleri, Değerli Merkez Bankası Başkanımız ve Merkez Bankamızın kıymetli personeli, kıymetli basın mensupları; öncelikle hepinizi hürmetle selamlıyorum.

Sözümün başında, Türkiye Büyük Millet Meclisi Meclis Başkan Vekilimiz Sırrı Süreyya Önder Bey'e Cenab-ı Allah'tan rahmet niyaz ediyorum; ailesine, yakınlarına ve DEM PARTİ camiasına başsağlığı diliyorum.

Yine, CHP Genel Başkanına yapılan saldırıyı kınıyorum.

Sayın Merkez Bankası Başkanımıza yaptıkları sunumdan dolayı teşekkür ediyorum.

Evet, enflasyonla mücadele kararlılıkla sürdürülmektedir. 2022 yılında yüzde 64,27'ye yükselen, 2023 yılında yüzde 64,77; 2024 yılında yüzde 44,38 gerçekleşen yıllık enflasyon, bu yıl Nisan ayı itibarıyla yüzde 37,86'ya kadar gerilemiştir. Enflasyondaki gerileme devam edecektir; dengeli büyüme yaklaşımıyla, yatırım, istihdam, üretim ve ihracat odaklı politikalar kararlılıkla uygulanacaktır. Uygulanan politikaların temel amacı, enflasyonun düştüğü, istikrarın pekiştiği bir ortamda kapsayıcı ve sürdürülebilir büyümeyle kalıcı sosyal refahı sağlamaktır.

Elbette, ekonomide yapısal sorunlarımız var, bu alanlarda yapısal önlemler almamız gereken konular var. Bu konuda getirilen eleştirilere katılıyorum, saygı duyuyorum ancak öylesine eleştiriler yapılıyor ki "Türkiye ekonomisi battı bitti, tükendi gitti." anlamına gelecek eleştiriler yapılıyor. Bu, sadece bugün değil; geçen hafta, önceki hafta, geçen ay, önceki ay, geçen yıl, önceki yıl, beş yıl önce, on yıl önce de -açın gerçekten tutanakları- aynı sözler, aynı klişe ifadeler, şablon ifadeler, aynı eleştiriler getiriliyor. Hâlbuki, Türkiye ekonomisi öngörülen hedefler doğrultusunda ve belirlenen program dahilinde kararlılıkla yoluna devam ediyor.

Geçtiğimiz aylarda, biliyorsunuz, OECD, IMF ve Dünya Bankasının raporları yayınlandı. IMF, Dünya Bankası ve OECD; dünya ekonomisindeki 2025 büyüme tahminlerini ve beklentileri aşağı çekerken Türkiye için büyüme tahminlerini yükseltmiştir. OECD; Ekonomik Görünüm Mart Raporu'nda küresel büyüme tahminini 3,3'ten 3,1'e çekmiş, Türkiye'nin büyüme tahminini ise 2,6'dan 3,1'e yükseltmiştir. Aynı şekilde, IMF 2,3'ten 2,8'e yükseltmiş, Dünya Bankası 2,6'dan 3,1'e yükseltmiştir. Yine geçen ay OECD Türkiye İnceleme Raporu'nda çok önemli tespitler var, diyor ki raporda: "OECD verilerine göre Türkiye ekonomisi, son on yılda OECD ülkeleri arasında en hızlı büyüyen ekonomilerden biri oldu ve yıllık ortalama yüzde 4,9 büyüdü." Bu yıl Türkiye ekonomisinin yüzde 3,1 büyümesini beklediklerini, 2026'da yüzde 3,9'la potansiyeline geri döneceğini düşündüklerini söylüyorlar. OECD, Türkiye'nin potansiyel büyümesini yüzde 4 olarak öngörüyor.

Türkiye ekonomisi gerçekten büyüyen, güçlenen, yükselen bir durumda. 2023 yılında büyüme yüzde 5,1; 2024 yılında yüzde 3 oranında büyüme sağlandı. Büyüme, son on beş yıldır yıllık bazda pozitif seyrediyor. Millî gelirimiz 2023 yılında ilk defa 1 trilyon doları aşmış, 2024 yılında 1 trilyon 322 milyar dolara ve kişi başına millî gelirimiz de 15.463 dolar düzeyine ulaşmıştır.

Dış ticarete baktığımız zaman, ihracat bu yılın ilk dört ayında yüzde 3,9; ithalat ise yüzde 6,7; dış ticaret açığı da yüzde 14,5 artmıştır. Nisan ayı itibarıyla yıllıklandırılmış ihracata baktığımız zaman yüzde 2,7; ithalatın ise binde 2 oranında arttığını, dış ticaret açığının ise yüzde 6,8 oranında, 6,4 milyar dolar azaldığını görüyoruz. Yine, cari açık şubat ayı itibarıyla yıllık yüzde 52,5 buçuk oranında 14,2 milyar dolar azalışla 12,8 milyar düzeyine inmiştir.

"Şimdi işsizlik arttı." deniliyor hâlbuki işsizlik oranı yirmi üç aydır tek haneli gerçekleşiyor. Mart ayı itibarıyla işsizlik oranı yüzde 7,9'a gerileyerek son yirmi yılın en düşük oranı olarak kayda geçmiştir. Yine, genç işsizlik oranı da yüzde 14,3'e gerilemiştir. İstihdam boyutuyla baktığımız zaman -hatta beş yıllık bir dönem- istihdam, 2020-2024 döneminde pandeminin ve depremlerin olumsuz etkisine rağmen 4 milyon 578 bin kişi artmış ve yıllık ortalama istihdam artışı 916 bin kişi düzeyinde yani diyeceğim, istihdam artışında sağlanan bu başarı gölgelenemez.

Bu iş gücü ödemelerinin gayrisafi katma değer içindeki payıyla ilgili "Düştü." şeklinde ifadelerde bulunuldu, hâlbuki 2024 yılında yüzde 37,9'a çıkarak rekor düzeye yükselmiştir yani bu sadece EYT'den değil; biliyorsunuz, EYT'nin esas yükü, 2 milyonun üzerinde kişinin emekliliği 2023 yılındaydı; haydi 2023 yılındakini EYT'ye bağlayabilirsiniz ama 2024 yılında en yüksek, tarihî seviyeye çıktı yani bunu görmemiz lazım.

Şimdi "Esnaf kepenk kapattı." "İşletmeler, şirketler batıyor." gibi ifadeler oluyor. Yine, rakamlar olarak baktığımız zaman, TESK verilerinin 2025 yılı ilk üç aylık döneminde esnaf ve sanatkâr tescil sayısı yüzde 15 artmış; buna karşılık toplam terkin sayısı yüzde 2,9; sicilden terkin sayısı ise yüzde 5,2 azalmış. Yani kapanan esnaf sayısı azalıyor, açılan esnaf sayısı artıyor; bu, TESK'in verileri.

TOBB istatistiklerine bakıyoruz, evet, şirketlerde ilk üç aya baktığımız zaman kurulan şirket sayısında yüzde 3,6 azalış var, kapananda yüzde 5,6 artış var. Buna karşılık gerçek kişi ticari işletme sayılarına baktığımız zaman 2025 yılı ilk üç aylık döneminde kurulan işletme sayısının yüzde 9,6 arttığını görüyoruz, kapanan işletme sayısının ise yüzde 12,3 azaldığını görüyoruz yani söylenen gibi bir tablo yok ortada "Şirketler batıyor, esnaf kapanıyor." falan diye.

Yine, çok kullanılan bir ifade: "İflas dosya sayıları." Adalet Bakanlığı 2024 yılı adalet istatistiklerini daha geçen ay yayınladı. Bakıyorsunuz, gelen iflas dosyası 2024 yılında 387, bir önceki yıla göre yüzde 37,7 azalmış yani iflasta azalma var 2024 yılında.

Bir de bu borç meselesi, işte "Devlet borç batağında." "Vatandaş, esnaf, çiftçi borç batağında." deniliyor ama yine bunların tek tek oranları var, baktığımız zaman bankacılık sektörünün takipteki alacakları oranında bir artış söz konusu, 2025 Mart sonu itibarıyla 1,93'e yükselmiş ama bu oran 2022 yılında 2,10; 2021 yılında 3,15; 2020 yılında 4,08; 2019 yılında ise yüzde 5,36 düzeyinde.

Yine, Uluslararası Finans Enstitüsü raporlarına göre, Türkiye kamu borçluluğu, reel sektör borçluluğu ve hane halkı borçluluğunda en az borçlu ülkeler arasında. Bunları oransal olarak da zaten Merkez Bankamız da raporlarında yayınlıyor.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM - Buyurun.

MUSTAFA KALAYCI (Konya) - Ben, tekrar, Merkez Bankamızın Sayın Başkanına teşekkür ediyorum, başarılarının devamını diliyorum.

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM - Teşekkür ederim.

Komisyon üyelerine söz veriyorum.

Sayın Ağbaba, buyurun.

VELİ AĞBABA (Malatya) - Şimdi, ben sunum için Merkez Bankası Başkanımıza teşekkür ediyorum. Tabii, burada söyleyeceğimiz her şeyin muhatabı Merkez Bankasından daha çok siyaset kurumu.

Değerli arkadaşlar, 19 Mart darbesiyle maalesef Türkiye ekonomisinde her şey altüst oldu. 19 Marttan yani İmamoğlu'na yönelik darbenin ardından piyasadaki rezaleti toplayabilmek için 58,5 milyar dolar satıldı; yetmedi, 60 milyar dolara kadar çıkacak, öyle gözüküyor; yetmedi, faizi indirirken bir anda direksiyon tam tersine çevirip 700 baz puan faiz artırıldı; yine yetmedi, 100 milyarlarca TL'lik tahvil geri almak zorunda kalındı ve bunlar yetmedi, şimdi çok ama çok eleştirilen eski Merkez Bankası Başkanı Şahap Kavcıoğlu'nun yöntemlerini bu hafta sonu devreye aldınız. Anlaşılan o ki artık kontrol edemiyorsunuz, ipin ucu elinizden kaçtı gibi gözüküyor. Merkez Bankası olarak "kullanmayacağımız yöntemler" dediğiniz yöntemleri bu hafta sonu açıklamak zorunda kaldınız. Tam bir perişanlık ve anlaşılan o ki gerçekten Türkiye ekonomisi zor durumda ve böyle devam etmeyecek. Mehmet Şimşek ve siz iki yıl önce hangi hedefle geldiniz? Enflasyonu düşürmek. Peki, geldiğinizde resmî enflasyon yani TÜİK'in açıkladığı enflasyon kaçtı? Yüzde 38. İki yıl geçti, şimdi kaç? Yine 38. Bir arpa boyu yol alamadık yani burada bir eski hikâye aklı geliyor, ağa ile marabanın hikâyesi geliyor ve ülke uçuruma hızla gitmeye devam ediyor. Elbette ki sorumluluk siyasi iktidarda, bu darbeyi yapanlarda ama bunun devam etmeyeceğini görüyoruz.

Değerli arkadaşlar, 6 Martta yüzde 42,5'a indirilen, 17 Nisanda yüzde 40'a indirilmesi beklenen faizler bugün itibarıyla yüzde 48 seviyesinde. Sayenizde faizde dünya 2'ncisiyiz, 1'inciliği Venezuela'dan alacak gibi gözüküyoruz; Venezüella'da yüzde 59, Türkiye'de yüzde 46 faiz var. 19 Marttaki operasyonla birlikte, maalesef, Türkiye ekonomisi âdeta çökmüş durumda. Buradan söylemek lazım ki 19 Mart bir darbe girişimidir, darbedir; 19 Martta yargı eliyle bir darbe yaptınız. Daha önce darbeler silahla, topla, tüfekte oluyordu; her zaman olduğu gibi seçilmişlere darbe yapılıyor. 15 Temmuz darbesinde nasıl ki topla, tüfekte Meclis bombalandı, bir darbe girişiminde bulunuldu ve millet direnerek geri çevirdi ise 19 Mart darbesi de yargı eliyle yapılan bir darbedir ve hiçbir inandırıcılığı yoktur. Bu yaşadıklarımız dünyanın hiçbir ülkesinde yaşanamaz. Bakın, artık mal güvenliği yok, can güvenliği yok, namus güvenliği yok memlekette. Siz insanların malına, yüz yıl iki yüz yıl önceki tapulu malına çökerseniz dünya da size güvenmez, kimse gelip burada yatırım yapmaz, Türk iş adamları da yatırım yapmaz.

Şimdi, 19 Mart darbesinden sonra 20 Martta hemen Merkez Bankası olağanüstü toplandı, demek ki olağanüstü bir durumla karşı karşıyayız. 20 Martta aldığınız kararla politika faizini yüzde 42,5'te sabit tuttunuz; şimdi, yüzde 46'ya yükseltilmesine karar verildi. Merkez Bankasının bankalara borç verme faizi, reel piyasada tüm faizleri belirliyor; siz bunu yükselttiğiniz anda bankalar tüm faiz oranlarını artırıyor. Normalde 19 Mart darbesi olmasaydı faiz 40'a düşmüş olacaktı. Şimdi, bir az önce arkadaşların ifade ettiği gibi, artık krediyle esnafın, tüccarın ve fabrikaların devam etmesi mümkün değil. Bir gecede bir siyasi hesaba bir kişinin koltuğu için 57 milyar dolar civarında paramız pul oldu. Maalesef, artık bunun önüne geçilmesi mümkün gözüküyor; artık ülkede bir güven problemi var, artık kimse kendini güvende hissetmiyor.

Maalesef, Merkez Bankası batmış durumda; 1,5 trilyon zarar var değerli arkadaşlar; dönem kurlarıyla bakıldığında bu zarar en az 50 milyar dolar. Hazinesinin zararını Merkez Bankasına aktardınız; bu yasak, bu suç, Merkez Bankasının hazinesini finanse etmesi yasak. Siz hazinenin yükümlülüğünü Merkez Bankası üzerine yıkarak hazinesini finanse ediyorsunuz, bu hileyle arka kapıdan hazine finanse edilmiş oluyor.

Enflasyon düşmüyor, enflasyonun düşmesi de mümkün gözüküyor. Maalesef, iki yıldır uyguladığınız rasyonel ekonomi çökmüş durumda. Bir gecede Merkez Bankasının, Maliye Bakanlığının yapmış olduğu bütün politikalar gitti yani yok oldu. Önümüz bayram; bakın, maalesef 1.000 TL sadaka verdiğiniz emekli bu hesabı ödemeye devam ediyor. Birilerinin iktidarını hukuksuzca sürdürmek için emekli 14.469 lira maaş alıyor, asgari ücretli 22 bin lira alıyor ve bu yapılan darbeye de alım gücünde ciddi azalma oldu. Dolar 42 liraya kadar yükseldi, euro 45'i gördü, Borsa İstanbul dibe çakıldı. Bakın, biri bir "tweet" atıyor "Cumhuriyet Halk Partisine kayyum atanacak." diyor, borsa yüzde 5 düşüyor. Yani o kişinin attığı "tweet"ten borsa düşüyorsa Türkiye ekonomisinin durumunu da siz düşünün.

19 Mart darbesi maalesef sadece Ekrem İmamoğlu'na, sadece Cumhuriyet Halk Partisine yapılan bir darbe değildir; tüm yoksullara, çiftçiye, üreticiye yapılan bir darbedir. Bakın, 14.469 lira maaş alan emekli bir günde maaşından 2.120 lira kaybetti, 22 bin lira alan bir asgari ücretli 3.200 lira kaybetti, 43.698 TL alan memur maaşından bir günde 6.366 TL kaybetti. Değerli arkadaşlar, bakın, söylüyorum, Ocak 2009'da 200 TL piyasaya sürüldüğünde dolar kuru 1,52 TL'ydi, şu gördüğünüz 200 TL'yle 131 dolar alınıyordu; bugün dolar kuru 38,61 TL, sadece 5,18 dolar alınabiliyor; kayıp 126 dolar yani şu paradan 126 dolar kaybedilmiş durumda. Yine, euroya baktığımız zaman, 200 TL'ye sadece 4,5 euro alınabiliyor. Avrupa Birliği'nin en düşük banknotu 5 euro, bizim en büyük banknotumuz 200 TL; 5 euro 200 TL'nin çok üzerinde, 220 TL yapıyor.

Ben buradan Sayın Merkez Bankası Başkanına da sormak istiyorum, geçtiğimiz dönemlerde Merkez Bankası Başkanlarına "500 TL banknot basacak mısınız?" diyorduk, şimdi artık 1.000 TL mi basacaksınız, 5.000 TL mi basacaksınız, bunu

da merak ediyoruz. Bir banknot basmayı düşünüyor musunuz? 1.000 TL veya 5.000 TL banknot basmayı düşünüyor musunuz, onu da sormak istiyorum.

Merkez Bankasının en önemli görevi fiyat istikrarını sağlamak ama bunda başarılı olamadığımızı hep beraber görüyoruz. Enflasyonda yüzde 38'le Avrupa 1'incisiyiz, bizim altımızdaki, savaş yaşamış Ukrayna'da enflasyon yüzde 14,6; Almanya'da 2,2; İspanya'da 2,3; İsviçre'de yüzde 0 enflasyon var. TÜİK'le takla attırdığınız enflasyon bile sözde düşmüş olsa da gerçeğin olmadığını görüyoruz, gerçek o değil maalesef. Yirmi üç ayın sonunda maalesef bütün dengeler bozulmuş durumda, eskiye dönmüş durumdayız.

Yine, birkaç soru daha sormak istiyorum. Sözcü gazetesinin bir manşeti vardı "Merkez altın fırsatını kaçırdı" diye, bunu da sormak istiyorum: Merkez Bankası altının yükseldiğini göre göre niye 15,2 ton altın sattı? Diğer taraftan, diğer bankalar 30,4 ton altın alırken Merkez Bankası niye altını sattı; bunu da merak ediyoruz, aslında herkesin gördüğü bir şeydi, bunu da merak ediyoruz.

Yine, değerli arkadaşlar, dediğim gibi, bu darbe girişimi bütün Türkiye'ye yapılmış durumda. Bu darbe girişimiyle birlikte, maalesef, ekonomimiz çökmüş, siyaseten güven kaybolmuştur. Dünya âlem biliyor ki diplomanın iptal edilmesi siyasetidir. Dünya âlem biliyor ki Ekrem İmamoğlu ve arkadaşlarının cezaevine atılması siyasi bir karardır. Dosyaların içine baktığımız zaman içinde boş olduğunu görüyoruz, ihale yolsuzluklarının da olmadığını görüyoruz. Sizin de başınıza gelebilir, memleketin namuslu bürokratları itibarsızlaştırılmaya çalışılıyor. İSKİ Genel Müdürü, eski bürokrat Sayın Şafak Başa vermediği izinden dolayı, tehditlere karşı vermediği izinden dolayı gözaltına alınabiliyor, ev hapsinde tutulabiliyor. Yine, çok yakından tanıdığımız İBB Özel Kalem Müdürü Sayın Kadriye Kasapoğlu'na sorulan sorulardan hakikaten insanın utanası geliyor. 2023'te almış olduğu arabanın 2022'de İpsala Sınır Kapısı'ndan geçtiği sorgulanıyor. Yine, bir başka birinin kayınpederinin güya İstanbul Belediyesinin ambulanslarıyla, mezarlık araçlarıyla Atina'ya para taşıdığı söyleniyor ama kayınpederinin 2021'de öldüğünü görüyoruz. Türkiye, maalesef bir hukuk düzeninden hızla uzaklaşıyor, artık bir hukuk sisteminin kaldığı söylenemez. Siz de biliyorsunuz ki hukukun egemen olmadığı, yargı bağımsızlığının olmadığı bir yerde ekonominin düzelmesi mümkün değil. Maalesef, sizin de ülkenin de iki yıl boyunca çekmiş olduğu sıkıntılar bir gecede yok oldu.

Bu konuda aslında Maliye Bakanlığı... Ben size, direkt Merkez Bankası bürokratlarına bir şey demek istemiyorum ama aslında bu darbenin mali ayağı da Maliye Bakanlığı. Darbenin siyasi ayağını biliyoruz, kimin emir verdiğini biliyoruz ama mali ayağında da Maliye Bakanlığının olduğunu söylemek istiyorum.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM - Sayın Ağbaba, tamamlayın lütfen.

VELİ AĞBABA (Malatya) - Türkiye, maalesef, hem enflasyonda hem de faizde hep en üst sıralarda.

Şimdi, işsizlik meselesinde bir iki cümle edip sözlerime son vermek istiyorum. Genç işsizlik olağanüstü artmış durumda. Sizin döneminizde değerli arkadaşlar, genç işsizlikten sonra "ev genci" diye bir deyim oluştu, yaklaşık 4,7 milyon evladımız ne çalışabiliyor ne okuyabiliyor; yeni bir deyim "ev genci"; nasıl "ev kadınları" diye bir deyim varsa çalışmayan, şimdi "ev genci" deyimini arttı. Genç kadınlardaki işsizlik oranı yüzde 40'a dayanmış durumda. Genç işsizlik, her 3 gençten 1'i işsiz gözüküyor, maalesef, gelecek umutları kalmamış durumda. Hele, bu yapılan son darbe ve çocuklara yapılan muamele de hiç kimsenin bu ülkede güvende olmadığını gösterdi. Çocuklara, üniversite çocuklarına yapılan muamele, sizin de okuduğunuz ODTÜ'de, Boğaziçi'nde, İstanbul Üniversitesinde yapılan muamele hakikaten evlatlarımız açısından, geleceğimiz açısından büyük bir iç karartıcı manzara. Bir taraftan katiller, Genel Başkanımıza saldıranlar Beyoğlu Karakolunda sorgulanırken maalesef ki üniversite öğrencileri, gazeteciler terör şubeye götürülüyor.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM - Buyurun, tamamlayın.

VELİ AĞBABA (Malatya) - Hemen bitiriyorum bir cümleyle.

Ülkedeki hem hukukun geldiği hâl bu hem ekonominin geldiği hâl bu. Siyaseten bir hukuk güvencesi olmadığı sürece Merkez Bankası ne yaparsa yapsın, ekonominin düzelmesi mümkün gözüküyor.

Ben tekrar sunumunuz için teşekkür ediyorum.

Başkanım sağ olun.

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM - Teşekkür ederim.

Sayın Cevdet Akay, buyurun.

CEVDET AKAY (Karabük) - Teşekkür ederim Başkanım.

Sayın Başkan, Değerli Komisyon üyeleri, Merkez Bankasının çok değerli Başkan, Başkan Yardımcıları ve yöneticileri; ben de hepinizi sevgi ve saygıyla selamlıyorum.

Özellikle Merkez Bankasının son iki yıldaki bilanço yapısındaki dönem zararları çok dikkat çekiyor. Tabii, bunun da sebepleri belli; kur korumalı mevduat hesabıyla başlayan bir süreç var. 2022, 2023, 2024 yıllarında toplam 1,3 trilyon civarında bir kur korumalı mevduat zararının Merkez Bankasına yük olduğu ifade ediliyor. Hazine'den Merkez Bankasına geçti bunun bir kısmı, biliyorsunuz 152 milyar kadar Hazine kısmından ödendi. Sadece 2023 yılında 833 milyar civarında bir kur korumalı mevduat 818 milyarlık bilanço zararınız da önemli bir sebep teşkil etti, bu yıl da 700 milyar civarında bir zarar var.

Bu, zarar tablosu; şöyle özetleyeceğim size, buradan bakacağız: Buna baktığım zaman, 2024 yılında 240 milyarlık kur korumalı mevduat hesabından oluşan bir zarar. Yine faiz var 261 milyar lira. Bu son siyasi operasyon, 19 Mart sonrası olaylarından sonra borçlanma maliyetleri de bir hayli yükseldi biliyorsunuz, bu yükselmeler sonucunda da buradaki net faiz giderinden bahsediyoruz, esasında buradaki rakam çok daha yüksek bir rakam, aşağı yukarı yüzde 400 küsur civarında bir artış söz konusuydu ben hesapladığım zaman ama net olarak eksi 261 milyarlık bir faiz gideri zarar oluşumunda çok etkili olmuş. Yine, burada 266 milyarlık döviz ve altın alım satımından kaynaklanan bir zarar söz konusu. Az önce Sayın Ağbaba da bahsetti, dünyadaki diğer ülkelerin merkez bankalarının altın toplamaya gittiği ve altın biriktirdiği bir ortamda Merkez Bankamızın 15,2 ton civarında bir altın satışı söz konusu; kamu ve özel bankalar da 30 ton civarında almış. Tabii ki burada altına olan son

gelişmelerden sonra ki baskılar etkili oldu diye düşünüyorum, altın fiyatlarını kontrol altında tutmak için herhâlde zaruri olarak yapmak zorunda kalındı fakat bu 15 tonluk altın satılmasaydı aşağı yukarı Merkez Bankasının bilançosunu yani dönem zararını 15 milyar daha yukarıya doğru olumlu yönde etkileyecekti yani zararı azaltacaktı. Daha ileriye gidersek örneğin, 30 ton daha alabilseydik, çok daha ciddi tutarlarda 45 milyarları bulan bir ilave kârlılık söz konusu olacaktı.

Bunu niye açıklıyorum? Biz burada geldik, emekliye ikramiye verilirken emekli ikramiyesine yapılacak 1.000 TL'lik zammın bütçeye maliyetinin 27 milyar oluşundan bahsettik, yılda 2 kere ödenen 2 bin liralık tutarlardan bahsettik. Bu kârlılıklar tabii çok önem arz ediyor ve Merkez Bankasının bu açıdan da zararının giderilmesiyle ilgili mutlaka hepimizin önemli bir görev alması gerektiğine inanıyorum, iktidarın da Merkez Bankasını koruması gerektiğine inanıyorum. Merkez Bankasının döviz rezervleri için -son- cuma günü ben şöyle bir bilançonuza ve şeye bir baktım, 2 milyar dolar civarında bir alımınız var gibi gördüm yanılmıyorsam; 7,3 milyar dolara düşen net rezervler şu anda 9,3 milyar dolarlar civarında, brüt rezerv de 141 milyar dolar civarında. Şimdi, 141 milyar doların yeterli olduğu söyleniyor ama bana göre yeterli değil. IMF kriterleri açısından da önümüzdeki bir yıl içerisinde ödenecek kısa vadeli döviz borçları 222 milyar dolar civarında. Herhangi bir kronik problemde bu rezervlerinde yeterli olmayacağı muhakkak. Buradaki kur korumalı mevduatın aşağı yukarı güncel değerine geldiğimiz zaman da 55 milyar dolar civarında, 2025 yılının ortalama dolar kurunu 38'den hesaplırsanız da 2 trilyon 89 milyar civarında bir yükü, bir etkisi var. Bu kur korumalı mevduat çok hatalı bir uygulamaydı, yine toplantılarımızda tedricen de bu uygulamadan vazgeçilmesini ifade etmiştik, umarım sorunsuz bir şekliyle tekrar çıkarız.

Şimdi, yine, birkaç sorum olacak benim. Özellikle bilançolarla ilgili bir inceleme neticesinde bazı tespitlerle ilgili açıklama yapacağım. Şimdi, 818 milyar ve 700 milyar zarardan bahsettik. Bir de değerlendirme hesabı var, 491 milyar; henüz bu bilançoda duruyor yani gelir tablosuna yansıtılmadı. Esasında bunun da kayda alınması durumunda pozitifte döndürülemediği zaman bilanço yapısını olumsuz etkileyecek, o da 1.750-1.800 trilyon yani 1,7 trilyon civarına ulaşacak. Burada "ertelenmiş vergi varlığı" diye bir şey gördüm ben, 1 milyar 968 milyonluk bir rakam. Yani bir şirketin bilançosunda böyle bir kalem yer alıyorsa önümüzdeki dönemdeki vergiye tabi gelirlerini azaltıcı bir şeydir bu, bunun mahiyeti nedir? Bu konuyla ilgili bir açıklama yapılırsa memnun olacağız.

Bir de takipteki alacakları sormuştum; 56 milyarlık bir alacak var, bu geçen yıl 47 milyardı, geçen yıl da sormuştum. Sayın Başkanım, şimdi, bunun tamamına karşılık ayrılmış yani gider yazılmış, bu alacak tahsil edilememiş. Hafızam beni yanıltmıyorsa Irak Merkez Bankasına verilen bir tutardı bu. Yani bununla ilgili daha tatmin edici bir açıklama yaparsanız... Hibe mi verdik geri alınmamak üzere, sorunlu bir şey mi çıktı yani siyaseten bir politika gereği desteklememiz gereken bir konu mu vardı Merkez Bankasının üzerinde kalan bu yük? Bu konuyla ilgili bir açıklama rica ediyorum sizden.

Değerleme hesabını söylemiştik. Yine, burada, "Diğer aktifler" kaleminde 66 milyarlık "diğer" diye bir kalem var, çok ciddi bir tutar bu. Bunun mahiyetiyle ilgili bir açıklama mutlaka arzu ediyoruz burada.

Yine, yurt dışı merkez bankalarında tuttuğumuz altın hesaplarımız var, değil mi? Mesela, İngiltere'de var diye biliyorum, benim bilgime göre İngiltere'de 173 ton civarında ama son kaydı sizden rica edeceğiz. Orada ne kadar bir altın rezervimiz var? Amerika Birleşik Devletleri'nden 2017 yılında getirmiştik; orada hiçbir altın hesabımız var mı yani orada tuttuğumuz Merkez Bankasında bir kayıt var mı? Bir de İngiltere'de eğer bu tutar varsa bu tutarlar üzerinde herhangi bir rehin var mı, bunlar teminat gösterilerek herhangi bir dış kaynak kullanımı oldu mu? O konuyla ilgili bir açıklama bekleyeceğiz.

İhtiyat akçeleriyle ilgili... İhtiyat akçelerinin 9,664 milyarını Merkez Bankası kullandı yani Hazineye aktarıldığını biliyoruz, ifade ediyoruz. Bunun detayları hakkında bir bilgi... Bir de 334 milyonluk hâlen bir ihtiyat akçesi görünüyor. Banka üst üste iki yıldır zarar ediyor, kâr dağıtımı ve temettüyle ilgili bir işlem kâr olmadığı için yapılamıyor ama yine sizin Merkez Bankası Kanunu'nun 60'ıncı maddesinde bir izahat var; burada son yıl kârı hariç mevcut ihtiyat akçelerinden kâr payı dağıtımı yapabiliyorsunuz. Genel Kurulda böyle bir karar alındı mı yani hiçbir dağıtım yok, böyle bir şey yok değil mi?

Bir de hisse dağılımıyla ilgili merak ettiğimiz bir konu var. Hazineye ait olan oranları biliyoruz, yüzde 55; yine, kamu ve özel bankaların hisselerini biliyoruz ancak yüzde 19'luk kamuyla paylaşılmayan bir hisse grubu var, gerçek veya tüzel kişiler. Bu kişilerin kimler olduğuyla ilgili bir bilgi yok. Kanun gereği de galiba onun açıklanmasında da biraz sıkıntı var. Ben, burada, en azından Plan ve Bütçe Komisyonu üyelerine, vekillerine yazılı olarak bu ortaklık yapısının bildirilmesini rica ediyorum.

Bir de son gelişmeler sonrası bu yüzde 19 hisseye sahip kısım kâr olmadığı için, temettü dağıtımı olmadığı için bir rahatsızlık hissediyorlar mı, bunu ifade ediyorlar mı Genel Kurul toplantılarında?

Dış kredilerle ilgili bir husus var: 319 milyon 172 bin, dış kredilerin kime kullandırıldığıyla ilgili bir bilgi.

Bir de şey dikkatimi çekti: İşçi dövizlerinde geçen yıldan bu yana bir azalma var, geçen yıl 5 milyar 181 milyonluk bir işçi döviz varmış Merkez Bankasında, 2024 sonunda 4 milyar 274 milyona düşmüş. Bu işçi dövizlerindeki azalış nedir? Oraya yönelik özel bir gayret veya bir planlama düşünüyor musunuz? Çünkü işçi dövizleri bizim için önemli, döviz hesapları açısından da önemli. Bu konuda nasıl bir çalışma yapmayı düşünüyorsunuz? Bunu da özellikle buradan ifade ederseniz memnun oluruz.

Bir de Merkez Bankası üst düzey yöneticilerinin ve çalışanlarının aldığı maaşlar sürekli konuşuluyor. Aşağı yukarı 19 kadro var üst düzey yönetici, 14 kişinin atandığı kadrolar bunlar. İki yılda 100 milyon civarında bir ödeme alınmış, Cumhurbaşkanının yetkisiyle, onayıyla yüzde 73 zam yapılmış, işte, diğer personel giderlerine de yapılan zamlar var. Ben göstereyim...

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM - Lütfen tamamlayalım.

CEVDET AKAY (Karabük) - Tamamlıyorum.

Şu tabloya bakarsak net anlaşılacak: Kişi başına brüt maaşı Merkez Bankası yönetiminin 202 bin 730 TL ama daha orta ve alt düzey çalışanlarda bu kadar ücret alındığını ben düşünmüyorum. Üst düzey yöneticilerin maliyeti ne kadardır? Buradaki reel artış 73 ama yüzde 31 esasında enflasyondan arındırılmış hâliyle. Ücret ve maaşlar da 9 milyar 468 milyon, yüzde 109'luk artmış. Merkez Bankası tasarruf tedbirlerine tam riayet ediyor mu, uyguluyor mu? Tabii ki özellikli bir yer, buradaki yöneticilerin dışarıda çalışanlardan çok daha yüksek ücret alması gayet doğaldır ama bu ücret dağıtılırken son yıllardaki zarardan dolayı temettü de

dağıtılmadığına göre orta ve alt düzey çalışanlara dengeli dağılım yapıyor musunuz, her şey üst düzeyde mi birikiyor? Burada da genel müdür yardımcıları var, şube müdürleri var.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

CEVDET AKAY (Karabük) - 19 genel müdür yardımcısı mı var Sayın Başkanım? Bu konularla ilgili de açıklamalar rica edeceğiz.

Sürem bittiği için keseceğim.

Teşekkür ediyorum.

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM - Evet, teşekkür ederim Sayın Akay.

Söz talepleri var.

Sayın Tahsin Ocaklı, buyurun.

TAHSİN OCAKLI (Rize) - Sayın Başkan, Değerli Komisyon üyeleri; Merkez Bankası Başkanımızı ve heyetimizi saygıyla selamlıyorum. Brifing ve sunum için teşekkür ederim.

Önce, tabii, Meclisimizde yaşanan, hepimizi üzen Değerli Meclis Başkan Vekilimiz Sırrı Süreyya Önder'in ailesine ve bütün yakınlarına başsağlığı diliyorum. Gerçekten barışa ve demokrasiye katkı veren çok güzel bir milletvekilliği yapmış bir arkadaşımızdı, ona rahmet diliyorum.

Sonra, tabii, Genel Başkanımıza yapılan saldırı gerçekten de inanılmaz. Türkiye'deki gerginliğin boyutunu göstermek açısından önemli bir şeydi. Partimizin ve Türkiye'deki vatandaşların tamamının tek bir beklentisi var, elbette ki bunun ucunun nereden kaynaklandığına yönelik sağlıklı bir hukuki soruşturmanın gerçekleşip gerçekleşmeyeceği; bunu da takip edeceğiz.

Ve, yine, bugün elbette ki bizim Deniz Gezmiş, Yusuf Aslan ile Hüseyin İnan'ın, darağacında 3 fidanın da anmasını yaptık.

Bunları söyledikten sonra, Sayın Başkan sizin verdiğiniz özellikle Komisyon sunumu başlıklarından birkaç tanesini söyleyeceğim ve bunların olup olmadığını da bizi izleyen vatandaşların yorumlarda yanıtlamasını isteyeceğim.

Siz demişsiniz ki mesela: "Enerji ve emtia fiyatlarında belirgin düzeyde gerileme var." Gerçekten bu doğru mu? Ve şimdi soruyu vatandaşlara da soruyorum: Mademki enerji fiyatlarında belirgin bir gerileme var, neden bizim enerji faturalarımız geçen yıla göre bire bir daha fazla çıkıyor?

Yine, demişsiniz ki "Gaz fiyatlarında da düşüşler var." Biz bunların doğru olmadığını düşünüyoruz. Bu bilgiler doğru değil. Enflasyondaki düşüş sürecinin devam ettiğini söylüyorsunuz ama ne yazık ki başladığımız yer ile bugün sizin görev aldığınız yer arasında enflasyon açısından hiçbir fark yok. Demin arkadaşlarımız da söyledi, dünyada Venezuela'dan sonra 2'nci ülke durumuna geldik.

Yine, çokça söylenmiş olan bir şey, her arkadaşım dillendirdi ama ben de söylemek istiyorum yani şu enflasyon meselesinin en güzel ölçütü aslında 200 TL üzerinden yapılıyor. Çıktığı tarihte yani 2009 yılında 131 dolar eden 200 TL, şimdi bir taraftan bakıyorum -reklam gibi olmasın döviz sitelerinden- sürekli olarak düşme eğiliminde, en son şimdi 5,18 dolara kadar düştü.

Şimdi, bütün bunlara baktığınız zaman, sizin hazırladığınız Merkez Bankası politikalarının Türkiye'de geçim derdine bir çare olmadığı belli. Bu yüzden, ben, başta Mehmet Şimşek olmak üzere ekonomi politikalarında Türkiye'de ciddi bir hasar aldığımızı düşünüyorum. Bu hasarın en önemli örneklerinden bir tanesi, elbette bu Merkez Bankası Başkanı olarak sizin sorumluluğunuzda değil ama bir siyasal karar nedeniyle, 19 Mart siyasi darbesi nedeniyle kaybedilen, gerçekten 57 milyar dolara ulaştığı söylenen, satıldığı söylenen döviz rezervleri. Bununla ilgili biz sizden de duymak istiyoruz; gerçekten de 55 milyar, 57 milyar dolar olarak söz edilen bu kayıpları Türkiye yaşad mı veya ne kadar yaşadı? Bu cümleleri biz sizden duymak istiyoruz.

Her şeye rağmen Merkez Bankası bizim, ülke bizim. Doğru ekonomi politikalarının belirlenmesi için eleştirilerimiz var ama şimdiye kadar gelinen noktada ne yazık ki sınıfta kaldınız Sayın Başkan. Bunu size Mehmet Şimşek mi yapıyor? Bu kararları size Cumhurbaşkanı Erdoğan mı veriyor? Bunları da bilmek isterim.

Teşekkür ederim.

Saygılar sunarım.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Teşekkür ediyorum.

Şimdi de Sayın Ayyüce Türkeş Taş.

Buyurun lütfen.

AYYÜCE TÜRKES TAŞ (Adana) - Teşekkür ediyorum Sayın Başkan.

Ben de hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Merkez Bankası yetkililerine öncelikle, yaptıkları sunumdan dolayı çok teşekkür ediyorum.

Kendilerinin liyakatinden hiç şüphemiz yok ancak Türkiye'nin sahip olduğu sistemik risklerden ötürü yaptıkları çalışmalar biraz, basit tabirle, boşa kürek çekmek olmuyor mu diye sormadan kendimi alamıyorum. Öyle bir ülke düşünün ki ana muhalefet partisi genel başkanına çok rahat bir saldırı gerçekleşiyor. Yine, 3 Mayıs Türkçüler Günü'nde Başbuğ Alparslan Türkeş'in mezarı gasbediliyor ve kim tarafından gasbedildiği belli olmayan şeye evlatları bile sokulmuyor. Bu tarz güç gösterisi yapılan ülkelerde yani ekonomik anlamda sistematik riski yüksek olan ülkelerde maalesef uygulanan politikaların da başarılı olma olasılığının çok düşük olduğunu görüyoruz ve biliyoruz.

Ben burada size birkaç soru sormak istiyorum çok fazla uzun konuşmadan.

Öncelikle, merak ediyorum, para miktarı ile enflasyon hızı arasında nasıl bir ilişki bulunuyor size göre? Bu konuda bir hedefiniz var mı?

Ve hepimiz biliyoruz ki reel sektörün özellikle de ihracatta çalışan sanayicinin son iki yılda iş gücü maliyeti yüzde 100'ün üzerinde arttı, kâr marjları ciddi anlamda daraldı. Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasının politikasıyla bu ne derece uyumlu ya da uyumsuz ise sizin için reel ihracat tarafında yaşanan bu sorun beklenmedik bir sonuç mudur diye merak ediyorum.

Son aylardaki politika faizini haftalıktan gecelik yapmaya doğru bir dönüşüm olarak mı algılamalıyız yoksa bunu geçici bir durum olarak mı değerlendiriyoruz? Faiz oranlarına ilişkin basın duyurularınızda iletişim dilinde genelde bir farklılaşma

görüyoruz. Birçok açıdan söz konusu ama kısaca merak ettiğimiz husus, örneğin, son karar metninizde enflasyon kaygısına daha çok vurgu yaptınız. Acaba çıktı açığı konusu neden hiç öne çıkarılmıyor?

Bizlerin düşüncesi de şudur ki: Sanayide çarklar yavaşlar ise yeniden canlandırılması çok daha fazla zaman alır, rekabet avantajları daha da kaybedilmiş olur. Türkiye açısından şu anda üretim yetersizliği konusu önemsiz midir sizce ya da "Üretimi sonra nasıl olsa yaparız, önce enflasyon raydan çıktı sinyalleri veriyor, ona tedbir alalım." diye mi düşünülüyor?

Geçmişte döviz kuru seviyesinde her zaman iddialı açıklamalar duyuyorduk, neticede her seferinde Türk lirasında hızlı değer kayıpları yaşıyor, yaşanmaya da devam ediyor. Şu anda gerek iş âlemi gerekse sermaye piyasaları tam aksine ABD doların TL karşısındaki değerinin 50-60 lira olması gerektiğini dillendiriyor, siz bu konuda ne düşünüyorsunuz, neler yapılması gerektiğini düşünüyorsunuz?

Sorularım bunlar.

Sözlerime son vermeden önce ben de Meclis Başkan Vekili Sırrı Süreyya Önder'i rahmetle anıyorum. Aynı zamanda, şehidimiz Önder Özen'i de rahmetle anıyorum. Keşke Sayın Meclis Başkan Vekili o sıfatıyla böyle şehit vermemize sebep olan terörist başına ulaklık yapmasaydı diyorum.

Saygılarımı sunuyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Evet Sayın Bakırlioğlu, buyurun lütfen.

AHMET VEHBİ BAKIRLIOĞLU (Manisa) - Teşekkür ederim.

Sayın Başkan, öncelikle hoş geldiniz, sunumunuz için teşekkür ederim.

Sunumunuzda şöyle bir şey var: "Gelişmekte olan ülkelerden ticaret belirsizliği sonucu portföy çıkışı görülmüştür." diye bir grafik var. Burada belirsizliğin sebebinin de bu gümrük tarifeleri, ticaret savaşları olduğunu sunumunuzda belirtmişsiniz. Burada 3 kısma ayırmışsınız: 1 Ocak-18 Mart, 19 Mart-1 Nisan, 2 Nisan ile 25 Nisan arasındaki periyotlarda gelişmekte olan ülkelerdeki portföy çıkışlarını gösteriyorsunuz. Baktığımız zaman bu grafiğe göre 1 Ocak ile 18 Mart arasında -eğer doğru anladıysam ben Türkiye'de çok ciddi bir portföy girişi olmuş yani bunun sabit kur, yüksek faiz "carry trade"inin yansıması olduğunu ben düşünmekteyim. Ancak 19 Mart-1 Nisan ve 2 Nisan-25 Nisan periyotlarında çok ciddi portföy çıkışları bulunmakta. Diğer ülkelerde de var, mesela Çin'de de ciddi çıkışlar olmuş ancak baktığımız zaman zaten bu ticaret savaşlarının taraflarından bir tanesi Çin. Çin'deki bu 19 Mart ve 25 Nisan arasındaki portföy çıkışı neredeyse Türkiye'deki çıkışın yarısı kadar yani bu tabloda bir tuhafılık yok mu? Biz bu tabloya baktığımız zaman, dünyadaki diğer gelişmekte olan ülkelerden ayrıştığımızı düşünmüyor musunuz? Yani bu 19 Mart tarihinde bu ülkede bir şeyler olmuş yani 1 Ocak-18 Mart arasında bu ülkeye ciddi portföy girişi olmuş fakat 19 Marttan sonra çok ciddi çıkışlar olmuş yani 19 Martta bir şeyler olmuş memlekette, benim gördüğüm tablo bu.

Bir de bir sonraki tablonuz var burada; "Sıcak, sıkı para politikası duruşumuz rezervleri desteklemektedir." diyor, bu çok hoş ve çok enteresan. 22 Mart 2024'te swap hariç net rezervlerimiz eksi 64,5 milyar dolarmış, 14 Mart 2025 haftasında 65,6 milyar dolara çıkmış yani 130 milyar dolarlık bir artış var burada var fakat daha sonra 14 Mart 2025'ten sonra 25 Nisan 2025 haftasında swap hariç net rezervler 16,7 milyar dolara düşmüş yani yaklaşık bir 49 milyar dolarlık bir düşüş var. Fakat siz ne yazmışsınız biliyor musunuz buraya? "81,2 milyar dolarlık artış var." demişsiniz. Yani 22 Mart 2024 tarihi ile 25 Nisan 2025 tarihini kıyaslamışsınız ve demişsiniz ki: "Eksi 64,5 milyar net rezervden 16,7 milyar dolara çıkmış 81,2 milyar dolarlık bir artış var." demişsiniz. Yani burada grafikte esasında bu 14 Mart 2025 verisini koymuş olmanıza rağmen, sanki bu 19 Martta hiçbir şey olmamış gibi ifade yazmışsınız oysa son bir ay içerisinde, bir buçuk ay içerisinde yaklaşık 57 milyar dolarlık bir rezerv kaybı var yani 19 Martta bir şey oldu. Evet, 19 Martta bir darbe girişimi oldu; sizin buradaki grafiklerinize de bu yansıyor.

Her ne kadar siz grafikte göstermişsiniz ama adını koyamamışsınız, o tarihte bir şey olmuş; o olan şey de belli. Biz çünkü dünyadaki diğer gelişmekte olan ülkelerden ayrışmışsınız bu konuda, bunun sebebi belli: Cumhuriyet Halk Partisinin Cumhurbaşkanı Adayı, İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanımız Ekrem İmamoğlu'nun ilk etapta 18 Martta diploması iptal edildi, anasının ak sütü gibi helal olan diploma iptal edildi, ardından gözaltı süreci ve en nihayetinde 23 Martta da tutuklama. Yani bu karşılaştığımız, yaşadığımız süreç tam anlamıyla bir darbe girişimi. Bu süreç içerisinde, bugüne kadar 57 milyar dolarlık bir rezervin azalmasından bahsediliyor. Net rezervler sizin sunumunuzda 16,2 milyar dolar gözüküyor, o 25 Nisan haftası. Şu an için rezervler nedir, onu söyley misiniz?

Ve burada sormamız gereken bir soru da bu para nereye gitti yani bu 57 milyar dolar nereye gitti? Şimdi, döviz mevduat hesaplarına baktığımız zaman, 14 Mart 2025 ile 25 Nisan 2025 arasında yabancı para mevduatlarına baktığımız zaman, yaklaşık 18 milyar dolarlık bir artış söz konusu. Evet, bir kısmı mevduat hesaplarına gitmiş ama bu tek başına bunu açıklayamıyor. Başka ne var? Burada demek ki -biraz evvel göstermiş olduğumuz o grafikte de yansıyor- borsadan, tahvilden, mevduattan çıkan yabancılar döviz almışlar, yurt dışına çıkmışlar. Bu da tek başına bunu açıklayamıyor, başka bir şey daha olması lazım. Belki de en çok korkulması gereken şeylerden bir tanesi olmuş, Türkiye vatandaşları, Türkiye'deki yerleşik olan insanlar döviz almışlar ve yastık altına koymuşlar; benim burada görmüş olduğum sonuç bu.

Şimdi, bu darbe girişiminden sonra bir kere 57 milyar dolarlık rezervi eritmek durumunda kaldınız. Yetmedi, ne yapıldı? Faiz artırmak zorunda kaldınız. 2024'ün sonunda yüzde 47,5 olan politika faizi mart ayında yüzde 42,5'a kadar düşmüştü. 18 Nisan tarihinde 350 baz puan artırarak yüzde 46'ya çıkarttınız. Yani geline nokta 2024'ün yılbaşındaki noktaya hemen hemen aynı durumdayız.

Ve daha sonra ne yaptınız? "Makro ihtiyati tedbirler almayacağız, bundan sonra yapmayacağız." dediğiniz yollara başvurmak zorunda kaldınız bu darbe girişiminin ekonomideki hasarlarını ortadan kaldırmak için. Yabancı para mevduatı için zorunlu karşılıklar yükseltildi dövizden vatandaşları uzaklaştırmak için ancak bunda yeteri kadar başarılı olunamadığı gözüküyor.

TL mevduat payı yüzde 60'ın altında olan bankalara bunu her ay yüzde 0,3 puan artırma zorunluluğu getirdiniz yani bankalara "Mevduat faizlerini artırın." diyorsunuz. Mevduat faizlerinin artması da kredi faizlerinin artması anlamına geliyor ve piyasada da bu karşılık bulmuş, hem mevduat faizlerinde son bir hafta içerisinde hem de ticari kredilerde ciddi artışlar söz konusu.

Ve şunu da yaptınız: İhracat bedellerinin Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasının satış oranını yüzde 35'e tekrardan yükseltmek zorunda kaldınız yani eriyen rezervleri telafi etmek istiyorsunuz.

Ben bir soru sormak istiyorum: Merkez bankaları neden rezerv biriktirir? Esasında bu sorunun cevabı basit: İşte, dış borçların ödemesini gerçekleştirmek için, para ve kur politikalarını desteklemek için, kriz zamanlarında yaşanan şokların olumsuz etkilerini en aza indirmek için. Şimdi, Mehmet Şimşek de bu soruya şöyle demişti: "Biz bu rezervleri bugünler için biriktirdik." Yani esasında biriktirme sebeplerini saydım yani Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasının bu rezervlerini siyasi iktidarın heybesindeki turpları çıkartması için, siyasi darbe yapması için, yargı eliyle bir darbe yapması için biriktirmedik; iki yıl boyunca biriktirdiğimiz rezervlerimizi ne yazık ki bir kişinin iktidarda kalma hevesi nedeniyle, iktidarını devam ettirme arzusu nedeniyle eritmiş olduk. Merkez Bankasının en büyük görevi fiyat istikrarını sağlamak. Enflasyondan bahsetti arkadaşlarımız. Aylık enflasyon yüzde 3, nisan ayı enflasyonu yüzde 3. Avrupa Birliği enflasyon ortalaması yıllık yüzde 2,5. Ülkemizde aylık enflasyon yüzde 3, Avrupa Birliğindeki -Eurostat verilerine göre- Avrupa ülkelerinin ortalama yıllık enflasyonu yüzde 2,5. Türkiye'deki yıllık enflasyon 37,86. Daha önce bakmıştım, Ukrayna ile Rusya uzun zamandan beri savaşıyor, her iki ülkenin yıllık enflasyonlarını topladığınız zaman Türkiye'nin yıllık enflasyonu yapmıyor. On iki aylık ortalama da yüzde 48,73; gıda enflasyonu yüzde 36,09. Arkadaşlar, biz bu memlekette yılbaşında asgari ücrete yüzde 30 zam yaptık, asgari ücret 22.104 liraya çıktı; memur maaşlarına ve emekli maaşlarına yüzde 11 ile yüzde 15 arasında zam yaptık ve karşılaştığımız rakamlar bunlar. On iki aylık ortalama yüzde 48,73.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Bakırlıoğlu, buyurun.

AHMET VEHBİ BAKIRLIOĞLU (Manisa) - Toparlayacağım.

Yani, Mayıs ayında kira kontratını yenilemek zorunda olan bir emeklimiz diyelim ki 15 bin lira -15 bin lira kira bulmak zor ama 15 bin lira kira verdiğini varsayalım- kira veriyor olsun; kirası devletin vermiş olduğu rakamlara göre yüzde 48,73 yani yaklaşık yüzde 50 artacak yani 15 bin lira olan kira 22 bin liraya çıkacak, 23 bin liraya çıkacak; yani, bu akıl alır gibi değil. Bu insanların bu şartlarda yaşama şansı neredeyse yok. Yıl sonundaki hedefiniz yüzde 24'tü, üst limit yüzde 29'du; bu rakamlarla hâlen daha bu hedeflere ulaşabileceğinizi düşünüyor musunuz?

Ya, bir de hakikaten, bu memlekette ciddi bir şekilde faiz oranları çok yüksek ve bundan artık iş dünyası feryat etmeye başladı. En başta Adalet ve Kalkınma Partisinin Genel Başkan Yardımcısı geçtiğimiz...

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Evet, Sayın Bakırlıoğlu, süreniz doldu.

AHMET VEHBİ BAKIRLIOĞLU (Manisa) - Diğer arkadaşlara tanınan müsamananın bir kısmını sizden...

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sözcülere tanıyorum Sayın Bakırlıoğlu.

AHMET VEHBİ BAKIRLIOĞLU (Manisa) - Yok, herkese tanındı siz yokken.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Yok, yok. Ben yokken nasıl tanındı?

AHMET VEHBİ BAKIRLIOĞLU (Manisa) - Tanındı, tanındı; siz yokken neler neler oldu.

Ben size tüketici kredisi rakamlarından bahsedeyim: şu anda ortalama yüzde 67,5. Ticari kredi KMH dâhil yüzde 62, ticari kredi KMH hariç yüzde 57. Yüzde 57 faizle insanlar nasıl iş çevirecekler?

Mesela bir tüketici kredisi... Kendim girdim baktım; 100 bin lira ihtiyaç kredisi çekmeye niyetlenmiş olsam yüzde 5'lik bir oran var; 100 bin lira için yirmi dört ayda vereceğim para 205 bin lira yani yirmi dört ay taksitli -yani valör bir yıl oluyor- bir yıl içerisinde vereceğim para 205 bin lira. Bunun 80.500 lirası faiz, yaklaşık 25 bin lirası KKDF ve BSMV. Allah aşkına ya, yüzde 30 faizin... Ya, ben 80 bin lira faiz veriyorum ve bunun üzerinden 30 bin lira da vergi veriyorum; dünyanın neresinde böyle bir şey var?

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Bakırlıoğlu, teşekkür ediyorum.

AHMET VEHBİ BAKIRLIOĞLU (Manisa) - Son bir kere... Toparlıyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Verdim, açtım, iki defa açtım.

AHMET VEHBİ BAKIRLIOĞLU (Manisa) - O zaman şuna... Şu çok önemli bir şey ama, hakikaten merak ettiğim bir şey, ondan sonra toparlayacağım.

Sunumunuzda...

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Bakırlıoğlu...

RAHİMİ AŞKIN TÜRELİ (İzmir) - Sayın Başkan, tamamlasın.

AHMET VEHBİ BAKIRLIOĞLU (Manisa) - Ama bu soru önemli Sayın Başkan, tamamlayacağım.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Mutlaka önemli ama...

AHMET VEHBİ BAKIRLIOĞLU (Manisa) - Otuz saniye...

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Şimdi, değerli arkadaşlar, burada mesele değil, mesele kuralları işletmek.

AHMET VEHBİ BAKIRLIOĞLU (Manisa) - Tamam.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Ben sözcülerle alakalı başta da söyledim, hepiniz de kuralı biliyorsunuz; lütfen, konuşmalarımızı buna göre organize edelim. Burada olunca bu örnek teşkil ediyor; "Bakırlıoğlu'na verdiniz, bize niye vermediniz?" diyor, öbürü... O zaman işin içinden çıkamıyoruz.

AHMET VEHBİ BAKIRLIOĞLU (Manisa) - Ya, zaten çok fazla bir kalabalık yok.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Önemli değil.

AHMET VEHBİ BAKIRLIOĞLU (Manisa) - Olsa zaten ben o kadar şey yapmam.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Arkadaşlar, önemli değil.

AHMET VEHBİ BAKIRLIOĞLU (Manisa) - Bitmişti Başkan şimdiye kadar yani şu an bitmişti.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Biliyorum, biliyorum. Önemli olan, kuralları işletmek.

Dolayısıyla, değerli arkadaşlar, şimdi, burada bir spekülasyon yapıldı ben yokken kurallar işletilmemiş diye; Orhan Bey'le ben konuştum, işletmiş. Dolayısıyla...

İSMAİL GÜNEŞ (Uşak) - Onlar söylüyor Başkanım.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Onlar söylüyor ya, ben de tutanaklara baktım, işletmiş.

CEVDET AKAY (Karabük) - Ben bir kere uzatarak konuştum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Evet, herkes uyuyor.

AHMET VEHBİ BAKIRLIOĞLU (Manisa) - Ben kaç defa uzattım?

BAŞKAN MEHMET MUŞ - İki...

AHMET VEHBİ BAKIRLIOĞLU (Manisa) - O zaman onlara niye kıyak geçtiniz?

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Ya, işte, geçmemem lazımdı.

AHMET VEHBİ BAKIRLIOĞLU (Manisa) - Neyse...

RAHMİ AŞKIN TÜRELİ (İzmir) - Sayın Başkan, cimriliğe gerek yok, buraya altı ayda bir geliyor arkadaşlarımız.

Tamamlasın.

AHMET VEHBİ BAKIRLIOĞLU (Manisa) - Sunumunuz için teşekkür ederiz.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Teşekkür ediyorum.

Sayın Bozdağ, sizin...

HEVAL BOZDAĞ (Ağrı) - Söz talebim var, kısaca.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Buyurun.

IV.- AÇIKLAMALAR

1.- Ağrı Milletvekili Heval Bozdağ'ın, Adana Milletvekili Ayyüce Türkeş Taş'ın, Merkez Bankasının faaliyetleri hakkında yapılan bilgilendirme sunumuyla ilgili konuşmasında geçen bazı ifadelerine ilişkin açıklaması

HEVAL BOZDAĞ (Ağrı) - Sayın Başkan, teşekkürler.

Sayın Ayyüce Türkeş bir söz kullandı Sayın Sırrı Süreyya Önder'le ilgili olarak. Hani anısına saygı ve burada bulunmam itibarıyla ve sorumluluk gereği aslında söz aldım. Öncelikle Ayyüce Türkeş Hanım'a da geçmiş olsun dileklerimi iletiyorum; konudan haberdar değilim, burada haberdar oldum.

Şimdi, Sırrı Süreyya Önder yalnızca İmralı'yla ya da Sayın Öcalan'la görüşmedi, Sayın Erdoğan'la da görüştü, AKP heyetleriyle de görüştü, diğer siyasi partilerle de görüştü. Buradaki rol ve sorumluluğu aslında bir barış insanı olmasıyla ilgiliydi, barış emekçisi olmasıyla ilgiliydi. Evet, ulak, elçi yani ama kendisi bir barış elçisi; zor bir görev ve sorumluluk olduğunu aslında hepimiz deneyimledik ve bu sorumluluğun yükünün ne kadar ağır olduğunu ve paylaşılması gerektiğini aslında bu süreç içerisinde hem taziye sırasında insanların ilgisi, tüm siyasi partilerin -hangi yelpazeden olursa olsun- taziye dileklerini iletmeleri, gelmeleri, acıyı paylaşmaları bize gösterdi. Şiddet dilinin, ötekileştiren dilin aslında artık önümüzdeki süreçlerde ne Türkiye halklarına ne de siyasete bir faydası aslında olmayacak, olmayacağını düşünüyoruz. Bu yüzden de uzlaşabilmenin en azından en alt limiti dahi olsa o sınırlarda buluşabilmenin imkânlarını yaratmamız gerektiğini ben ifade etmek istiyorum.

Sırrı Başkanımı tekrardan saygıyla anıyorum, anısı önünde de eğiliyorum.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Teşekkür ederim.

AYYÜCE TÜRKES TAŞ (Adana) - Ben de bir kelime söyleyebilir miyim?

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Değerli arkadaşlar, bir müsaade edin. Ben bundan dolayı olduğunu... Şöyle...

AYYÜCE TÜRKES TAŞ (Adana) - Bir açıklama...

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Arkadaşlar, bir müsaade eder misiniz.

Biliyorsunuz, ben başından beri Genel Kuruldaki alışkanlıklarımızı ve usullerimizi buraya taşımayacağımı söyledim. Sadece sözcülere söz veriyorum ve karşılıklı "O bana sataştı. Biz ona..." Lütfen, herkes görüşünü söyledi. Uzatmak istemiyorum.

Teşekkür ediyorum.

Dolayısıyla, böyle bir usule burada izin vermeyeceğim.

ERHAN USTA (Samsun) - Açıklama...

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Hayır Sayın Usta, şöyle: Ben söz verdim kendisine, kendisi konuştu. Dolayısıyla bir daha bir açıklama... Bu Genel Kurul usulü oluyor. Biliyorsunuz, bunu yapmıyorum. Dolayısıyla herkes görüşünü söyledi. Millet takdir edecek. Tutanaklarda var.

III.- SUNUMLAR (Devam)

1.- Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Başkanı Fatih Karahan'ın, 1211 sayılı Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Kanunu'nun 42'nci maddesi gereğince Merkez Bankasının faaliyetleri hakkında bilgilendirme sunumu (Devam)

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Güneş, buyurun.

İSMAİL GÜNEŞ (Uşak) - Teşekkür ederim Başkanım.

Sayın Başkanım, değerli milletvekillerimiz, Sayın Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası Başkanımız ve değerli bürokratlar ve basın mensupları; ben de hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Sözlerime başlamadan önce, Irak'ın kuzeyinde şehit olan Uzman Çavuş Önder Özen'e Cenab-ı Allah'tan rahmet diliyorum; ailesine ve milletimize başsağlığı ve sabırlar diliyorum.

Aynı şekilde, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkan Vekili Sırrı Süreyya Önder'e Cenab-ı Allah'tan rahmet diliyorum ve sevenlerine, DEM PARTİ'sine başsağlığı diliyorum.

Diğer taraftan, tabii ki hafta sonu gerçekleştirilen ve siyasete yapılmış bir saldırı olarak değerlendirdiğimiz Cumhuriyet Halk Partisi Genel Başkanı Özgür Özel'e yapılan saldırıyı ve aynı şekilde Ayyüce Türkeş Milletvekilimize yapılan saldırıyı da kınadığımı ifade etmek istiyorum.

Tabii, Merkez Bankasının temel görevi: Birincisi fiyat istikrarı, ikincisi de enflasyonla mücadele.

Tabii, AK PARTİ iktidarlarında enflasyonla mücadelede çok önemli mesafeler katedildi. Enflasyon yüzde 30'lardan alınıp yüzde 4'lere kadar ve faizler de yüzde 6,5'lara kadar indirildi. Tabii ki Türkiye'de birçok olay yaşandı ve olaylara baktığımız zaman, işte, AK PARTİ iktidarına dönük olarak yani 2007'deki e-muhtıradan başlayarak 2012'deki MİT krizi olsun, yine, 28 Mayıs 2013'teki

Gezi Parkı olayları neticesinde Türkiye'nin karıştırılmak istenmesi olsun ve aynı şekilde 17-25 Aralık 2013'teki ekonomik darbe girişimi olsun, yine, 15 Temmuz 2016'daki hain darbe girişimi; tabii ki bunların hepsi bizim ekonomimizi etkilemiştir ve geriye dönüp baktığımız zaman esas bizim sorunuz, tabii, Türkiye'de ikili para sisteminin olmasıdır.

Şimdi, yani dolar kuru 1974 yılında 6 TL'ymiş ve 2004 yılında dolar kuru tam 1 milyon 394 bin liraya çıkmış yani aşağı yukarı, baktığınız zaman çok fazla bir artış var. Ve AK PARTİ iktidarları döneminde, tabii, belli bir süre diyelim ki dolar kuru aynı yerlerde kalmış. Tabii, bu dönemde, Türkiye'ye para girişinin çok olduğu dönemlerde dolar kurunun aynı yerde kalması da aslında doğru bir adım değil ve belki de onların sancılarını, zararlarını biz bugün çekmekteyiz. "Bu neden kaynaklanıyor?" dersiniz, tabii ki Türkiye'nin bir dolar rezervi var, herhangi bir siyasi olay da olabilir veya dış girişim de olabilir; işte Trump'ın "Biz, Türkiye'yi mahvetmek istedik ve ekonomik saldırı yaptık." gibi bazı olaylar neticesinde de sınırlı ölçüde olan dolar kurumuzu maalesef bunu karşılamakta yetersiz. Buradaki en büyük handikaplarından biri olarak ben şunu görmekteyim: Türkiye'de vatandaşların yabancı döviz cinsinden mevduat oluşturabilmelerini en büyük yanlış olarak görüyorum. Burada dünyanın hangi ülkesi olursa olsun vatandaşların hepsi elindeki o ülkenin para birimini bırakıp da diyelim ki dövize yönelirse bunu hiçbir ülke sağlayamaz ve geçtiğimiz yıllarda mesela Rusya'nın -yanlış hatırlıyorsam- 300 milyar dolar rezervi vardı, orada bile bunu karşılayamadı. Buna mutlaka bir çözüm bulmamız gerektiğini ben düşünüyorum. Bunun gibi ekonomik krizler diyelim ki bu dünya konjonktüründen kaynaklansın, siyasi krizden kaynaklansın, diyelim ki işte bizim yaşadığımız Covidin neticesindeki bazı işte, navlun fiyatlarının, enerji fiyatlarının artışından kaynaklansın, bizim bunlara bizim çözüm olarak sunduğumuz nedir? Kardeşim, işte, dolar yükseliyorsa, dolara talep olduysa; dolar yükselince enflasyon olur ve onun karşısında siz faizleri yükseltiyorsunuz ve neticesinde o bir iki yıl doları belli bir seviyelerde tutuyorsunuz, yabancı ülkelerin vatandaşları geliyorlar, dövizlerini bozduruyorlar; yüzde 50'den 100'den... İşte, 1994 krizinde, Tansu Çiller döneminde, yanlışlıyorsam altı aylık faizler yüzde 100'e çıktı ve dolayısıyla da belli bir sürede dövizini 2'ye katlayıp çıkıp gidiyor ve sürekli bizi yabancılar soyuyor. Benim görebildiğim kadarıyla, burada, diyelim ki, muhalefet partilerinden de bu çözüm haricinde bir çözüm önerilmedi. İşte, Sayın Cumhurbaşkanımız düşük faiz politikasını uyguladı. Politika doğruydu ama buradaki tabii, rezervler sınırlıydı ve eğer rezervlerimiz bizim daha güçlü olsaydı, vatandaşlarımızın da döviz almasını engelleyecek, döviz mevduat olarak kullanmasını engelleyecek bir sistem olmasaydı, döviz artmayacaktı, döviz artmayınca enflasyon olmayacaktı, belki buralara gelmeyecektik. Şimdi muhalefetin uzun süreden beri savunduğu politikaları uyguluyoruz ve bunun 2 tane yöntemi var ama neticede buna kalıcı bir çözüm bulmamız lazım.

Tabii, ben ekonomist değilim ama burada benim gördüğüm şu: Türkiye'de vatandaşın dövize yönelmesini, dövizi mevduat olarak kullanmasını engellemenin bir yolu vardır diye ben düşünüyorum. Nedir o? Diyelim ki Türkiye'de dövize yönelik, dövize endeksli, diyelim ki dolara endeksli, euroya endeksli veya altına endeksli bir dijital para sistemi çıkarttırılabilir ve vatandaşın yatırımları bu dijital para üzerinden yaptırılabilir, asla döviz bulundurulması, döviz alınması yasaklanır ve ihracat, ithalat yapacak insanların bankadan resmi işlemleri yapılırsa bu olay belki çözülebilir diye ben düşünüyorum. Şimdi, tam bilmiyorum ama 240 milyar dolarlık bir döviz rezervi varsa bunun yaklaşık herhâlde 120-130 milyar doları kişisel mevduatlara bağlı. Dolayısıyla da bizim bu kadarlık bir döviz rezervimizle bu vatandaşın ani yönelmeleri neticesinde bunu karşılamamız mümkün değil diye düşünüyorum. Oysa sizin altın, euro, dolar bazından dijital paraya da ne kadar vatandaş alım-kâr olsa da bunun neticesini siz Türk lirası cinsinden vereceksiniz ve dolayısıyla da döviz hareket ettirmeleri mümkün olmayacak diye düşünüyorum ben. Yani, buna köklü bir çözüm bulmamız lazım. Bunu, hangi hükümet gelirse gelsin, dıştan birtakım etkilerin olduğu dönemde veya vatandaşın manipüle olduğu dönemde... İşte diyorlar ki arkadaşlar "19 Martta darbe girişimi yaptınız." Biz öyle bir şey yapmadık ama gördüğümüz kadarıyla arkadaşlar ekonomik darbe girişimi yapmışlar ve neticede, herhâlde bildikleri insanlara, ülkelere diyelim ki, döviz aldırılmışlar ve neticede dövizin yükselmesine sebep olmak istemişler ama neticede de burada da Merkez Bankamız bunu karşılamış ve döviz olduğu yerde tutmuş. Eğer siz döviz olduğu yerde tutamazsanız enflasyonla mücadele etmeniz de mümkün değil diye düşünüyorum ben.

Tabii, burada, diğer taraftan, ekonomimizin düzelmesi için "Merkez Bankamız bağımsız mı, değil mi?" diye hep soruyorlar ama bunun en yakın örneğini... Merkez Bankası bu gibi spekülasyon olaylar karşısında, işte, enflasyon düşme eğilimine girdiği dönemde faizleri sabit tutmamış ve 3,5 puan artırarak kendisinin bağımsız olduğunu ve serbest bir şekilde hareket edebildiğini göstermiştir. Tabii ki bu süreçlerin hepsini atlatacağız. Burada önemli olan psikolojidir yani buna inanmaktır. Eğer buna vatandaşlarımız ve hepimiz inanırsak ve bizler dövize yönelmezsek bunu hep beraber düşürebiliriz ama 85 milyon vatandaşın hepsi dövize yönelirse kim Merkez Bankası Başkanı olursa olsun veya rezervinin ne kadar olursa olsun bunu düşürmeniz mümkün değildir.

Ben, tabii, burada, aslında, Merkez Bankasının yaptığı iyi şeylerden bir tanesinden de bahsetmek istiyorum. AK PARTİ iktidarlarında... Merkez Bankasının 2002 yılında altın rezervi 119 tonmuş ve bunun parasal karşılığı 1 milyar dolarmış. Bugün 2025 yılında Merkez Bankasının altın rezervi 771 ton ve parasal karşılığı 81,8 milyar dolardır ve sadece bununla da kalmamış, aynı zamanda, Merkez Bankası daha önce önceki dönemlerde İngiltere'de, Amerika'da olan altınlarının büyük bir kısmını -tam bilemiyorum, tam rakamları var ama bende yok- 550 tonunu da Merkez Bankamızda saklayarak daha bağımsız bir devlet oluşturmuştur. Dolayısıyla da burada yapmamız gereken şey, Merkez Bankasının politikalarına hep beraber sahip çıkarsak, buna hep beraber inanırsak bunu düşürebiliriz. Ben bugün bu ülkeyi hepimizin olarak görüyorum ve dolayısıyla da Merkez Bankamızın bu yöndeki çalışmalarını da takdirle karşılıyorum. Ben, inşallah, iki üç ay sonra bu piyasalar değişecek ve dolayısıyla da enflasyon inmeye devam edecektir diye düşündüğümü ifade etmek istiyorum.

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) - Enflasyon nasıl düşecek?

İSMAİL GÜNEŞ (Uşak) - Sayın Başkanımıza ve ekibine çalışmalarından dolayı başarılar dilerim.

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) - Enflasyon nasıl düşecek?

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Teşekkür ediyorum.

Sayın Gürer, ben gördüm sizi, geldiğinizi gördüm; hissettirmenize gerek yok.

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) - Ağustos ayında elmanın kilosu 400 lira ya!

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Geleceğiz Niğde'ye, geleceğiz.

Sayın Erdem, buyurun.

ORHAN ERDEM (Konya) - Sayın Başkanım, teşekkür ediyorum.

Merkez Bankası Başkanımıza, heyetine, sunumları için teşekkür ediyorum. Buradaki arkadaşlarıma saygılar sunuyorum.

Ben de Sayın Sırrı Süreyya Önder Meclis Başkan Vekilimize rahmet diliyorum, DEM PARTİ'mizin başı sağ olsun. CHP Genel Başkanına yapılan saldırı demokrasiye yapılmış bir saldırdır, kınıyorum ve dün defnettığımız şehidimiz Önder Özen'e rahmet diliyor, ailesine sabırlar diliyorum.

Değerli arkadaşlar, biz bu dönemde 3 Merkez Bankası sunumuna, 1 kez Gaye Hanım'ın, 2 kez de Başkanımızın sunumlarına şahit olduk. Tabii, bu konuda Komisyon Başkanımıza da teşekkür ederiz; bir kez yapılan bu sunumlar altı ayda bir yapılıyor, Meclisimizin bilgilendirilmesi açısından önemlidir.

Ben notlar alıyorum, ilk sunuma da baktım, sonrakine de şimdikiye de. Bir kere şunu net görüyoruz Başkanım, tebrik ediyorum sizi: Enflasyonda bu dediklerimiz daha iyi olabilir mi? İyi var, daha iyi var, çok daha iyi var ama iyileşmelerin -bu zor coğrafyada enflasyondaki düşüş başta- olduğunu görüyoruz. Sunumlardaki, o ilk baktığımız sunumdaki enflasyon oranından bugün gelinen nokta... Kur korumalı mevduatın hepimiz Türkiye'nin üzerinde ekonomik bir sıkıntı yaratmasını konuşmuştuk, gelinen noktada artık bitme noktasına gelmiş. Türkiye'nin o günlerde konuştuğumuz CDS risk primleri dört yılın en düşük seviyesine inmiş, tüm dünyada bir miktar artsa bile en düşük seviyesine inmiş. Türkiye 2021 yılında gri listeye alınmıştı Mali Eylem Görev Gücü tarafından, o listeden çıkmış durumda. 2022'de yüzde 10-11'lere yaklaşan işsizlik bugün 7,9'lara -son açıklanan rakamda- inmiş durumda. Nisan ayı ihracatı bir önceki yılın aynı dönemine göre yüzde 8,5 artışla yüzde 20,9 olmuş. Bunların sayısını artırabiliriz. Görünüyor ki bu zor coğrafyada... Hani Birleşmiş Milletlerde Cumhurbaşkanımızın bir ifadesi vardı "Sizlerin televizyonlarda izlediğiniz o savaşların, kargaşanın, terörün ben tam ortasından geliyorum." diye, gerçekten zor bir ülkeyiz. Bütün civarımızda yaşanan savaşlara rağmen bunları başarabildik, Allah'ın izniyle hedeflerimize de ulaşacağımıza inanıyorum. Sayın Kısacık'ın dediği o Doğan görünümü Şahinlere hepimiz bindik ama elhamdülillah, artık, Türkiye, Bayraktar'ıyla, TB2'siyle, Akıncı'yla, GÖKBAY'la, ATAK'la, artık Şahin'i, Doğan'ı değil, Togg'uyla yollarda; eski Türkiye'nin dışında teknolojiye, üretimde güveni artmış bir ülke. Bu güven dünyaya ekonomide de yansıyor. Hepimizin ülkesi, daha iyi olmasını isteriz ama geldiğimiz nokta hayal bile edilemeyecek başarılarla dolu, daha iyisi için de uğraşacağız.

Tabii, Cumhuriyet Halk Partili arkadaşlarımızın "19 Mart darbesi" ifadelerine... Kendilerine saygı duyuyorum, buradan da onları incitmek için demiyorum ama ortada bir olay var: Cumhuriyet Halk Partili birçok kişinin İstanbul Büyükşehirle ilgili ihbarları, yapılan yanlışları sonucu ta 2019'da başlayan bir dosyanın yargıda görüşülmesinden bahsediyoruz. Suçu yoksa zaten aklanacaktır. Türkiye demokratik bir ülkedir, hukuk yanlış yapar ama millet seçimlerde gereğini yapar; böyle bir ülkeyiz biz. Hiç kimsenin yanlış yapmasını da istemeyiz. Ben bu konuda hukuka, yargıya inanmamız gerektiğini, sonuçlarını görmemiz gerektiğini... Çok ciddi iddiaların olduğunu hepimiz biliyoruz. Bunu birazcık sabırla beklememiz gerekiyor diye düşünüyorum.

Tekrar sunum için teşekkür ediyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Teşekkür ediyorum.

Değerli milletvekilleri, Komisyon üyesi sayın milletvekillerinin söz taleplerini karşıladık, şimdi de Komisyon üyesi olmayan sayın milletvekillerinin söz taleplerini karşılayacağız. Söz talebinde bulunan milletvekilleri lütfen sisteme girsinler.

Değerli milletvekilleri, süreniz beşer dakikadır, bir süre uzatımı olmayacak, lütfen konuşmalarınızı buna göre planlayın.

İlk olarak Sayın Özlale'yle başlayacağız.

Sayın Özlale, buyurun lütfen.

ÜMİT ÖZLALE (İzmir) - Sayın Başkan, teşekkür ederim.

Herkesi saygıyla selamlıyorum.

Şimdi enflasyon düşerken can acıtır çünkü fiyatlar yükselir ama ücretler o kadar yükselmediği için alım gücünde bir düşme olur ama daha can acıtıcı olan, enflasyonu düşürürken katlanılan toplumsal maliyettir; şimdi biz bu toplumsal maliyeti yaşıyoruz yani o bakımdan, bu sürecin istihdam açısından, krediler açısından can acıtıcı olması literatürle uyumsuz değil, şu anda dezenflasyon programı oldukça toplumsal maliyeti yüksek bir program. Dünyada enflasyonu düşürmek isteyip de düşürememiş tek bir ülke yok, sadece enflasyonun çıkış sebebini anlayalım ve ona göre çözümler üretelim. Peki, neden Türkiye'de enflasyon istediğimiz hızda düşmüyor? Benim burada görebildiğim şeylerden bir tanesi, bir, Merkez Bankasının yani buradaki Merkez Bankası yetkililerinin hiç günahı olmayan iki tane şey var. Bunlardan bir tanesi, sizden önce çok kötü, çok sorumsuz ve kur korumalı mevduat sistemiyle beraber de Türkiye'deki servet aktarımını da servet dağılımını da olumsuz etkileyecek bir program yapıldı. Siz eğer gelmeseydiniz ve eski yönetim yani Sayın Kavcıoğlu yönetimi devam etseydi biz bugün burada çok daha vahim bir tabloyu konuşuyorduk. İlk önce, kötü bir miras devraldınız.

İkincil şanssızlığınız da bence enflasyonu düşürürken çok yalnız kaldınız. Yani ben sizin sunumunuza baktığım zaman, doğal olarak, bir Merkez Bankası Başkanı olarak sizler küresel görünümünden, enflasyon dinamiklerinden bahsediyorsunuz ama burada mesela detaylı bir ekonomik görünüm raporu olsaydı ben tarımla ilgili birkaç tane daha slayt görmek isterdim, ben burada ticaret politikasıyla ilgili 1-2 tane daha slayt görmek isterdim ya da ben burada maliye politikasıyla ilgili birkaç tane daha slayt görmek isterdim çünkü tarımdaki, maliye politikasındaki, ticaret politikasındaki bu yapısal problemler bugün enflasyonun istediğimiz hızda düşmemesinin temel sebeplerinden bir tanesi. Ben para politikasının uygulanmasını, genel çerçeveyi doğru buluyorum. Hemen size bir soru sorayım burada: Mesela son Merkez Bankası faiz kararlarından sonra orta ve uzun vadeli faizlerin düştüğünü tahmin ediyorum yani "yield curve"e baktığınız zaman düşmüştür diye düşünüyorum ki ekonomi için önemli olan şey budur. Yani enflasyonda bir değil, birden fazla faiz vardır, önemli olan orta ve uzun vadeli faizlerin -eğer enflasyon beklentisinde bir düşme olursa- düşmesidir. Dolayısıyla, ben bu faiz kararlarını bir akademisyen ya da bir teknokrat olarak eleştirmiyorum, eleştirdiğim nokta, sizin çok yalnız bırakıldığınız, o yüzden de enflasyonu 38'den 37'ye kadar indirirken de bunun toplumsal maliyetinin çok yüksek olması. Maliye politikası tarafında benden önceki değerli milletvekillerinin eleştirdiği birçok konu çok haklı. Vergiyi artırırsanız sadece enflasyon yaratırsınız. Enflasyonu yaratmamanız için de maliye politikasının size destek olması lazım. Orada bir şey görmüyoruz; tarım tarafında görmüyoruz, sanayi tarafında görmüyoruz, ticaret tarafında üretim zincirindeki o

monopol yapının dağılmadığını görmüyoruz ve bütün yük sizin üzerine bırakılıyor. Ben bunun dezenflasyon programının tamamına yapılmış önemli bir eleştiri olarak görülmesini isterim. Merkez Bankasının burada yapabileceği çok fazla bir çerçeve yok.

Bunun dışında, tabii, beklentiler önemli. Beklentilerin neden istediğiniz kadar düşmediği de bence burada saklı. Neden mesela hane halkı beklentileri en yüksek seyreden beklentiler? Çünkü hane halkının en temelinde, dar ve orta gelirli vatandaşların en temelinde gördüğü şey gıda ve kira, gıda ve kirada ise hiç iyileştirme yok. O yüzden de hane halkı beklentileri ya da reel sektör beklentilerini piyasa katılımcıları kadar fazla artırmıyor. O tarafta da sizin yapabileceğiniz bir şey yok. Yani kira fiyatları tarafında sadece talebi baskılayarak problemi çözebileceğinizi sanmıyorum ya da aynı şey gıda için de geçerli.

İki nokta var, bunlardan bir tanesi rezerv yeterlilikle ilgili. Birçok rezerv yeterlilik rasyosu var; mesela, Guidotti-Greenspan Yeterlilik Rasyosu'na göre şu anda 1'in altında gibi duruyoruz. IMF'nin de "sufficiency reserve requirement ratio"larına göre de çok iyi durumda değiliz. Bununla ilgili sizden bir açıklama beklerim.

Hemen bir şey eklemek gerekirse o da şudur: İstihdam. Değerli Milliyetçi Hareket Partisi üyesi Mustafa Bey istihdam ve üretimden bahsetti. Türkiye'deki büyüme ve istihdam hissettirmiyor yani yüzde 3,5 büyüdüğü zaman ekonomi, ülkenin neredeyse tamamı bu 3,5'luk refah artışının hissetmiyor. Yani bizim hissedilmeyen bir büyümemiz var.

İşsizlik oranıyla ilgili çok fazla bir şey söylemeye gerek yok. Türkiye'nin hâlâ sadece üçte 1'i çalışıyor. Dolayısıyla demografik fırsat penceresinden...

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Buyurun, devam edin.

ÜMİT ÖZLALE (İzmir) - Dolayısıyla orada işsizlik verilerine bakmak ekonomiyle haşır neşir olan insanları sadece gülümsetir. Burada bakmamız gereken şey Türkiye'de kaç kişinin çalıştığı. Nüfusun üçte 1'i çalışıyor. Çalışanların da yarısına yakını asgari ücret alıyor, asgari ücret de açlık sınırının altında. Dolayısıyla işsizlik, istihdam ve büyüme verilerine bakarken bence bizim yaklaşımımız istihdam oranı ve ücretler üzerinden olmalıdır. Türkiye'nin bana göre işsizlik değil istihdam yaratamama sorunu vardır. Türkiye'nin de bir asgari ücret değil temelinde bir ücret sorunu vardır ve ücretlerin bu kadar düşük olduğu ve büyümenin aslında potansiyelin bu kadar altında olduğu bir yerde enflasyonun hâlâ yüzde 38'den ancak ve ancak yüzde 37'ye faiz kararlarıyla beraber düşmesi bence dezenflasyon programının hem Türkiye'deki hane halkı tarafından hem piyasa katılımcıları tarafından hem de uluslararası yatırımcılar tarafından satın alınmadığını gösteriyor.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Öztrak, buyurun.

FAİK ÖZTRAK (Tekirdağ) - Teşekkür ediyorum Sayın Başkan.

Plan ve Bütçe Komisyonunun değerli üyeleri, değerli milletvekilleri, Merkez Bankasının değerli bürokratları ve diğer bürokratlar, basın mensupları; hepinizi saygıyla selamlıyorum konuşmama başlarken.

Sayın Başkan, şimdi, tabii, Merkez Bankasının başında yeni bir ekip var, bir yıl da geçti; tecrübeli bir ekip, genç bir ekip, iyi yetişmiş bir ekip, bazılarını geçmişten tanırım, son derece değerli ekonomistlerdir ve Merkez Bankasının sermayesi de güvendir. Şimdi, ben bu rapora baktığım zaman açıkçası bu raporda bana güven veren bir şey görmedim yani bu raporda 19 Martta ne oldu yani piyasalarda ne oldu bununla ilgili hiçbir şey yok. 50 milyar dolar rezerv neden satıldı, nasıl satıldı? Hazineyle yapılan hangi protokol çerçevesinde yine kamu bankaları üzerinden arka kapıdan satıldı? Bununla ilgili bir açıklama da yok. Şu rapora baktığım zaman... Meşhur film vardır, eve birileri girer, adam da eşiyile beraber yatak odasında, eşi "Birileri var evde, bir ses geliyor." der, adam "Kedidir, kedi." der, odadan çıkamaz, korkar. Bu rapor da biraz öyle bir rapor. Merkez Bankası, biraz önce söylediğim gibi, bir güven müessesesi olduğu için olanı biteni açıkça söylemelidir. Merkez Bankası neden faizi artırdı, neden faizi artırmak zorunda kaldı? Şimdi diyorsunuz ki, tamamen dışarıdan geldi gibi bir hava var burada. Dışarıdan gelen bir şey yok, rakamlara baktığınız zaman büyük ölçüde her şey içeriden yani dışarıyı bizi çok az etkilemiş, esas bizi etkileyen içeride olan biten. Bence bu raporu Merkez Bankası "web" sayfasına hiç koymasın "Ben Mecliste bunları anlattım." diye. "Evet, ekonomide bir sıkıntı oldu, ben bu sıkıntıya müdahale ettim; şu kadar rezerv sattım, şu şekilde sattım, faizleri de bu şekilde arttırdım. Bu tür sıkıntıların her zaman bir bedeli vardır." Bunu demeniz lazım diye düşünüyorum. Bu, tabii, benim kendi görüşüm.

Diğer taraftan, yine güven bakımından önemli olan saydamlıktır. Yanlış hatırlamıyorsam, geçen sene siz bir patika vermiştiniz üçer aylık; mevsimlik düzeltmesi yapılmış ortalama enflasyon rakamı. Bu sene öyle bir şey -ben mi atlardım bilmiyorum ama- görmedim. Bu da bence bir an önce verilmeli ve yeni duruma göre de revize edilerek verilmeli diye düşünüyorum.

Rezervi söyledim, 50 milyar dolar rezervi nasıl sattığınızı. Hangi? Bu eski protokole göre mi sattınız, Hazineyle yeni bir protokol mü yaptınız, bunların hepsine bir bakmak lazım.

Bir de son olarak şunu söyleyeyim: Merkez Bankasının "web" sayfasına girdiğim zaman Türkiye'de kur rejiminin dalgalı kur olduğu yazıyor. Buna karşılık Uluslararası Para Fonunun ülkelerdeki kur rejimine ilişkin sayfasına girdiğimde Türkiye artık dalgalı kur rejimi uygulayan ülkeler arasından çıkmış vaziyette.

Benim son söyleyeceğim şu: Hukuk devleti açığını, yapısal hâle gelmiş olan hukuk devleti açığını para politikasıyla kapatamazsınız. Bunu kabul ediyorum, bu mümkün değil ya da bunun maliyeti çok yüksek olur, öyle 4 puanlık, 5 puanlık faiz artışları değil. Biraz önce, işte "Tansu Hanım zamanında yüzde 100'e çıkmıştı faizler." denildi. Tabii, kalkıp uçaktan "İhaleleri iptal ettirdik." diye açıklama yaparsanız faizler de oraya çıkar yani bunlar hep bizim yaptığımız hatalardan dolayı oluyor, bizdeki yönetimin yaptığı hatalardan da oluyor ama Merkez Bankası bir güven müessesesi, tekrar söylüyorum. İşte, bakın, Jerome Powell ile Trump arasındaki ilişkiye. Trump "Görevden alacağım." diye geldi, "İstifa edecek misiniz?" dediler, Powell "Hayır, istifa etmeyeceğim." dedi. Bugün Trump çıktı "Merkez Bankası Başkanını görevden almayacağım." demek zorunda kaldı. Siz Merkez Bankası'sınız. Benim kendi kanaatim, bu, baktığımız zaman, neyse bunu açıkça söylemek lazım. Ya, niye benim CDS'im dünyadaki diğer ülkelere göre daha fazla artıyor şu ilk 4-5 ayda? Niye benim faizlerim, faiz beklentilerim diğer ülkelere göre daha fazla artıyor?

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Evet, tamamlayın lütfen.

FAİK ÖZTRAK (Tekirdağ) - Son bir şey söyleyeceğim.

Niye benden portföy çıkışı diğer ülkelerden daha fazla? Dolayısıyla, yani siz, Merkez Bankası olarak bu işler dışarıdan oldu, bizden değil kervanına katılmayın derim.

Çok teşekkür ediyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Teşekkür ediyorum.

Sayın Çorabatır, buyurun lütfen.

SURURİ ÇORABATIR (Antalya) - Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Ben de Meclis Başkan Vekilimiz Sayın Sırrı Süreyya Önder'i rahmetle anıyorum. Sayın Genel Başkanımıza yapılan saldırıyı da şiddetle kınıyorum. Aynı zamanda, Ayyüce Türkeş Taş'a da geçmiş olsun dileklerimi iletiyorum. Şehidimizi de rahmetle anıyorum.

Ben Sayın Merkez Bankası Başkanımıza üst üste sorular soracağım. Enflasyon hedeflemesi çerçevesinde güncel para politikası duruşunuzun dezenflasyon süreciyle uyumunu nasıl değerlendirmektesiniz? Model tahminlerinizde sapmanın başlıca nedenleri nedir? Sıkı para politikasının çıktı açığı, iç talep ve fiyatlama davranışları üzerindeki aktarım mekanizmaları ne ölçüde etkin çalışmaktadır? Para politikasının dezenflasyon sürecinde yeterliliği açısından makroihtiyati önlemler ve yapısal politikaların tamamlayıcı rolünü nasıl değerlendirmektesiniz? Kur oynaklığına müdahalede Merkez Bankasının rezerv yönetim stratejisinde bir değişiklik olacak mı? Rezerv birikiminde swap dışı net rezerv göstergesi öncelikli izlenen gösterge midir? Kur korumalı mevduatların çözülme süreci, finansal istikrar ve döviz kurları üzerindeki riskler daha ne kadar devam edecek, hangi oranda olacaktır, yükü ne kadar olacaktır? Cari işlemler dengesinin para politikasına duyarlılığı hangi çerçevede değerlendirilmektedir? Sıkı para politikasının cari açık üzerindeki etkisi ne ölçüde belirleyicidir? Sıkı para ve kredi politikalarının bankacılık sektörü kredi arzına etkileri nasıl izlenmektedir? Özellikle ticari kredilerde gözlemlenen yavaşlamanın makroekonomik hedeflere uyumu nasıl değerlendirilmektedir?

Sayın Başkan, burada, bugünkü konunun biraz da piyasa şartlarından konuşmak istiyorum. Ticari kredilere erişim ciddi oranda azaldı. Reel sektör temsilcileri yatırım kararlarını ertelemekte, hatta faaliyetlerini sonlandırmaktadırlar. Kredi faiz oranları ve mevduat getirileri arasındaki fark açılmakta, yatırımcı hem krediye erişim zorluğundan hem de faiz oranlarının yüksekliğinden dolayı yatırımlarını ertelemektedir. Sunumunuzda büyümeden, ihracattan, üretimden söz ettiniz; bu ortamda bu nasıl olacak? Reel sektördeki arkadaşlarımız kredilerini kapatıyorlar ama tekrar kullanamıyorlar. Faizler -29'uncu sayfada söylediniz- artıyor, gecelik faiz oranları da devamlı artıyor. Bundan dolayı maliyet yükleri de artmaya başladı, kredilerde teminat riskleri oluşmaya başladı. Faiz oranlarının yüksekliğini söylemiştim. Stratejik sektörler sınırlı destek sağlanıyor. Yatırımcıları teşvik etmek için ne gibi planlarınız var? Yüksek faizli kredi kullanımındaki eğilim KOBİ'lerin finansman bulma şansını ortadan kaldırıyor. Nasıl bir tedbir alacaksınız?

Sayın Başkan, ben yine piyasadan bana gelen bilgiler üzerinden bir şey sormak istiyorum size: Kredi kapatma komisyonları yani bir tarafta piyasada krediye ulaşım zor olmakla birlikte diğer tarafta da yüzde 1, yüzde 2 olan kredi kapatma komisyonları ne yazık ki özel bankalar başta olmak üzere 3 ile 5 arasında uygulanmaya başladı. Yani TL faizlerinin devamlı yükselmesinden dolayı geriye dönüp krediyi kapatmak istiyor, faaliyetine son vermek veya maliyetlerini düşürmek isteyen yatırımcı ne yazık ki bu komisyonlarla karşı karşıya kalıyor. Bununla ilgili bir araştırma yapacak mısınız? Lütfen, bu konuyla ilgilenmenizi rica edeceğim.

Turizm gelirleri içindeki... Biliyorsunuz, Merkez Bankasının özellikle döviz gelirinde, cari açığı kapatmada turizm sektörü çok önemli bir sektör. Burada ben iki senedir soruyorum, Maliye Bakanına sordum, Turizm Bakanına sordum, sizden önceki Merkez Bankası Başkanına sordum, cevap alamıyorum. Turizm gelirlerindeki net hata noksan geliri ne kadardır? Bunu öğrenmek istiyorum.

Biraz önce Sayın Erhan Usta söyledi, sizinle ilgili tecrübeden bahsetti. Size ve ekibinize -biraz önce Sayın Faik Bey de söyledi- baktığımda, dünyadaki Merkez Bankalarındaki sizin düzeyindeki kişilerle karşılaştırdığımızda eğitimlerinizle, tecrübelerinizle onlardan çok eksik kalır taraflarınız yok ama daha bağımsız hareket etseniz, daha özerk olsanız daha başarılı olur musunuz?

Teşekkür ederim.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Teşekkür ediyorum.

Sayın Kaya, buyurun lütfen.

AYKUT KAYA (Antalya) - Sayın Başkan, Değerli Komisyon üyeleri, Merkez Bankasının kıymetli temsilcileri; bugün burada sadece ekonomik göstergeleri değil, bu göstergelerin arkasındaki vatandaşımızın yaşadığı gerçekleri konuşmak zorundayız. Merkez Bankasının son kararıyla gösterge faizi yüzde 46'ya, politika faizi ise yüzde 49'a yükseldi. Bu, sadece bir ekonomik karar değil, aynı zamanda siyasi müdahalelerin ekonomiye yüklediği ağır fatura anlamına geliyor. 19 Martta İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanımıza yönelik yapılan siyasi operasyon piyasada ciddi bir kırılma yarattı. Bu operasyon olmasaydı Merkez Bankasının faizleri 250 baz puan daha indirmesi bekleniyordu ama operasyon geldi, döviz yükseldi, rezervler satıldı ve sonunda faizler yeniden artırıldı yani ekonomi öngörülebilir bir programla değil krizlerle, müdahalelerle, savrulmalarla yönetiliyor. Bu kararın arkasında 50 milyar doların üzerinde bir rezerv kaybı, yabancı yatırımcının ülkeden çıkışı ve yurt içindeki tasarruf sahibinin dövizle yönelmesi yatıyor. Merkez Bankası dövizle olan ilgiyi azaltmak için TL'ye yüksek getiri vadetmek zorunda kalıyor. Ancak bu politikanın faturasını kim ödüyor? İhracatçı ödüyor, üretici ödüyor, reel sektör ödüyor. Ticari kredi faizleri birleşik olarak yüzde 60'ın üzerine çıktı, mevduat faizleri 5 puanın üzerinde arttı; yatırımlar erteleniyor, istihdam duruyor, büyüme yavaşlıyor. Daha da çarpıcısı şu: Üretici fiyat endekslerinden hesaplanan üretici enflasyonu yüzde 25'lere kadar gerilemişken reel sektör hâlâ yüzde 60 faizle borçlanmak zorunda kalıyor; bu tabloyu size sormak istiyorum. Böyle bir faiz ortamında reel sektör kendi üretim dinamiklerini nasıl sürdürecektir? Finansmana erişim bu seviyedeysen şirketler nefes alabilecek mi yoksa büyüme dediğiniz şey sadece kâğıt üzerinde mi kalacak?

Ayrıca, Merkez Bankasının enflasyon hedefleri de sürekli değişiyor. Önce "yüzde 21" dediniz, sonra "yüzde 24" ama bugün sokaktaki gerçeklik bize yıl sonu enflasyonunun yüzde 30'un çok üzerinde olacağını söylüyor. Bu da vatandaşın alım gücünün daha da düşeceği anlamına geliyor.

Son iki aylık veriler kurun kontrol patikanızın dışına çıktığını ve yabancı para getirisinin Türk lirası getirisinin üzerine çıktığını gösteriyor. Reel sektördeki soğuma, kapasite kullanımı, sanayi üretimi ve konkordato sayısı gibi göstergelere yansımış durumda. Bu tablo sadece ithalat değil ihracatta da gerileme riski olduğunu ortaya koyuyor. Böyle bir ortamda Merkez Bankası olarak döviz ihtiyacını nasıl finanse edeceksiniz? Önümüzdeki yılın bütçesi de yine bir faiz bütçesi mi olacak sizce? Merkez Bankasının görevi sadece faizi belirlemek değil aynı zamanda ekonomiye güven vermektir ama bu güveni kaybettiniz. Kur oynaklığı arttığında döviz satıyorsunuz; baskıyla, pansumanla bu süreci yönetmeye çalışıyorsunuz.

Bu nedenle buradan açıkça sormak istiyorum: Rezervlerdeki erimeyi durdurmak için hangi somut adımları atacaksınız? Türk lirasını cazip hâle getirmek için daha ne kadar bedeli halka ödetmeyi planlıyorsunuz? Enflasyon hedeflerine ulaşmak için gerçekçi ve sürdürülebilir bir stratejiniz var mı? Milletın cebinde para yokken Merkez Bankasının vitrinine koyduğu istikrar sadece bir illüzyondur. Bu ülkenin üreticisi, emekçisi, esnafı sahici bir güven ortamı istiyor. O güveni kurallarla, kurumlarla, liyakatle inşa edersiniz; baskıyla, gözetimle, pansumanla değil.

Saygılarımla.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Teşekkür ediyorum.

Başka konuşmacı kalmadı sanırım.

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) - Ben varım.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Gürer'den sonra Sayın Başkan size söz vereceğim soruların cevaplandırılması için. Teşekkür ediyorum.

Sayın Gürer, buyurun.

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) - Teşekkür ederiz Sayın Başkan.

Önce Merkez Bankası Başkanımıza sunumundan dolayı teşekkür ediyoruz ama bu süreçte etkileri herhâlde mevcudu belirleyip ilgililere sunmaktan ibaret çünkü onlar ne talimat verirse o yolda alınan kararlarla ülke yönetiliyor.

Öngörü eksikliğini bu dönem somut olarak yaşadığımız iki olay var. Hani patika yolu çok anlatıyoruz ya, iki kere toprak kayması oldu; biri İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı, diğeri de don olayıyla ortaya çıkan tablo.

Şimdi, öngörü olarak açıklamalar yapılırken gıda enflasyonunun hesaplaması neye göre ve nasıl hesaplandığı düşündürücü. Bildiğiniz gibi, Fiyat İstikrar Komitesine -2014 yılında- Merkez Bankası kabul edildiğinden bu yana geçen sürede bir ara da gıda istikrarıyla ilgili fiyat sekreteryası sizdeydi, sanırım şu anda sizde değil, Merkez Bankasında değil ama siz de o kurulasınız. Şimdi, fiyatların oluşumunda girdi maliyetleri doğrudan belirleyici oluyor ama çiftçideyken alım fiyatları düşük tutuluyor. Sıkı para politikası uygulamasından dolayı da bu yıl da alım fiyatlarının düşük tutulacağı görülüyor.

Şimdi, mısırdaki yaşadığımız olay somut bir olay, ben oradan gideyim, hani, verileri arkadaşlar çok kullandı. Türkiye'nin 8,5 milyon ton civarında mısır kullanımı var, 1 milyon tona yakın açığımız var ama yılbaşından bu yana yurt dışından 4,5 milyon tona yakın mısır ithal ettik ve gümrüğü sıfır. Tam da ekim döneminde gümrüğü sıfırlayıp yine ithalatla ilgili verileri açıklayınca çiftçimize diyoruz ki: "Sen ekme bu sene. Ekme, biz ithal getireceğiz, dışarıda daha ucuz." Dışarıda daha ucuz anlayışı, bir gün gelecek, dışarıda ürün bulamaz hâle getirecek Türkiye'yi ve o zaman da Türkiye daha sorunlu hâle evrilecek. Şimdi, bahçe bitkilerinde neredeyse geçen yıl 28 milyon ton civarında bir ürün vardı -benim öngörümü söylüyorum- en az 5-6 milyon ton ürün düşecek. Peki, bu düşen ürün ihracatta önemli kalemdi, yurt dışı satışında ihracatta gerileme olacak, ithalatla artış olacak, o denge de oynayacak. Bunun yanında yurt içi piyasalarında fiyatlar ağustostan sonra bugünkü fiyatın en az 2-3 katı artış gösterecek. E, bunun yansıması, enflasyonun hedeflenen rakama ermesini engelleyecek. Bu durumda "öngörü" dediğimiz olgunun en azından mevcut durumu değerlendirdiğimiz zaman yeterlilik arz etmediğini düşünüyorum. Bu anlamda sıkı para politikası uygulamasında iki kesimin üstüne biniliyor: Biri işçi, emekli; öbürü çiftçi. Oraya geldiği zaman bu sıkı para politikası var ama diğer yerde para kullanımında bu sıkı para politikası ortadan kalkıyor. İşte, İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı Ekrem İmamoğlu'nda yaşanan depremle birlikte bu anlamda ne kadar kaynak derlendi toplandı; yok oldu. Kimden derlendi? Daha geniş kesimlerden vergi salındı, onun dışında düşük alım fiyatı uygulandı, düşük maaş, ücret uygulamasına gidildi. Oradan derlenenler de bir kalemden silindi. Öyle olunca Merkez Bankası politika belirlese ne olur, belirlemese ne olur? Siyasi istikrar yoksa, "hukuk" dediğimiz kavram geriye itilmişse, ülkenin içinde bulunduğu kaynaklar verimli kullanılmıyorsa, yerli üretici dışında yurt dışından ithalat öne taşınıyorsa, 2010 yılında " Hayvan ithalatı üç yıl sonra bitecek." deyip de 10 milyon hayvan ithal edildi, 11 milyon dolar yurt dışına verildiği hâlde bu yıl yine hayvan ithalatı patladıysa burada neyin istikrarını sağlayacağız?

Onun için sunumlarınızı biz de ilgiyle izliyoruz. Keşke sizin öngörüleriniz kadar yönetimdeki anlayış da bu süreci sürdürse diyoruz ama yarın sabah nasıl bir karar alacağını bilmiyoruz çünkü biz nası yaşadık, yarın nasa dönmeyeceğimizin garantisi yok. Bu bağlamda sunumda yer alanlarda öngörülen enflasyon rakamının gerçekçi olmadığını altını çizerek bir kez belirtmekte yarar görüyorum. Bu yılın sonunda TÜİK hesaplamalarına uygun bir enflasyon yine ortaya çıksa da yüzde 65-70 aralığında bir enflasyonun oluşabileceğini de düşünüyorum. Öngörü, olabilecekler ve mevcutlar doğru değerlendirilmediği süreçte ülkenin bu bağlamda sıkıntıları bitmeyecektir. İyi politikayı iyi siyasi anlayışla üretebilirsiniz.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Teşekkür ediyorum.

Değerli milletvekilleri...

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) - Son cümle anlaşıldı değil mi?

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Hepsini anlaşıldı.

"İyi politika, iyi siyasi süreçle" mi dediniz?

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) - "...üretebilirsiniz."

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Bakın, ben de söylemiş oldum. Evet, Sayın Gürer'e ait tabii. Ben yorum yapmıyorum.

Sayın Başkan, size şimdi söz vereceğim soru-cevap için.
Yirmi dakika süre veriyorum, yetmezse ilave süre vereceğim.
Buyurun lütfen.

TÜRKİYE CUMHURİYET MERKEZ BANKASI BAŞKANI FATİH KARAHAHAN - Teşekkür ederim Sayın Başkanım.

Sayın milletvekilleri, sorularınız, yorumlarınız ve eleştirileriniz için teşekkür ederim. Hepsini bizim için kıymetli. Bunların epey bir kısmı son dönem gelişmeleri ve bunlar neticesinde bizim verdiğimiz politika tepkileriyle ilgili olduğu için öncelikle bu konuda genel bir değerlendirme yapmak istiyorum, daha sonra hususi sorularınıza da yanıt vereceğim.

Bu konuda öncelikle şunu belirtmek lazım. Merkez bankaları tüm dünyada, her yerde -nereye gitseniz- teknik düzeyde çalışan kurumlardır, doğası gereği de sıkıcı olmaları gereken kurumlardır, Merkez Bankamız da bu prensip doğrultusunda hareket eden bir devlet kurumudur. Bu bağlamda kararımızı da her şeyden önce fiyat istikrarına ulaşacak şekilde alıyoruz. Bir şeyleri değerlendirirken de gelişmeler olsun, değişimler olsun, normatiften ziyade bizim dışımızda gelişen olaylar için pozitif bir açıklama yapıyoruz, değerlendirme yapıyoruz, teşhislerimizi o şekilde koyuyoruz.

Dezenflasyon için talep ve beklenti yönetimi yaparak dezenflasyonu patikamızla uyumlu bir şekilde tesis edecek parasal sıkılığı sağlıyoruz. Bu sıkılığın etkilerini de finansal koşullar üzerinden, sağlıklı işleyen bir finansal sistem üzerinden yakından izliyoruz. Bildiğiniz gibi birkaç yıla yayılan bir süreçten bahsediyoruz yani yüzde 75'ten tek haneye inmesi öyle bir yıl içinde çok mümkün olmuyor. Bir süreye yayıldığı için de yurt içi ve yurt dışı kaynaklı şokların olması bu sürede ihtimal dâhilinde olmuş oluyor. Bu işin doğasında olan bir unsurdur ama Merkez Bankası olarak bizim görevimiz, bu gelişmelerin dezenflasyon sürecine etkilerini en aza indirmektir. Maliyeti olmayan bir türbülans yoktur ama bizim görevimiz bu maliyeti en aza indirmektir; böyle durumlarda piyasalara güven vermek, piyasaları sakinleştirmektir. Hamlelerimizi yaparken de elimizdeki tüm para politikası araçlarını en etkin biçimde kullanmaya gayret ediyoruz hem anlık hem de geleceğe yönelik tüm riskleri hesaba katıyoruz. Son dönemde piyasalarda yaşanan çalkantı durumunda da yaptığımız aslında tam olarak budur ve bu şekilde okumanızı tavsiye ediyorum. Az önce bahsettiğim prensipler doğrultusunda bütün araçlarımızı doğru zamanda ve doğru ölçüde kullanarak yaşanan çalkantının makrofinansal istikrarı bozmasına izin vermedik geldiğimiz noktada. Piyasayla uyumlu ve proaktif bir yaklaşım benimsedik ve bu yaklaşımımız sayesinde, sunumumda da çeşitli göstergelerde gösterdiğim gibi enflasyon görünümünde ciddi bir bozulma yaşanmadı.

Daha spesifik, hususi sorularınıza gelecek olursak rezerv müdahaleleriyle ilgili ya da genel olarak rezerv yeterliliği, görünümü, şeffaflık bu konuda epey soru oldu. Burada bir kere döviz kurunun seviyesine yönelik herhangi bir hedefimiz yok, bunu daha önce de hem önceki sunumlarda söyledik hem de başka dışarıda yaptığımız sunumlarda da her fırsatta söyledik fakat kur politikamızı döviz kurunda aşırı oynaklığı engelleyecek şekilde biz belirliyoruz. Arz-talep dengesizliğinin çok yüksek olduğu dönemler oluyor. Bu dönemlerde biz rezervlerimizi döviz likiditesi piyasaya sağlamak için kullanıyoruz. Bunu iki yönlü de kullanıyoruz: Geçen sene çok fazla döviz arzı olup döviz talebi az olduğunda alım yönlü müdahalelerle, son dönemde de talebi çok fazla arzı az olduğunda, aşırı oynaklığı her zaman engellemek için satım yönlü müdahalelerde de bulunduk, bulunuyoruz. Burada döviz kuru riskine karşı koruma sağlayan son dönemde bu müdahaleler dışında bir de Türk lirası uzlaşmalı vadeli döviz satım işlemlerine başladık. Bu da kurumsal talepte ilk günlerde gördüğümüz, kurumsal tarafta gördüğümüz döviz talebinin oldukça önüne geçmiş oldu. Türk lirasında reel değerlendirme politikamızın, dezenflasyon politikamızın sacayaklarından biri. Bu son dönemde attığımız adımlarla da enflasyon görünümüne dair ortaya çıkan, belirginleşen riskleri, özellikle yukarı yönlü riskleri bertaraf etmiş oluyoruz.

Burada sunuma yönelik tabii yorumlarınız da oldu, özellikle Sayın Bakırloğlu sanırım söylemişti yani "Düşüşten bahsetmiyoruz." şeklinde. Aslında buna katılmıyorum çünkü sunumda oklarla da çok net bir şekilde gösterdik. 19 Marta kadar olan süreç ve ondan sonraki süreci zaten net bir şekilde gösterdik ama sadece düşüşten bahsetmek de doğru olmaz yani bir futbol üzerinden analogi vermiş olalım. Yani 5-2 biten bir maçta size "Maç nasıl geçti?" denildiğinde "2 gol yedik." demezsiniz yani "5 gol attık, 2 gol yedik ve net olarak 3 farkla kazandık." dersiniz.

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) - Fenerbahçe Teknik Direktörüne sorarsanız "Hakem" der.

TÜRKİYE CUMHURİYET MERKEZ BANKASI BAŞKANI FATİH KARAHAHAN - Geldiğimiz nokta itibarıyla... Dolayısıyla hem artış hem düşüşü gösteriyoruz ama tabii ki son an itibarıyla, işte, iki sene öncesine göre olan farkı da vurgulamakta fayda olduğunu değerlendiriyorum, eksi 60 milyardan pozitif seviyelere geldiğimiz bir rezerv seviyesi söz konusu. Bu noktada rezerv yeterliliğiyle ilgili Sayın Türel, Sayın Özlale, Sayın Usta, Sayın Akay -belki başka söyleyen de olmuştur- ciddi sorular oldu. Burada tabii ki Merkez Bankası olarak olası şoklara karşı gerekli döviz likiditesini bulundurmak amacıyla biz rezervi tutuyoruz. Son dönemde de sunumumda da gösterdiğim gibi belli bir miktar azalma söz konusu. Bu döviz brüt rezervlerde azalma biraz daha az swap hariç net rezervlere göre. Mevcut durumda tabii ki yeterlilik ölçütlerine baktığımızda birden fazla yeterlilik var. Burada kısa vadeli borç oranına baktığımızda rezerv seviyesi yeterli seviyede değil ama ithalata, M2'ye göre baktığımızda yeterli seviyede ama kendi değerlendirmemiz, açıkçası, rezerv yeterliliğinin tam olarak olmadığı yönünde. Dolayısıyla önümüzdeki dönemde piyasa koşulları elverdiğince rezerv biriktirmemiz gerektiğini düşünüyoruz ama bunu yaparken de en önemli öncelik olarak aktarım mekanizmasına ve likidite koşullarının olumsuz etkilenmemesine dikkat edeceğimizi vurgulamak istiyorum.

Genel olarak rezerv biriktirme politikamızla ilgili bir değerlendirme yapmak lazım çünkü yine "carry trade"le ilgili ve portföy hareketleriyle ilgili bir değerlendirme oldu. Aslında bizim rezerv biriktirme stratejimizin üç parçası var; bunlardan bir tanesi cari dengeyi düzeltmek. Millî gelire oranla yüzde 6'ya yaklaşan bir cari açık söz konusuydu. Bunun bu sene yüzde 1'in altında olduğunu görüyoruz. Bu sene yüzde 1'in bir miktar üzerinde; 1,2 gibi olabilir, geçen seneye oranla, 2024'e oranla biraz daha yüksek olabilir ama tarihî ortalamaların çok çok altında gerçekleşeceğini düşünüyoruz. Dolayısıyla geçmişe göre burada bir görece katkı geldiğini söyleyebiliriz. İkinci aşaması da yurt içi yerleşiklerin Türk lirasına dönüşüyordu. Bunu özellikle geçen sene nisan ayından sonra gördük; hem hane halkında hem de tüzel kişilerde dolarizasyonun bozulduğunu, Türk lirasına geçişin olduğunu gördük. Geldiğimiz noktada baktığımızda, burada çok sınırlı bir bozulma var, hane halkının döviz talebinin olmadığını görüyoruz, bu bizim için önemli bir kazanım, Merkez Bankasının güvenilirlik kazandığını da gösteriyor yani geçmiş dönemlerde olduğu gibi

hane halkının ciddi miktarda döviz talep etmediğini görüyoruz, hatta neredeyse hiç talep etmediğini görüyoruz. Kurumsal tarafta döviz ödemeleri nedeniyle döviz talebinin bir miktar erkene çekilmesi söz konusu; hem faiz adımlarımızla hem de son dönemde aldığımız makro ihtiyati adımlarla bunun da önüne geçtik. Son dönem birkaç günlük veriye baktığımızda rezervdeki erimenin bittiğini, hatta ters yönlü hareketin başladığını görüyoruz. Üçüncü aşama portföy akımlarıydı. Bu aslında rezervdeki iyileşmenin küçük bir kısmını karşılıyordu. Evet, burada son dönemde yurt dışı kaynaklı çıkış gördük ama biz bunun zaten doğası gereği hızlı girip hızlı çıkabildiğini biliyorduk ve bunun da çok büyük oynaklığa sebep olmasını engellemek için belli limitlerimiz vardı yurt dışı kaynaklı, bunları da o dönem genişletmeyi düşünmedik. Dolayısıyla riskleri sınırlamış olduk.

Bundan sonra da Türk lirasına ilgiyi artıracak uygulamalarımız devam edecek, bunlarla rezervleri desteklemeye devam edeceğiz. Tabii, bunun dışında, bahsetmedim ama ihracat gelirlerimiz ve bir de yurt içinde üretilen altını bizim satın almamız söz konusu; bunlar da rezervimize katkı sağlayan unsurlar.

Şeffaflık konusu... Bunu çok kısa söylemek istiyorum. Bankamız şeffaflık noktasında dünyada gerçekten sayılı merkez bankaları arasında. Günlük analitik bilanço yayınlıyoruz ve oldukça detaylı bir bilanço. Buradan zaten günlük, net bir şekilde döviz pozisyonundaki değişimler hesaplanabiliyor, günlük bazda takip edilebiliyor. Diğer merkez bankalarına baktığınızda en iyisinin haftalık bazda, birçoğunun da aylık bazda yayınladığını görebilirsiniz. Dolayısıyla burada şeffaflık konusunda bir sorun olduğunu düşünmüyorum.

Müdahalenin geç olup olmamasıyla ilgili bir soru vardı, Sayın Ocaklı sormuştu. Bu noktada 19 Mart günüyle ilgili tabii bilgilendirme yapmam gerekiyor. Burada aslında yurt dışı bankaların Türk bankalarıyla yapabilecekleri işlem limitleri var; bunlar bizim dışımızda koyulmuş limitler, yurt dışı bankaların Türk bankalarına koyduğu limitler. Bu limitler kısa sürede dolunca ani bir yükseliş yaşandı ama o gün, günlük döviz işlem hacmine baktığımızda, günlük işlem hacmi tarihsel ortalamaların çok çok üstündeydi. Eski sunumlarımızı da grafikte gösterdik. Büyük ölçüde de zaten -sunumda da söylediğim gibi, daha önce de söylediğim gibi- yurt dışı kaynaklı bir gelişmeydi. Bunu takip eden birkaç günde de yine yüksek döviz talebi seyretti ama bizim aldığımız önlemler sayesinde 19 Marttakine benzer bir hareket yaşanmadı, piyasadaki oynaklığı kontrol altına aldık. Burada, aşırı oynaklık gözlenen piyasa koşullarında oynaklığı düşürücü müdahalelere devam edeceğiz ve döviz piyasasındaki likidite koşullarını yakından izlemeye devam edeceğiz.

Genel politika duruşumuzla ilgili, bir kere, her zaman hedefimiz enflasyonda kalıcı düşüş ve fiyat istikrarıdır. Burada, biz indirim patikasındayken neden yukarı yönlü hareket ettik? Çünkü son dönemde yaşanan gelişmeler enflasyon görünümünden risk oluşturdu, yukarı yönlü riskleri artırdı; biz de burada sıkı parasal duruşu destekleyici tedbirleri ivedilikle aldık. Tedbiri bir faiz artışı olduğunu söyleyebiliriz.

Burada, piyasadaki oynaklığı sınırlamak üzere Türk lirası ve döviz likiditesine yönelik başka tedbirler de aldık; sunumumda anlattım. Genel olarak böyle dönemlerde finansal piyasaların etkin işlemesi oldukça önemli; biz de bu konuda üzerimize ne düşüyorsa yapmaya gayret ettik ve proaktif bir şekilde yani bozulma olmadan, makrofinansal istikrar bozulmadan bu önlemlerimizi hızlı bir şekilde aldık. Bundan sonra da politika faizinde atacağımız adımları her zaman enflasyon görünümü odaklı atmaya devam edeceğiz.

Evet, faiz artışıyla ilgili zaten söylemiştim.

"Enflasyon kalıcı hâle gelmiş olabilir mi? Genel olarak, işte, 38'di; şimdi 38'in altına çok sınırlı düştü." gibi bir karşılaştırma var. Burada bunun çok adaletli bir karşılaştırma olduğunu açıkçası düşünmüyorum. Burada biraz daha karşı olgusal bakmak gerekiyor. Ne demek bu? Bu önlemler alınmasaydı nerede olurduk; onun üzerinden, aslında, geldiğimiz noktayı değerlendirmek gerekiyor; Sayın Özlale de bu konuda zaten benzer bir değerlendirmede bulunmuştu. Son iki yılda hem bizim aldığımız hem de Hazine tarafından atılan adımlar olmasaydı, önlemler olmasaydı enflasyon bir kere çok daha yüksek seviyelere gelecekti ve rezerv konusunda daha farklı noktada olacaktık. Öncelikle, Haziranda, Haziran 2024'te dezenflasyonu tesis ettik ama orada zaten enflasyon yüzde 75'ti, biz daha yukarı gitmesini engellemiş olduk. Bu geldiğimiz noktada enflasyonun ana eğiliminin de düştüğünü görüyoruz. Bu noktada, enflasyonun sürekli düşüyor olması, bu son ay yaşanan çalkantılara rağmen aslında olumlu bir verinin gelmiş olması enflasyon görünümünün çok ciddi bozulmadığını bize gösteriyor ama tabii ki önümüzdeki dönemdeki veri akışı burada belirleyici olacak. Burada, her zaman söylediğimiz gibi, talepteki dengelenme oldukça önemli; bu, enflasyonda düşüşe katkı veriyor; beklentiler de oldukça önemli. Zaten burada beklentilerle ilgili başka soru da vardı, ona gelince de zaten yayınlayacağım. Biz kurum olarak kendi yönetimimiz döneminde bunu ön plana çıkarmaya başladık, hem hane halkının hem de reel sektörün beklentilerinin önemli olduğunu; hatta bunun verisini de biz yayınlamaya başladık.

Reel değerlendirme de tabii ki sacayaklarından bir tanesi; bu da enflasyondaki düşüşü destekliyor. Geldiğimiz noktada, mal enflasyonu zaten bir süredir düşük seviyelerde ama hizmet enflasyonundaki düşüşün belirginleşmesi oldukça olumlu. Sadece kira ve eğitim tarafında bir miktar daha yüksek katılık devam ediyor, bunu siz de zaten yorumlarınızda değerlendirdiniz; bu konuda aynı fikirdeyiz diye düşünüyorum.

Enflasyon tahminlerinin güncellenmesi konusunda Sayın Türel'i'nin sorusu olmuştu. Burada, baktığımızda, şu an için yani 2025 yılı sonu için belirlediğimiz tahmin ve belirsizlik aralığı beklentilerle şu anda uyumlu ama burada, beklentilerin çıpılanmadığı ekonomilerde, yüksek seyrettiği ve oynaklık gösterdiği ekonomilerde dönem başında yıl sonuna ilişkin tahminler iddialı olabilir; bunlar bir miktar da bizim iddiamızı gösterme amacıyla ama yıl sonuna gelindiğinde tahminlere yakınsayan gerçekleştirmeler kredibilite kazandırıyor. Biz her enflasyon raporu öncesinde bir araya geliyoruz, bütün güncel veri akışını değerlendirerek tahminde bir güncelleme olup olmadığını değerlendiriyoruz ve bunun iletişimini kamuoyuyla yapıyoruz. Şu anki değerlendirme itibarıyla, dediğim gibi, şu mevcut veriler itibarıyla ciddi bir bozulma olmadığını değerlendiriyoruz.

Asıl tahmin bandının geniş olmasıyla ilgili Sayın Kısacık sanırım bir yorum yapmıştı.

RAHMİ AŞKIN TÜRELİ (İzmir) - Ben de söylemiştim.

TÜRKİYE CUMHURİYET MERKEZ BANKASI BAŞKANI FATİH KARAHAN - Siz de söylemiştiniz Sayın Türel, evet, siz de söylemişsiniz.

Burada, genel olarak, bir kere, enflasyon seviyesinin yüksek olması... Zaten yüksek olduğu dönemlerde enflasyon verilerinin, biliyorsunuz, kendisi de oynak olur; dolayısıyla, aylık bazda piyasa beklentisinin yarım puan altında ya da yarım puan üstünde geldiği dönemler yaşayabiliyoruz; bu da yıl sonu beklentilerini oynatabiliyor. Onun dışında, yurt içi oynaklığın ötesinde bir de küresel oynaklığın da yüksek olduğu bir dönemden geçiyoruz. Burada zaten sunumda da gösterdim, küresel Belirsizlik Endeksi tarihin en yüksek seviyelerinde. Bu nedenle yani tarihsel ortalamalara göre o belirsizlik aralığını biraz daha geniş tutmamız gerekiyor.

Onun dışında, gıda yönlü riskler var, farklı kanallardan gelinebilecek farklı alanlar var, petrol fiyatlarında bir düşüş söz konusu. Bu düşüş devam ederse enflasyon görünümü farklı ama bir miktar yukarı gelirse farklı. Dolayısıyla, bütün bu belirsizlikleri bir araya koyduğumuzda aslında ortaya geniş bir tahmin aralığı çıkıyor.

Para politikası maliyetiyle ilgili epey soru oldu: Büyüme maliyeti, konkordatolar, sanayi tarafı vesaire. Bunlarla ilgili kısaca değerlendireyim. Hızlı konuşuyorum süreyi iyi kullanma adına. Asıl bu soru bize çok geliyor: "Para politikasının maliyeti ne olacak?" Burada bir miktar aslında kısa dönemli bir yavaşlama olabileceğini söyledik. Geçen sene de ikinci ve üçüncü çeyrekte zaten bir miktar ekonomik büyümenin yavaşladığını gördük. Şu anda talepte dengelenme oluyor. Dolayısıyla, büyüme bir miktar eskiye göre daha düşük olsa da iç talep ile dış talebin katkısı daha dengeli.

Sanayi ve istihdam üzerinde epey bir değerlendirmeler oldu; Sayın Erdem, Sayın Bakırlioğlu, Sayın Türel; atladığım da olabilir, kusura bakmayın. Burada sanayideki görünümü etkileyen birden fazla faktör var. Bir kere, her şeyden önce, dış talepteki görünüm. Burada, baktığımızda, mesela Avrupa Birliği özelinde, hani bizim, tabii, en büyük ticaret ortağımız olması itibarıyla büyüme görünümü çok olumlu değil, geçen sene de öyle değildi. Bu sene biraz daha geçmişe göre daha olumlu olması bekleniyordu fakat son durum itibarıyla artan küresel gerginlikler, ticari politikalara dair belirsizlikler burada küresel görünümü zayıflatıyor. Dolayısıyla buradan aşağı yönlü zaten sanayi üretimi üzerine riskler söz konusu, hem de istihdam üzerine.

İkincisi, artan korumacı eğilimler. Burada -siz de bahsettiniz- işte Çin'in reaksiyonu nasıl olacak? Bu artan korumacı eğilimler büyümeyi nasıl etkileyecek, bizim ihracat pazarlarımızı nasıl etkileyecek? Burada ciddi bir belirsizlik söz konusu ama bu da istihdam düzeyinde önemli.

Bir diğeri kur ve finansman maliyeti. Burada, evet, finansman maliyetleri yüksek eskiye göre, kurda da bir miktar enflasyona göre daha az bir artış söz konusu ama tabii ki üretici fiyatları üzerinden baktığımızda, özellikle euro cinsinde üretici fiyatlarının aslında euro bazlı ucuzladığını da görüyoruz. Dolayısıyla, burada rekabet kaybının ne kadar olduğu da tartışılır bir konu ama bir de bunun dışında, son dönem öne çıkan ama aslında bir süredir devam eden iki unsur var. Bunlardan bir tanesi yüksek katma değerli ve teknoloji yoğun sektörlerle dönüşüm yani ekonomi, sanayi istihdamı içinde istihdamın yüksek katma değerli sektörlerle doğru ve teknoloji yoğun sektörlerle dönüşümü, diğeri de büyüyen ülkelerde zaten doğal olarak görülen hizmet ekonomisine geçiş. Burada, baktığımızda -OECD ortalaması- üretimdeki ya da katma değerdeki hizmetin payı yüzde 70 civarında, Türkiye'de bu yüzde 60 bile değil ama artıyor. Bunun bir yansıması olarak da tabii ki aktivite sanayiden hizmet sektörüne doğru kayıyor.

Burada sanayiye daha yakından baktığımızda, ocak-şubat döneminde aylık bazda biraz zayıflama görüyoruz ama çeyreklik olarak artış devam ediyor. İstihdamdaki zayıflama da -az önce bahsettiğim gibi- daha emek yoğun, katma değer düşük olduğu sektörlerden kaynaklanıyor. Bizde bunların mikro verileri var. Burada işten ayrılan insanların ne yaptığına bakıyoruz. İşsiz mi kalıyorlar yoksa başka yerde iş buluyorlar mı? İş buluyorlarsa hangi sektörlerde buluyorlar? İşten ayrılanların önemli bir kısmının sanayide, daha katma değeri yüksek sektörlerde, teknoloji yoğun sektörlerde ya da hizmet sektöründe daha katma değerli işlerde çalışmaya başladığını görüyoruz. Kısa vadede bu istihdam üzerinde risk oluştursa da orta vadede ülkemizin kırılma noktasını azaltıcı bir unsur olduğunu değerlendiriyorum.

İş gücüyle ilgili, daha doğrusu işsizlik ve atıl iş gücü arasındaki fark, bu önemli bir fark. Buna da o yüzden bir iki dakika ayırmak istiyorum. İşsizlik oranı, evet, son dönemde, baktığımızda, yüzde 7,9. Dolayısıyla oldukça düşük seviyelerde ama atıl iş gücü de aynı sürede artarak şu anda yüzde 28,8 seviyesine gelmiş durumda. Bu görünüm aslında neyi ima ediyor? Bir kere, her şeyden önce, iş gücü piyasasının manşet göstergelerinin ima ettiğinden daha az sıkı olduğuna işaret ediyor. Biz para politikasını belirlerken enflasyonu etkileyecek geniş bir veri setini dikkate alıyoruz.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM - Başkanım, ek süre veriyorum.

TÜRKİYE CUMHURİYET MERKEZ BANKASI BAŞKANI FATİH KARAHAN - Peki, teşekkür ederim.

Şimdi, burada anlamak gerekiyor: Geniş tanımlı işsizlik neden işsizliğin tersi yönünde hareket ediyor? Burada iki sav var popülarite kazanan: İlki, aslında iş bulabileceğinden ümidini kesen insanların iş bulmayı bırakmış olması; birinci hipotez bu. İkincisi de yarı zamanlı çalışan ama tam zamanlı çalışmak isteyen, dolayısıyla işinden memnun olmayan insanların artmış olması. Bu nedenle işsizliğin düşük olduğu ama atıl iş gücünün yüksek olduğu iddiası var. Biz bunları epey bir süredir mikro verilerden yaptığımız analizle detaylı olarak inceledik; aslında bu iki savın da asıl nedenler olmadığını değerlendiriyoruz, onu görüyoruz. Kısaca değerlendireceğim, çok uzatmadan. Burada atıl istihdam içinde zamana bağlı eksik istihdamdakinin yüzde 60'ı tam zamanlı çalışıyor yani farklı bir iş istediğini söyleyen insanlar atıl iş gücünde sayılıyor yani bu geniş kapsama göre işsiz sayılıyor ama bunların zaten çoğu, yüzde 60'ı, çoğu da değil yüzde 60'ı tam zamanlı işte çalışıyor. Bu da aslında pandemi döneminde ortaya çıkan ve yaygınlaşan çalışma koşullarını değiştirme isteğinin bir yansıması. Biz böyle olduğunu değerlendiriyoruz. Esnek çalışma modelleri de tabii, burada buna olanak veriyor. Bir diğer bulgumuz da fiilî olarak haftada 40 saat ve üzeri istihdam edilip daha fazla çalışmak istediğini belirtenlerin oranı; aynı beyanda bulunan ancak 40 saatin altında çalışan oranına yaklaşıyor yani burada daha başka bir işte çalışmak istediğini söyleyenler sadece 40 saat altında çalışan, yarı zamanlı çalışan insanlar değil, buradan kaynaklanmıyor.

Yine, dezenflasyon maliyetiyle ilgili, temerrüt ve konkordatoyla ilgili Sayın Erdem söylemişti; birkaç kez daha geçti, not edemedim. Burada aslında firmalar 2023 yılında bu dezenflasyon başlarken, sıkılaşma süreci başlarken burada yüksek kârlılık ve düşük finansal borçluluk seviyeleriyle bu sürece girdiler. Bunun sonucu olarak da temerrüt riski 2018-2019 yılındaki o sıkılaşma

dönemine göre çok daha az arttı, bunu görüyoruz. Sınırlı bir artış var temerrüt ve konkordato sayılarında ama bu firmaların, tedarikçilerin ekonomideki payını bakıyoruz yani ne kadar firma risk altında; bunun oldukça düşük olduğunu görüyoruz ama buradaki gelişmeleri yüksek frekanslı verilerle yakından takip ediyoruz.

Ücretlerle ilgili çok konu oldu; Sayın Bozdağ söylemişti özellikle ama birkaç kere daha gündeme geldi. Bizim -tekrar söylemek istiyorum- "Enflasyonun nedeni asgari ücrettir." gibi bir beyanımız olmadı. Bu, bir gazete haberine dayanan bir yorum ama o zaman da gerçek değildi, şimdi de gerçek değil. Gerçek olan şu: Yüksek enflasyondan dolayı ücretleri eriyor; bizim yapmamız gereken enflasyonu kalıcı olarak düşürmek. Bunu başardığımızda alım gücünde kalıcı düzelme olacağını değerlendiriyoruz.

Sayın Özlale büyümenin hissedilmediğini söylemişti. Bunun da bir kısmı sebebi enflasyon. Düşük enflasyon ortamında büyüme kalıcı refah artışına sebep olur diye değerlendiriyoruz.

Onun dışında, asgari ücret konusunda zaten karar verici konumda değiliz. Bu konuya tekrar girmek istemiyorum.

Zararla ilgili epey bir... Sayın Türel, Sayın Usta, sanırım birkaç kişi daha söylemişti; iki yıldır zarar ediliyor. Burada biz zaten bunu faaliyet raporlarımızda açıklıyoruz, geçen geldiğimizde de yani o anki durum o an netleşmiş olmuyor, o yüzden söyleyememiştik ama şu anda zaten söyleyebilirim ama zaten raporlarda olan miktarlar. Bu dönem zararımız 700 milyar. Bunun ana unsuru bu sene geçen seneden farklı; bu seneki ana unsur faiz giderlerindeki artış; 2024 yılı KKM gideri 240 milyar TL olarak gerçekleşti. Bu da aslında geçen sene kur artışları sebebiyle olmadı, daha önceki yılda yapılan KKM hesaplarının vadesi 2024 yılında geldiğinde o an bir kur farkı oluştursa biz onu ödedik. Bunun da geçen sene ödenen miktarı 240 milyar TL. Biz bunu, zaten KKM'den kademeli bir çıkış sürecinde olduğumuzu söylemiştik, bunu makroihtiyati önlemlerle de destekledik ve 143 milyar dolardan 20 milyar doların altına geldik. Burada, önümüzdeki dönemde buradan bir yük geleceğini değerlendirmiyorum. Onun dışında, zararın temel sebebi -dediğim gibi- faiz maliyetlerinin artmış olması.

Altın satışıyla ilgili Sayın Akay, Sayın Ağbaba söylemişti, sormuştu. Burada biz kesinlikle -bunu vurgulamak istiyorum- 2024 yılında yurt içi ya da yurt dışında altın satışı yapmadık. Bunu zaten 2024 yıllık faaliyet raporumuzda da görebilirsiniz. Aslında TCMB sahipliğindeki altın miktarı tam tersi, 50 ton arttı. Şimdi, neden böyle bir azalma haberi söz konusu? Çünkü bizim likidite yönetimi amacıyla daha önce yaptığımız swaplar vardı yani bize ait olmayan ama bizde duran, karşılığında TL verdiğimiz.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Başkanım, birkaç dakika daha uzatıyorum, toparlayın sözlerinizi.

TÜRKİYE CUMHURİYET MERKEZ BANKASI BAŞKANI FATİH KARAHAHAN - Geçen sene bu işlemleri biz kapattık. Bu nedenle, emanet tuttuğumuz altın 65 ton azaldı; sahipliğimizdeki 50 ton artırırken swapları 65 ton kapattığımız için 15 ton azalmış gibi gözüküyor ama aslında, sahipliğimizdeki altın şu anda 508,9 ton ve geçen seneye göre 50 ton artmış durumda.

Sadeleşme adımlarını, daha doğrusu, makroihtiyati önlemlerle ilgili, biz bunu KKM'nin kademeli azaltılması, kredi büyümesinin dezenflasyonla uyumlu gerçekleşmesi, likidite yönetimi ve finansal istikrar amaçlarıyla kullanıyoruz. Önemli sadeleşme adımları attık ama bu makroihtiyati tedbirleri de dönem dönem para politikasını destekleyici şekilde kullanıyoruz, bugüne kadar da başarı kaydettiğimizi düşünüyorum.

Hızlı olacağım için bazı soruları atlayacağım, isterseniz daha sonra devam ederiz.

Üst kupür... Böyle birkaç kısa sorulara geçeceğim. Burada nakit dışı ödeme araçlarının kullanımıyla ilgili bir değerlendirmemiz var yani burada üst kupür çıkarmadıkça kayıt dışılığı azaltıyor; bunu net bir şekilde gördük, bunu dikkate alıyoruz, tek dikkate aldığımız bu değil ama bunu dikkate alıyoruz.

Kayıt dışılık önemli bir konu, o konu da Maliyenin alanına girdiği için benim çok şey söylemem doğru olmaz ama kupür konusunda bizim de bir desteğimiz oluyorsa tabii güzel bir şey.

Hane halkı enflasyon beklentileriyle ilgili Sayın Usta, Sayın Kısacık özellikle değerlendirme yapmışlardı. Burada biz tüm sektörlerin enflasyon beklentilerini yakından takip ediyoruz. Burada verileri yayınlanmaya başlayan da biziz, hane halkının ve reel sektörün verilerini ve buna önem veren biziz. Hane halkı tabii ki daha çok enflasyon gelişmelerinden etkileniyor, manşet ve mevcut enflasyondan etkileniyor, geriye bakarak beklenti oluşturuyor, üstelik belli ürünlere odaklanıyor. Yani nedir? İşte, kira enflasyonu düşmedikçe -sanırım, Sayın Özlale de söylemişti- kira, gıda gibi enflasyonlar manşete göre yüksek kaldıkça hane halkı enflasyon beklentileri yüksek seyrediyor. Burada gıdada da aslında geçen seneye göre ciddi bir iyileşme söz konusu. Geçen sene manşet enflasyonun üstünde seyreden gıda enflasyonu bu sene altında genel olarak geliyor.

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) - Hangi gıdada Sayın Başkan?

TÜRKİYE CUMHURİYET MERKEZ BANKASI BAŞKANI FATİH KARAHAHAN - Genel sepet olarak bakıyoruz, her üründe olmayabilir.

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) - Sepete ne koydukları belli değil.

TÜRKİYE CUMHURİYET MERKEZ BANKASI BAŞKANI FATİH KARAHAHAN - Tasarruf tedbirleriyle ilgili burada, bu, bizim için oldukça önemli. Biz de Merkez Bankası olarak zaten etkinlik, verimlilik, azami tasarruf ilkelerini gözeterek bütçemizi hazırlıyoruz. Burada bütçemiz, zaten 2024 yılı bütçemiz genelgeyle uyumlu. Burada örnek vermek gerekirse demirbaş alımlarında, işte araç alımlarını kısarak, yerli elektrikli araçlara yönelerek burada bir tasarruf yapıldı.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Başkan, toparlamanız için mikrofonu açıyorum, toparlayın bu sefer.

TÜRKİYE CUMHURİYET MERKEZ BANKASI BAŞKANI FATİH KARAHAHAN - Toparlıyorum.

İşçi dövizlerine 2014 yılında son verdik. Dolayısıyla, ödeme yapıldıkça bakiyede düşüş olması normal.

Zirai donun enflasyona etkisi 0,4 puan kadar olabilir.

Kâr dağıtımı ile ilgili soruya cevap: Zarar ettiğimiz için burada Hazineyle mahsuplaşana kadar kâr dağıtımı yapılmayacağı.

Irak alacakları... Irak Bekhme Barajı yapılırken inşaat yüklenici firmasına Irak tarafınca verilen bu senetler Bakanlar Kurulu kararınca 1986'da bize devredilmiş; bu, aslında o zamandan gelen bir konu. Biz buna faiz işletiyoruz yani yeni bir konu değil, bir süredir devam ediyor.

Burada bitireyim, hepsini cevaplamam mümkün olmayacak.

Teşekkür ederim Sayın Başkan.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Teşekkür ederim.

Değerli milletvekilleri, hepinize görüş ve önerileriniz için teşekkür ediyorum. Müzakerelerimizin sonuna geldik.

Gündemimizde yer alan, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasının faaliyetleri hakkında Komisyonumuzu bilgilendirme toplantısı sona ermiştir.

Sayın milletvekillerimize, Merkez Bankası Başkanımıza, bürokratlarımıza ve tüm katılımcılarımıza teşekkür ediyorum.

7 Mayıs 2025 Çarşamba -yarın- saat 10.00'da (2/3067) esas numaralı Kanun Teklifi için toplanmak üzere birleşimi kapatıyorum.

Kapanma Saati: 19.34